

MOLDOVA GYÖRGY

HARCOLJ
VAGY MENEKÜLJ!

Riport és dokumentumok a tűzoltókról

Első kötet

URBIS KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2010

© Moldova György, 2009-2010

a táblaborító
NAGY PÉTER
munkája

a kötetben megjelent képeket
a Budapesti Tűzoltó-parancsnokság
archívumából válogattuk

*„Azt tudjuk, hogy ki gyújtotta fel annak idején az Akropoliszt, de
arról fogalmunk sincs, hogy ki oltotta el.”*
Zeley

I.

FŐVÁROSI TŰZOLTÓ-PARANCSNOKSÁG

Ha a Keleti pályaudvarhoz érve a metró mozgólépcsőjével felmegyünk az utcai szintre, a fővárosnak talán a legsivárabb hangulatú térségébe jutunk. A végtelenbe elhúzódó, mind reménytelenebb IV. vonal építkezése tönkretette az utak aszfalt- és kockakő fedését, a járókelők sárral belepert deszkákon bukácsolnak az időről időre áthelyezett buszjelzőtáblák vagy a vasúti peron felé. Régen céljukat vesztett betonkockákat kell kerülgetniük, meg-megbotlanak a gondos szervezettséggel telepített koldushálózat valamelyik, földön üldögélő tagjában.

A nyomorúságot még feltűnőbbé teszik egy lehetséges normális életforma torz jelei: hevenyészett gyümölcsösbódék, BKV-s jegyárúsító konténerek, újságosstandok. Délutánonként egy poncsót viselő dél-amerikai zenekar harsog, némi pénzadomány reményében, a kéregetésre kirakott kalapban egy egydolláros bankjegyet is elhelyeztek, jelezve, hogy valutát is hajlandók elfogadni.

A Festetics utca felé haladok tovább. Az úttesten életveszélyes átkelni; a közlekedési lámpák alig néhány másodperces váltásokra vannak beállítva. Ezen a környéken is mindenütt látni a lepusztultság nyomait – a kora téli reggel sötétsége sem tudja eltakarni őket. Lebontott házak telkeit kínálják eladásra a feliratok, a megmaradtak faláról is hullanak le a szecessziós díszek: hosszúkás ördögpfák, színevesztett mértani alakzatok. Két átellenesen fekvő pékboltban is süteményeket árulnak: pogácsát, rétest, kakaós csigát, kókuszos lepényt – hosszú sorok kígyóznak előttük; hiába: ez a legolcsóbb energiaforrás, az emberek száz-százötven forintból estig elütik az étvágyukat.

Hirtelen erős lóhúgy bűze üti meg az orromat – a rohamrendőrség istálló felől árad, majd a temető sarka tűnik fel, a falak mögött ott nyugszik Batthyány Lajos, Vörösmarty Mihály, Kádár János. A Hivatal nem zavarja ez a különös szomszédság.

A Fiumei útra kiérve a bauxit-cement használata miatt visszabontott egykori OTI-palota – jelenleg Baleseti Kórház – előtt nemcsak profi koldusok nyújtogatják a tenyerüket, hanem pizsamában-pongyolában kiálló betegek is kéregetnek némi pénzt kávéra-cigarettára.

Befordulok a Dologház utcába, és megállok úti célom, a Fővárosi Tűzoltó-parancsnokság épülete előtt – az olvasó megértésében reménykedve a továbbiakban nem írom ki a teljes nevét, csak az FTP betűjelet használom. A bejárat mellett egy emléktáblát helyeztek el a falon:

„1838 1988
Emlékül
gróf
SZÉCHENYI ÖDÖN
a Budapesti Hivatásos Tűzoltóság
főparancsnoka
a Budapesti Önkéntes Tűzoltó Testület
főparancsnoka
a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség
elnöke
születésének 150. évfordulójára
a magyar tűzoltóktól
Budapest, 1989. december 14-én”

A nagy példakép Pozsonyban született, Széchenyi István fiaként. Életútjával rászolgált, hogy nevét ne engedjük át a feledésnek. Érdeklődése eleinte a közlekedés felé vonzotta, ennek szinte minden ágazatát kipróbálta; hajóستishti diplomát szerzett, ő kezdeményezte a budavári sikló felépítését. Kedvtelésből az első magyar sakk-klubot is irányította társelnökként, a nagy zeneszerző, Erkel Ferenc mellett.

Sorsa akkor fordult egyenesbe, mikor az 1862-es londoni világkiállításra kilátogatva megismerkedett a szervezett tűzoltással, a legendák szerint a nevezetes Fire Brigade-nél dolgozott is néhány napot. Széchenyi Ödön Magyarországon is meg kívánta honosítani a brit példát. Szorgalmazta az önkéntes tűzoltóság létrehozását, kezdetben amatőr alapon, de hamarosan kiviláglt, hogy az egyesület néhány fizetett alkalmazottat is kell tartson: szertárnokot, gépészt, szolgákat a gépek takarítására, baktereket, akik tűz esetén bejárták az

akkor még alig kifejlődött várost, és bezörgettek a tűzoltók lakásablakain.

Ez az alakulat még így kiegészülve sem tudta ellátni a rá háruló feladatokat, egy-egy tűzvész egész negyedeket felperzselt, ezért Széchenyi Ödön javasolta a hivatásos városi tűzoltóság felállítását is – erre 1870-ben került sor.

Mindkét szervezetet maga Széchenyi vezette. Az egykori feljegyzések szerint a hétköznapi munkákból is kivette a részét, ha a helyzet úgy kívánta, cipelte a szerszámokat, pucolta, halzsírral kezelte a tömlőket.

Neve hamarosan egész Európában ismertté vált, így történhetett, hogy a nagy isztambuli tűzvész után őt bízták meg a török tűzoltóság megszervezésével.

Működése ezután az oszmán birodalomhoz kötődött. Az egymást követő szultánok mindegyike megbecsülte, kitüntetések, magas rangot kapott, állítólag ő volt az első, akit úgy neveztek ki pasának, hogy megtarthatta keresztény hitét. Késő öregkoráig kijárt a tüzesetekhez, és a szakmai képzést is ő irányította.

Gróf Széchenyi Ödön pasa 1922-ben halt meg – a legmagasabb rangú tábornokok egyikeként, teste Isztambul európai oldalán, a Feriköy római katolikus temetőben nyugszik.

Már végigolvastam az emléktábla szövegét, de nem tudtam rászánni magam, hogy lenyomjam a kapu kilincset – jóllehet néhány perc múlva találkoznom kell az épületben dr. Bende Péter vezérőrnaggyal, az FTP parancsnokával. Egy korábbi telefonbeszélgetésünkön megállapodtunk, hogy megbeszéljük egy tűzoltókról írandó könyv tervét.

Bár én vetettem fel ezt a témát, most mégis szinte fizikai fájdalomként merült fel bennem a tiltakozás:

– Mi szükségem van nekem erre, húsz riportkönyv után egy huszonegyedikre?

Anyagi előnyökkel nem kecsegtetett, a miskolci szociográfia bonyodalmaiból megtanultam, ha különféle pénzügyekbe keveredek, csak rosszul járhatok. A másik kézenfekvő indíték, a nagy tűzvézszenk romantikája sem vonzott. Hetvenhat éves koromra idegi és fizikai erőtartalékaim egyre fogyatkoznak, és ha sikerül is megfelelő tapasztalatokra szert tennem, akkor is hosszú, száz oldalakra terjedő papírsivatag tárul elém, hogy betűkkel szántsam tele.

Egyáltalán, milyen sors vár erre a könyvre? Akkor, 2009. november 23-át írtak, fél év múlva országgyűlési választásokat rendeznek, senki sem tudja megjósolni a bekövetkező változásokat. Hogy alakul majd az ország helyzete és a tűzoltóság sorsa? Hátha a történések felülírnak majd minden mostan észlelhető tény – és az írás már érvénytelen adatok kulimászává kenődik.

Ugyanakkor nem voltak kétségeim afelől, hogy végül is lenyomom majd a kilincset, nem térhetek ki a feladat elől! Október végén a budapesti Alkotmány utcában a tűzoltók demonstrációt tartottak, és ott a következő szövegű röplapot nyomták a kezembe:

„Tudja-e Ön, hogy az állandó ügyeleti szolgálatot ellátó rendvédelmi szervek közül egyedül a hivatásos önkormányzati tűzoltóknak kell évek óta küzdeni azért, hogy a munkaidejük 40 óra legyen?

Tudja-e Ön, hogy az európai uniós jogszabályoknak is megfelelő fenti munkaidő kiharcolásáért a hivatásos tűzoltóknak perek ezreivel kell terhelni az igazságszolgáltatást, mert a Magyar Köztársaság kormánya évek óta nem akarja ezt a kérdést rendezni?

Tudja-e Ön, hogy a lakosság körében végzett felmérés szerint a tűzoltók munkáját a többség 200-250 ezer Ft nettó fizetésért végezné el, és ez a fizetés a jelenlegi tűzoltóbérnek a kétszerese volna, de még mindig csak harmada egy osztrák tűzoltóénak?

Tudja-e Ön, hogy a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok beruházási, fejlesztési költségeinek fedezetével, melyhez jogszabályi kötelezettség alapján a biztosítók a vagyonbiztosítási díjbevétel 1,5%-ával járulnak hozzá, nem az önkormányzatok rendelkeznek, és ennek az összegnek kormányzati felhasználásáról, bár többször kérték, nem kapnak tájékoztatást?

Tudja-e Ön, hogy a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok fenntartási költségeit normatívák szerint, az állami költségvetésnek kell biztosítani, de a dologi költségek alulfinanszírozottsága miatt az önkormányzatoknak évek óta támogatást kell nyújtani a tűzoltóságok működtetéséhez?

Tudja-e Ön, hogy a 2010-es költségvetés tervezetében a hivatásos önkormányzati tűzoltóságokat érintő 1,8 milliárdos elvonás a működést ellehetetleníti, előfordulhat, hogy a tűzoltók nem tudják teljesíteni az esküjükben vállalt kötelezettségüket?

Tudja-e Ön, hogy mindezek ellenére a tűzoltók nem az alacsony bér miatt, hanem a működési költségek megnyirbálása miatt demonstrálnak most?...”

A felhívásnak külön súlyt ad, hogy az emberek szemében sorra vesztették el hitelüket a politikai pártok, egyházak, a rendőrség és még számos más csoportosulás, de a tűzoltók iránt érzett tisztelet és elismerés nem csökkent. (A közvélemény-kutatások 18 más országban is hasonló eredményt hoztak.) Meg kell próbálnom megismerni mindennapi életüket, gondjaikat, egész életem, írói pályám kötelez rá.

A portaügyeletesnek elmondom, hogy Bende vezérőrnaggyal beszéltünk meg találkozót, amíg az őt egy kísértőt keres, aki megmutatja az irodáját, egy táblát nézegetek: a márványlapra azoknak a tűzoltóknak a nevét vésték fel, akik az utóbbi években estek hivatásuk áldozatául. Az utolsó három 2006-ban az emlékezetes műegyetemi tűznél veszítette életét. Mindegyikük neve után tiszti rendfokozat áll; a testület hősi halott tiszthelyetteseit tiszti állományba lépteti elő, a tiszteket pedig soron kívül egy rendfokozattal feljebb sorolja. Nemcsak a megbecsülését fejezi ki ilyen módon, de az elesettek családjára is gondol, magasabb özvegyi, árvasági ellátásban részesülnek.

Közben megérkezett a kísértő, felmegyünk az első emeleti parancsnoki szárnyra. A folyosók, amerre elhaladunk, gondosan takarítottak, de erősen leharcoltnak tűnnek. Egy munkavédelmi szemle anyagából tudom, hogy az FTP központját a 19-20. század fordulóján építették. Eredetileg műhelyeket, istállókat helyeztek el itt, később egy emelet ráhúzásával tették alkalmassá az irodák befogadására is. Az 1978-as évtől 1987-ig folyamatos felújítást hajtottak végre, de ezek a munkálatok nem érintették a tetőszerkezetet és a csapadékelvezető rendszert. Az elmaradás következményeként ezek az építészeti elemek szinte folyamatos javítást igényelnek. Az elmúlt évtizedekben csak kivételes alkalommal renováltak egyes helyiségeket. A belső megjelenésen jelentősen emelte a mindenre kiterjedő tisztasági festés és az asztalosipari korrekciók (nyílászárók passzítása, javítása) elvégzése. Cseréjük, az esztétikai megjelenés színvonalának emelése mellett, fűtésienergia-megtakarítást is jelentene. Az átellenes oldalon elhelyezkedő Humán Főosztály fölött húzódó lapostető szigetelési hiányosságok miatt beázott, ennek nyomai mindmáig megtalálhatók a főosztályvezető ezredes asszony

irodájának a mennyezetén. Mivel itt számos magasabb szintű hivatalos megbeszélést kell lebonyolítani naponta, az iroda használója hajlandó lett volna maga elvégezni a renoválást, de a szükséges anyagok beszerzéséhez se kapott pénzt. Az irodák javarészában a nyílászárók nem illeszkednek pontosan, ezért az itt dolgozókat folyamatosan éri a huzat. A környezet Bende tábornok fogadó- és munkaszobája mellett is leromlott, csak egy folyosói asztalon elhelyezett művirágcsokor próbálja emelni a hangulatot.

Mint általában szoktam, most is megpróbáltam felkészülni a beszélgetésre. A „Ki kicsoda”-kézikönyvből tudtam meg, hogy Bende Péter ötvenhetedik évében jár, tanulmányait a Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskolán, majd az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán végezte, doktori címmel rendelkezik. Aktív pályafutását a MÁV Tervező Intézetében kezdte, onnan került a tűzoltósághoz 1979-ben. A szó szoros értelmében vett gyakorlati, úgynevezett „vonulós” tűzoltói munkát nem végzett, alapállásában menedzser típusú személyiség, ha úgy adódna, számos más területen is megállná a helyét. Tűzoltó-pályafutása során alosztályvezetőből osztályvezetővé, később gazdasági parancsnokhelyettesé lépett elő, 2000-től lett az FTP első embere. Időközben a Magyar Tűzoltó Szövetség elnökévé is megválasztották.

A bajuszos, rövidre nyírt frizurát viselő, zömök testalkatú tábornok tekintélyes pozíciójához képest szerényen berendezett irodában végzi a munkáját. A tevékenységében szükséges technikai eszközökön kívül csak tűzoltó-relikviák, könyvek és dossziék találhatók a környezetében, luxusszámba menő berendezési tárgyakat nem lehet felfedezni.

Fényűző életforma jelei a későbbiekben sem tűnnek fel. Bár tudom, hogy illetlenség, nyíltan rákérdezek a fizetésére, a tábornok kissé vonakodva ugyan, de válaszol, annyit jegyez meg, hogy ha annak idején a MÁV Tervező Intézetnél marad, a jelenlegi keresetének a kétszeresét kapná. Én is úgy gondolom, nincs oka rá, hogy túlfizetettnek érezze magát, némely vidéki város egyetemének rektora négyszer-ötször annyi pénzt visz haza, mint ő – aránytalanul kisebb felelősséggel, riasztásokkal nem háborgatott életformával.

Bende dr. hivatali magatartását is szűkös és puritánul kialakított keretek határozzák meg. Az eligazodásomhoz szükséges tájékoztató anyagokat is sima, sokszorosított lapokon adja át, nem készítettett

díszes, sok ezer forintba kerülő többszínnyomásos albumokat, olyanokat, melyekkel, mint később tapasztaltam, nem csak a bécsi vagy pozsonyi kollégái ajándékozzák meg az odalátogató vendégeket, hanem a jelentősebb magyar vállalatok is. Ami szinte hihetetlen: légkondicionáló sincs az irodájában. Az épületben nyáron a 30 fokot is meghaladja a hőmérséklet.

Márkás italok és híres cukrászdák készítményei helyett félbevágott, kikapart magházának helyén fahéjas cukorral ízesített sült almát hozat be frissítőül. Sohasem tartottam igényt reprezentatív fogadtatásra, ezt a kínálást is köszönettel fogadom:

– Bizonyára saját termés.

– Nem. A szomszédasszonyom hozatott almát vidékről, hetvenöt forintba került egy kiló, én is vettem tőle. Ezt szoktam enni mostanában uzsonnára.

(Azt hiszem, távolról sem egy önmutogató gesztusról van szó, hanem életformájának jellemzőjéről, később láttam a tábornokot, amint egy áruház mozgólépcsőjén megrakott műanyag bevásárlótáskákat cipelt.)

Kanalammal kikapargatom a gyümölcs húsát, közben kinyitom a jegyzetblokkomat:

– A névjegyén az szerepel, hogy a „Magyar Tűzoltó Szövetség elnöke”. Ez a megjelölés azt jelenti, hogy ön az egész magyarországi tűzoltóság parancsnoka?

– Nem, ez társadalmi tisztség. Magyarországon nem működik az egész országra kiterjedő központi hivatásos tűzoltó-parancsnokság, mindegyik önálló és ahhoz a városi önkormányzathoz tartozik, amely fenntartja. Az FTP nem szólhat bele például a debreceni tűzoltóság ügyeibe. Ez a szervezeti forma egyébként nem magyar sajátosság, hogy az osztrák példát vegyük: a bécsi tűzoltó-parancsnokság sem alá-, sem fölérendeltségi viszonyban nem áll a salzburgival vagy a linzivel. A mi tevékenységünket is a fővárosi önkormányzat irányítja, és az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság gyakorol felettünk felügyeleti jogkört.

– Ez az utóbbi mit jelent?

Bende dr. elhárító mozdulatot tesz:

– Erre majd később visszatérhetünk, esetleg egy más alkalommal.

Megértem, hogy nem kívánatos tovább kutakodni ebben az irányban, témát váltok:

– Mekkora a Fővárosi Parancsnokság létszáma, és milyen helyet foglal el a hivatásos tűzoltóság egészében?

– A létszámunkat az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium szabja meg; hány tiszthelyettest, zászlóst, tisztet vagy főtisztet tarthatunk állományban – ennek alapján a jelenlegi létszámunk: 1692 fő. Ebből készenléti szolgálatot 1387 fő lát el, irányító ügyvitellel és technikai feladatokkal 227-en, tűzmegelezéssel 78-an foglalkoznak – ezek a számok az ország hivatásos önkormányzati tűzoltóállományának negyedét-ötödét teszik ki. Az Európa-szerte kialakult normák ezer városlakóra általában egy tűzoltót számolnak.

Az ország gazdasági felépítéséből következőleg a mi tevékenységünk a legnagyobb volumenű. Budapesten kívül 19 szomszédos, többé-kevésbé önálló város és község tűzvédelmét is mi látjuk el, az összesített területen közel kétfélmillió ember él.

Bende dr. belenéz egy 2008-as összefoglaló jelentésbe.

– Itt helyezkedik el az országban működő vállalkozások 30 százaléka, számuk meghaladja a 300 ezret, körülbelül egymillió főt foglalkoztatnak. Ide összpontosul az ipari termelés egynegyed része, a bejegyzett külföldi tőkének több mint a fele. Itt működnek az államigazgatási szervek, a pénzügyi intézmények, a nagyvállalatok központjai.

Az elmúlt években a belső városrészek rehabilitációja felszámolta az egykori „szegénynegyedek” egy részét, de a régi városszövetekben megmaradtak az alacsony komfortfokozatú lakások, és egyes lakótelepi körzetekben is érezhetőek az életminőség leromlásának jelei. Magyarországon több mint félmillió panellakás van, melyekben 1,3 millió ember lakik. Ennek közel negyven százaléka Budapesten található.

A panellakások biztonsága, tűzvédelme kiemelt fontosságú kell, hogy legyen. Ebben segítséget jelent a felújítási program. 2008-tól már a tűzoltóság is részt vesz a beérkező pályázatok véleményezésében, sajnos csak a már meglévő épületek felújítása során tudjuk megkövetelni a megfelelő előírások figyelembevételét. Az épületgépészeti rendszerek korszerűsítése során alig hajtottak végre olyan felújítást, ahol betervezték volna a gépészeti aknában történő tűzterjedés megakadályozását. Nem javult a többszintes és középmagas épületekben lakók tűzvédelmi fegyelme, a behatolók

elleni védekezésként egyre erősebb rácsszerkezeteket alkalmaznak. Az iparosított technológiával épült házakban keletkezett tüzesetek száma és növekvő súlyossága rávilágított ezekre a létesítési hibákra. A személygépkocsik számának növekedésével nem tartott lépést az új parkolóterületek létesítése. A közterületeken várakozni szándékozók 40-60 százaléka helyezhető el szabályosan. A nem előírással parkoló autók elzárják a tűzcsapok környékét, és a gépjárműveink nem tudják megközelíteni a katasztrófák színhelyét sem. Ugyanilyen gondot jelent, hogy Budapesten emelkedik az otthontalanok száma, több ezerre tehető, életvitelük komoly biztonsági kockázatokkal jár.

- Hányszor vonultak ki különböző tüzesetekhez, káresetekhez?

- A 2008-as évben 10703 alkalommal, ebből tüzesetekhez 2784-szer, műszaki mentéshez 4491-szer, a többi téves jelzésből, vaklármából adódott.

(Időben kissé előreugorva: az egy évvel későbbi statisztikai adatok határozott növekedést jeleznek: 11 ezren felüli kivonulást, és ezen belül 3197 tüzesetet. Előfordult olyan, hogy a Hírközpontnak négypercenként kellett riasztást elrendelni.)

- Milyen anyagi feltételek mellett végzik a munkájukat?

- Az FTP költségvetése az állami költségvetés normatívái és a Fővárosi Önkormányzat által megküldött keretközlő lap adatai alapján készül. Az adott évben eredeti előirányzatként összesen 7817 milliárd forint áll rendelkezésre a következő megoszlás szerint:

- a) állami támogatás összege 7196 milliárd forint

- b) tervezett saját bevétel 123 millió forint

- c) önkormányzati működési támogatás 254 millió forint

- d) önkormányzati céljellegű támogatás 250 millió forint.

Az év folyamán természetesen történtek változások ebben az előirányzatban, néha kedvezőek, de sor került elvonásokra, például egyiket a „Szemünk fénye” program rendkívüli megsegítésével indokolták.

- Mindent összevetve, milyen irányzat valósul meg?

- Az általános pénzügyi elvonások keretében a költségvetési támogatás nálunk is csökkent – a 2008-as keretszámhoz viszonyítva több mint kétszázmillióval.

- Most, október 23-án mennyi pénz áll az FTP bankszámláján?

– Csak annyit mondhatok, hogy a novemberi és decemberi hónapra likviditási gondjaink keletkeztek – a Fővárosi Önkormányzat támogatása, valamint a saját takarékos gazdálkodásunk ellenére is.

(A többi rendvédelmi szerv sincs külön anyagi helyzetben. Bár a közvélekedés úgy tartja, hogy a rendőrség a közlekedési bírságok révén meg tudja oldani finansziális gondjait, az országos főparancsnok egy nyilatkozatában szétoszlatta ezt a feltételezést:

„Ma már egyértelmű, hogy nem volt szerencsés a bírságokból származó bevételeket beépíteni a költségvetésbe. Nem folyt be annyi pénz, mint amennyivel a költségvetés készítésekor számoltak... Egyébként is milyen világ az, amelyben az autósok fizetési gondokat okozhatnak a rendőrségnek pusztán azzal, hogy nem hajtanak gyorsan, vagy nem fizetik be a bírságot. Összességében jelenleg hatmilliárdos adósságot görgetünk magunk előtt, és az előrejelzések szerint ez az összeg az év végére akár a húszmilliárdot is elérheti...” [Népszabadság, 2010. július 24.]) A parancsnok egy kimutatást tesz az asztalra:

– Kiadásaink 81 százalékát a személyi juttatások és ezek járulékai tették ki, 15 százalékát a dologi kiadások, felújításokra csak 3 százalékot fordíthattunk, és egy százalékot felhalmozásra.

– A személyi állomány is megérzi az ország gazdasági helyzetének romlását?

– Igen, de úgy gondolom, hogy erről jobb, ha személyesen velük beszél.

A parancsnok behajtja a dosszié fedelét:

– Feltételezem, ennyi elégséges, hogy fogalmat alkosson az FTP-ről, és döntsön további szándékairól. Ha úgy határoz, hogy valóban meg akarja ismerni a helyzetünket, szívesen látjuk, és segítjük a munkájában. Biztosíthatom, hogy minden szükséges felvilágosítást megkap, senki egyetlen kérdésére sem fog elutasítólag válaszolni. Lehetővé tesszük, hogy megismerkedhessen a belső életünkkel, a vidéki parancsnokságok munkájával, esetleg valamelyik külföldi tűzoltósággal is. Ha akar, kivonulhat tüzesetekhez is. Gondolja meg, mi fér bele a terveibe, és közölje velünk.

Nem kell látnoki képességekkel rendelkeznem ahhoz, hogy felfogjam: lassan lejár az idő, melyet Bende dr. a tájékoztatásomra előirányzott. Jelzem, hogy elkezdeném a munkát, de fenntartom

magamnak azt a lehetőséget, hogy visszalépjek, ha úgy tapasztalom: a feladat meghaladja az erőimet.

A megállapodást nem követi ünnepélyes koccintás, a tábornok tartózkodik mindenféle alkoholtól. Elmondása szerint meleg nyári estéken olykor előfordul, hogy otthon a hűtőszekrényből elővesz egy üveg sört, de a bármikor befutható riasztásra gondol, és visszarakja az italt.

A titkárságon kiállítják a szabad mozgást engedélyező igazolványt, megbeszéljük, hogy egy állandó kísért kapok Majer István nyugalmazott tűzoltó ezredes személyében. Az ő feladata lesz az általános szakmai tájékoztatás mellett a különféle találkozások megszervezése, kapcsolatok kialakítása és a külső helyszínekre való kiszállítás egy szolgálati Volkswagen Polo gépkocsival. A vezérőrnagy nem mondja ki nyíltan, de Majerra bízta a személyi biztonságom megóvását is. Őt csak másnapra tudja berendelni, így most a saját személyi használatú kocsijával fuvaroztat haza.

Kilépek a belső udvarra, körülnézek: a négyszögletes térség leginkább a légiós filmek alakulótéereire emlékeztet rideg bontatlanságával, falainak piros, apró téglaborításával. A magasban egy kupola, másik oldalról egy későbbiekben hozzáépített társasház épületének teteje látszik. A kigödrösödött betonon piros tűzoltókocsik parkolnak, a Kun utca felőli autóbejáráron érkeznek és hagyják el az udvart.

Az egyik oldalt garázsok, a másikat műhelyek foglalják el. Embert keveset látni, a kapumélyedésekbe húzódva és az emeleti lépcsőkön álldogálva fekete gyakorlóruhás tűzoltók és civil alkalmazottak cigarettáznak, csak az épületen kívül kijelölt helyeken szabad dohányozni. Az udvar zárt négyszögét nem járja át a levegő, télen nehezen olvad el a hó, a hőmérséklet nyáron néha 40 fok fölé emelkedik.

Közben előállt a kocsi, beülök a sofőr mellé, elindulunk. Innen kezdve minden tűzoltót riportalannak tekintek, őt is kérdezgetem a mindennapjairól. Az első fontos adat: a fizetése nem éri el a 150 ezer forintot.

- Van családja?
- Két gyerek. Maroson élünk egy családi házban.
- Milyen hosszú a munkanapja?
- Attól függ, hogy alakul a tábornok úr programja.

- Ha végez, hazamegy?
 - Nem, kitakarítom a kocsit, és megyek dolgozni a másodállásomba. Öt társammal összeálltunk, és alakítottunk egy kazánokat karbantartó céget. Ha későn érek ki hozzájuk, azt majd be kell pótolnom, a napi kilenc órát mindenkinek teljesítenie kell.
 - Szabadnapot nem szokott engedélyezni magának?
 - De, egy héten legalább egy napot a családommal akarok tölteni. Ha ez nem jön össze, leszerелеk.
 - Van, aki több órát teljesít, mint maga?
 - Csodákat fog látni.
- A kapuőr felhúzza a sorompót, és besorolunk a kinti forgalomba.

Szerettem volna megnézni az FTP központi épületének eldugottabb részeit is. Pályám hosszú évei alatt gyakran megtapasztaltam, hogy a pince és a padlás hitelesebben tükrözi az állapotokat, mint a napi forgalomban folyamatosan használt szintek.

Megkérem a kalauzomat, Majer ezredest, hogy kísérfjen el a „felfedezőutamra”, egy kézilámpát vesz magához, és egy biccentéssel jelzi: – Indulhatunk.

A pincével kezdjük, itt csak egy-egy szakaszt használnak gyakorlati célokra, például itt alakították ki az ügynevezett technikai raktárt. Ha már lejöttem, szeretnék ide is benézni, de a raktárost egyelőre nem találják, azt ígérík, majd utánunk küldík. Állítólag a polgári védelem is fenntart itt egy irodafélét, de a hivatalnokai szinte csak szellőztetni látogatnak le ide, nem is találjuk meg a helyiséget.

Az elektromos világítás nem működik. A kezdetek kezdetén gyertyákat vagy petróleumlámpákat használhattak, aztán alumíniumkábeleket szereltek fel – ezek eleve kevesebb áramot szállítanak, mint a rézből készültek, csak itt-ott maradt meg belőlük egy szál, nem jut pénz a kiváltásukra. Fény csak felülről, az udvar felületébe süllyesztett kör alakú üvegszemeken esik be, ezek is javarészt eltörtek vagy megfeketedtek, a szennyes hó is eltömi a réseket. Majer ezredes kézilámpájának fénykörével próbáljuk felmérni a környezetet.

Az alapok eleve gyengék, felújításukra-megerősítésükre hosszú évtizedek óta nem került sor – feltehetőleg nem az öröklétnek szánták őket. A földém sem állja a megpróbáltatásokat; ha fent lehúzzák a vécét, a szenny csatorna vezetékből csöpög a víz, és itt a padlón

tócsává áll össze. A szigetelés a fél méter vastag oldalfalakon is megbomlott, a felső rétege lepergett, négy-öt centiméter vastagon terül szét, senki sem szánja rá magát, hogy elsöpörje a hulladékot.

Közben a raktárkezelő is előkerül a kulcsokkal, benézek a helyiségbe. Itt tárolják a gépkocsik nyári gumiköpenyeit – bár a legtöbb „négy évszakos abronccsal” van ellátva, nem kerül sor időszakos cserére. Arrébb új akkumulátorok sorakoznak, a lemerültek pótlására vannak előkészítve. Néhány felesleges lomot is leraktak itt; forgalomból rég kivont gépjárműfecskealkatrészeit, környezetvédelmi okokból kidobott azbeszt fékbetéteket.

Folytatjuk az utunkat, újra elhaladunk a szennyvízvezeték mellett, úgy tűnik, mintha még szélesebben terjengene alatta a tócsa.

– Bejöttek a dolgozók – jegyzi meg mögöttünk a raktáros –, nagyobb az igénybevétel.

A szintkülönbségeket áthidaló lépcsők is el-elporladtak, és más akadályok is mutatkoznak. Egy fordulót vegyes törmelékkal: ikersejt tégladarabokkal, falazókövekkel zártak le. Majer ezredes kézilámpájának fényében mind gyakrabban tűnnek fel ilyen kiiktatott szakaszok.

– A háború előtt a pincét többféle célra is igénybe vették, működött itt szabó-, cipésműhely, a lépcsőházi fordulón rendezték be a börtönt is a fegyelmezetlenkedőknek. Itt volt az egykori tömlőmosó, a bevetésről visszatérve a koszos-sáros tömlőket tisztították itt meg.

Ahogy távolodunk a lépcsőtől, melyen lejtünk a pincébe, úgy válik egyre nyomasztóbbá a lepusztult környezet. A falakon nyomokban sem maradt meg a festék, fűtőtestroncsok, szétrohadt ládák körvonalait emeli ki a homályból a kézilámpa fénye.

Egyes szakaszok viszonylag épen maradtak; egy kazánházat nemrégiben még használtak, néhány munkás nyaranta a műszak végeztével ide járt le zuhanyozni. Meggyőződésem, hogy senki sem tudja, melyik vezeték maradt áram alatt, illetve melyik csőben kering a víz.

A talpamat csúsztatom a padlón, hogy ne bukjak orra a résekben. Fegyelmezett riporterként jegyezgetni próbálok, de csak olvashatatlan kriksz-krakszok kerülnek a papírra, később hiába próbáltam megfejteni a jelentésüket. (Hasonlóképpen jártam, mikor egy ötös, vagyis legmagasabb fokozatú tűznél egy kosaras emelővel húsz méter magasba emelkedve igyekeztem rögzíteni a benyomásaimat.)

A feljáró felé közeledve kísérem egy teremszerűen kiöblösödő folyosószakasz felé villant a kézilámpájával:

– 1956 október-novemberében a tűzoltók óvóhelyként használták ezt a részt.

– A tűzoltókra milyen feladatok hárultak a felkelés idején?

A kísérem akkor még nem szolgált a testületnél, nem érzi magát illetékesnek a tájékoztatásra, elhárító mozdulatot tesz:

– Arra kérlek: nézd át inkább a régi iratokat. (Akkor már tegeződtünk Majerrel, bár a pertu poharat vele sem ittuk meg, féléves kapcsolatunk alatt egyszer sem láttam szeszes italt fogyasztani.)

Amikor nekikezdek a könyvnek, nem volt célom, hogy a tűzoltóság történetével vagy annak egyes szakaszaival törődjek, úgy gondoltam, egy-egy ilyen kitérő megbontaná a szerkezet arányait. Most azonban úgy éreztem, hogy az adott, történelmileg szélsőségesen kiélezett korszak eseményeivel mindenképpen foglalkoznom kell. Utánanéztem az ide vonatkozó forrásoknak, elsőnek Minárovics János, néhai tűzoltó ezredes feljegyzéseiből idézek.

„...Október 23-án és az ezt követő éjszakán több tüzesethez is riasztották a készenlétet... A legjelentősebb tüzeset a Lenin körút 64. számú ház előtt volt, ahol tízezzrel égették a könyveket, és a többméteres lángok a lakóházakat fenyegették. A tűzoltóság beavatkozása akadályozta meg a katasztrófát.

Október 24-e reggelétől csaknem két héten keresztül szüntelenül csengett a hírközpont telefonja. 12 óra körül több izgatott hívás is jelezte, hogy ég a Nemzeti Múzeum.

A múzeum környékén heves harcok dúltak, és a kiriasztott fecskendők közül csak egynek sikerült megközelítenie az épülettömböt. Az oltás nagy nehézségek elé állította a tűzoltókat. Két motoros sugárral [vízsugárral – M. Gy.] sikerült a múzeum két égő helyiségét eloltaniuk... Néhány óra elteltével újabb tüzet jeleztek a Nemzeti Múzeumból, de akkorra az épület megközelítése lehetetlenné vált, és csak másnap, a tizenegyedik vonulási kísérlet járt eredménnyel. Október 25-én végre megkezdhatték a második emeleten az ásvány- és kőzettári rész, valamint a harmadik emeleten az afrikai kiállítás oltását, de fő céljuk a tűznek a Széchényi Könyvtár felé való tovaterjedésének meggátlása volt... Egy másik »harci szakasz« a tetőtűzet szorította vissza, miközben lent a fegyveres harc

nem szünetelt... Az afrikai kiállítás tüzeinek oltását végzők is igen veszélyes helyzetben voltak, mert minden mozdulatukra lőtték ezt a részt... Háromórás megfeszített munkával lokalizálták a tüzet, a végleges oltáshoz még 3CM0 percnyi működésükre lett volna szükség, akkor azonban az oltást abbahagyatták velük, és a kifejlődő fegyveres tűzharc miatt a tűzoltók kénytelenek voltak a légópincében várakozni. Eközben a tűz újraéledt, és a tetőtér oltását az életveszély ellenére haladéktalanul folytatni kellett...

Október 26-án 9 óra 35 perckor jelezték, hogy a Bókay János Gyermekklinika egyik épülete ég. A tűzoltók megérkezésekor a kórház személyzete ruháskosarakban, lepedőkben igyekezett a gyermekeket kimenteni.

A kórtermekben csak kúszva lehetett közlekedni, mert azokat állandóan fegyvertűz alatt tartották. A tűzoltók a veszéllyel mit sem törődve mentették a gyerekeket, miközben az első és a második emeletet összekötő lépcső ágyúgolyó-találatot kapott.

1956. november 6-án 16 órakor az I. kerületi alosztály utasítást kapott a Hírközpontból, hogy vonuljon az Országos Levéltárhoz az ott őrzött pótolhatatlan értékek megmentésére. A riasztott pesti raj nem tudott feljutni a Várba a Széna térnél folyó harcok miatt. Az egység a Bécsi-kapunál egy kilőtt gépjármű és egy kőtorlasz eltávolítása után jutott el a Levéltárba, amelynek akkor már az egész negyedik emelete égett... Az óriási hő terhelés következtében a lángban álló nagyterem leszakadt, a sugarakat át kellett helyezni a III. emeletre. Ekkor a harci cselekmények miatt az összes alapvezeték megsérült – a szovjet páncélosok láncfalpai elvágta a tömlőket, leállt a tűzoltás. Ezután az egység az iratok mentésében segédkezett, a többször is igényelt segítség a harcok miatt nem tudott eljutni a Levéltárhoz. A tűzben 8769,5 folyóméter levéltári anyag semmisült meg...”

A másik dokumentum, melyet idézni kívánok, egy későbbi, 1957. május 9-i keltezésű jelentés, melyet egy titkos ügyirathoz csatoltak – kéziratban. Bizalmasan bocsátották a rendelkezésemre.

„...A kapott utasításnak megfelelően az ellenforradalmi időszak alatt meghalt, illetőleg megsérült tűzoltó elvtársak ügyében a vizsgálatot megtartottuk és a következőket állapítottuk meg:

I. Az Osztályparancsnokság Kun utcai épületében szolgálatot teljesítők közül az októberi események, illetve azt követően az ellenforradalmi egységek felszámolásakor november 7-én

Hartmann József tü. főhadnagy,
Hidas Gyula tü. főtörzsőrmester,
Éliás Rezső tü. törzsőrmester,
Csernus Tibor tü. szakaszvezető,
Tóth II. Ferenc tü. törzsőrmester életüket veszítették...

1956. november 7-én a szovjet csapatok az ellenforradalmi erők felszámolása közben a Parancsnokságunk környékét megszállták, melynek során a harcosok közül egynéhányan az Osztályparancsnokság épületébe bejöttek.

Az óvóhelyen tartózkodókat felrendelték a lépcsőházba, hogy meggyőződjenek arról, hogy nincs fegyver a tűzoltóknál, megmotozták őket. Majd a későbbi események szükségessé tették a szovjet csapatok részéről, hogy a felrendelteket zárt rendben elvigyék. A feltevés szerint ugyanis a szomszédos SZTK épületéből, valamint a környezet közeléből az ellenforradalmárok tüzeltek a szovjet katonákra... Az elvitel során Hartmann főhadnagy elvtársat – akiről azt tételezték fel, hogy ő a parancsnok – a sorból kiemelték és az SZTK Fiumei úti főbejáratához rendelték, hogy az épületben vele közösen vizsgálatot tartsanak. Az épületben történt további eseményekről konkrét tényeket megállapítani nem tudtunk.

November 8-án reggel találták meg Hartmann holttestét az épület Fiumei úti 2. számú kapujában. Ugyancsak 8-án délelőtt folyamán szállították be a holttestet az Osztályparancsnokság szertárába.

Hidas Gyula főtörzsőrmester, Éliás Rezső törzsőrmester, Tóth II. Ferenc törzsőrmester és Csernus Tibor szakaszvezető, bár az Osztályparancsnokság épületében tartózkodtak, de nem voltak ott az elvittek között. Megállapítást nyert, hogy a nevezettek közül Hidas Gyula és Éliás Rezső az épület még épen maradt ablakainak leszedésével voltak elfoglalva, Tóth II. Ferenc pedig mint villanyszerelő ugyancsak az épületnek egy másik részében tartózkodott, ahol a villanyvilágítás biztosítékát ellenőrizte le. Csernus Tibor akkori tartózkodási helyét nem sikerült megállapítanunk.

Feltevésünk az, hogy a nevezettek, amint tudomást szereztek az elvtársak összegyűjtéséről, a műhely tetején át az SZTK Fiumei úti épületének udvarára menekültek. A feltevést megerősíti az a körülmény is, hogy a nevezettek az összegyűjtés előtti időben az Osztályparancsnokság épületében tartózkodtak, valamint, hogy az összegyűjtéstől való félelmükben – mint azt a II. világháború

befejezése után tapasztalták – kibúvót kerestek. Ugyanis az 1945-ös évben több elvtárs is hasonló módon menekült meg a hadifogság elől. Kísérletük nem járt szerencsével, nevezetteket 1956. november 8-án délelőtt holtan találták meg az SZTK épületében, Hidast, Éliást és Csernust a magasföldszinten, Tóth II-t pedig a gépházban...

II. A Nemzeti Színház [még a Blaha Lujza téri épületről van szó – M. Gy.] tűzoltó őrén szolgálatot teljesítő Virág István tűzoltó őrmester az ellenforradalmi egységek felszámolása alkalmával november 7-én életét vesztette.

A Nemzeti Színház, adottságainál fogva, november 7-ig az ellenforradalmárok fészke volt. Az őr beosztottjai a harci cselekmények miatt a színház pincéjében húzódtak meg. November 6-án az ellenforradalmárok a színházat elhagyták, a szovjet csapatok megkezdték a környezet tisztogatását.

November 7-én 14 óra tájban lépéseket észlelt a nézőtéren, és ezért Virág István őrmester Huri József törzsőrmesterrel járőrkörútra indult, hogy meggyőződjenek, kiktől ered a zaj. Huri József a veszélyes helyzetre való tekintettel Virág Istvánt le akarta beszélni a járőrözésről, Virág azonban az ellenőrzést szükségesnek tartotta, és előre indult. Huri József rövid idővel később követte.

Amint Huri József a ruhatár folyosójára érkezett, látta, hogy Virág Istvánt két szovjet katona feltartóztatta, és a nézőtér felé kísérte. Hallotta továbbá, hogy Virág törzsőrmester többször is hangoztatta, hogy ő »pozsarnyik«, vagyis tűzoltó. Ezt látva Huri arra gondolt, hogy Virág Istvánt a szovjet katonák elviszik magukkal, ezért a járőrözését megszakította és levonult vissza a pincébe. A későbbiek során nem keresték Virág Istvánt, mivel azt hitték, útbaigazítónak szolgál a szovjet csapatok mellett.

Virág István holttestét 9-én találták meg a nézőtéren a színház dolgozói. A feltevés szerint Virág elvtársat a »szovjet katonák ellenforradalmárnak nézték, és ennek okán lötték le«, – zárul a pártbizottsági jelentés.

Ez a mára lepusztult pinceszakasz annak idején sok tűzoltót mentett meg a haláltól, vagy a fogságba hurcolástól.

Ezek után csak a riporter kötelességtudat bírta rá, hogy felnézzen a padlásra is, ide is Majer ezredes kísért el. Ezt a szintet a pincéhez hasonlóan lerobbant állapotban találtuk. Keskeny járódesszákakon lehet

befelé haladni, inognak és recsegnek a talpunk alatt. Senki se tudja, hogy mikor fektették le őket, lehet, hogy egy fél évszázaddal ezelőtt, már annyira kiszáradtak, hogy akár egy eldobott csikk is felgyújtaná őket. Szerencsére a záruk és a szoros őrizet távol tartja az illetéktelen behatolókat.

Lépéseink zajára egy rejtőzködő macska ugrik ki a törött ablakon, az életnek más nyoma nem mutatkozik.

Egy belső osztatot dróthálóval zártak le, de a fonat rég elszakadt már.

– Mire használták? – kérdezem a kíséremet.

– Galambokat nevelt itt valaki.

Lábam meg-megcsúszik a keskeny deszkákon, nincs kedvem beljebb menni, megállok és előrenézek: a padlás végén egy templomra illő kupola emelkedik; ezt látni az utca és az udvar felől is, színes üvegbetéteinek java része már kihullott vagy eltörött.

– Nem volna érdemes legalább úgy-ahogy rendbe hozni a pincét és a padlást? A romlás csak fokozódni fog, amit ma ezer forintból meg lehetne oldani, az jövőre talán már a duplájába kerül.

– Ha volna pénzünk, akkor sem ezzel kezdenénk, egyetlen olyan laktanyánk sincs, amire ne férne rá a felújítás. A szegény ember pazarol, mert nem hosszabb távra tervez, hanem mindig a pillanatnyi szükségleteit próbálja kielégíteni, és ez a módszer mindig drágább.

– Lehet, hogy erre mondják, „tűzoltó munka” – morfondírozok magamban. – Nem merült fel a terv, hogy az FTP egy új központot kapjon, mint a rendőrség a Teve utcában?

– Nem hallottam ilyenről. Ha mégis bekövetkezne, értesíteni kellene a területileg illetékes katolikus papot, mert csoda történt – jegyezte meg keserűen egy öreg tűzoltó.

II.

FELVÉTELI-KÉPZÉS

Eredetileg úgy terveztem, hogy a bemutatkozás után végigjárom az FTP szervezeti egységeit; az összevont kerületi mentési parancsnokságokat és a keretükbe tartozó tűzörségeket és szolgálatokat. A menetrend azonban megváltozott, mert felhívták a figyelmemet egy aktuális eseményre: a testület internetes honlapján toborzót hirdetett. Három eligazítást terveztek a jelentkezők számára, ajánlották, hogy nézzem végig valamelyiket.

A december eleji napon még csak háromnegyed nyolc körül jár az idő, de a porta előterében már tizenöt-husz fiatal férfi és nő várakozik, egyre újabbak érkeznek – jóllehet ez a toborzósorozatnak már a második napja. Mikor bebocsátják őket a kopott díszterembe, számuk már a százat is meghaladja.

Nem lepődtem meg, hogy ilyen sokan jelentkeznek, nemrégiben hosszabb időt töltöttem el Baranyában és Borsodban és az ország más tájain is, ismerem a munkanélküliséggel foglalkozó jelentéseket:

„...A magyarországi munkanélküliségi ráta 2009 harmadik negyedévében másfél évtizedes csúcsot döntött – írja egy hetilap –, az egy évvel korábbinál 2,6 százalékponttal magasabbra, 10,3 százalékra ugrott, sőt, októberre már 12,9 százalékot jeleznek a statisztikák” – majd hozzáteszi: „javulás a közeljövőben aligha várható”.

Egy másik beszámoló Borsod megye helyzetével foglalkozva megemlíti, hogy a lebomlás jelei nemcsak az alacsonyabb képzettségű rétegeknél mutatkoznak meg, hanem feltűnnek a magasabban kvalifikált csoportokban is. „A miskolci szemétválogatáson villanyszerelők, lakatosok, hentesek és más szakmunkások is dolgoznak, Kazincbarcikán pedig diplomások végzik ezt a tevékenységet...”

A felsorolt példák távolról sem számítanak rendkívülinek. Az országhatárt belülről párhuzamosan követő „nyomorövezetben” Zalától Békésen át Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéig hasonló lebomlási folyamatot figyelhetünk meg.

A válság legfőbb vesztesei köztudottan a fiatalok, akik nehezen találnak helyet a foglalkoztatottság köreiben. Éveket töltenek el alkalmi, rosszul fizetett munkával vagy semmire sem képesítő átképző tanfolyamokon. Újságot kézbesítenek, üzleti reklámcédulákat osztogatnak.

Logikus, hogy sokuk érdeklődése a biztos állást kínáló munkáltatók felé fordul, így kerülnek előtérbe a rendvédelmi szervek is. A rendőrség azonban hiába állítja fel toborzóirodáit Budapesten és számos vidéki nagyvárosban, nem képes feltölteni a létszámkeretét, a honvédség, a büntetés-végrehajtás is állandó gondokkal küzd, a mentőknél az éves fluktuáció a 15-20 százalékot is eléri. Mi indokolhatja, hogy ugyanakkor a fővárosi tűzoltóság 2009-ben tartott nyolc felvételi tájékoztatóján 1370 fő vett részt, és a vidéki parancsnokságon is magas a jelentkezők száma?

Megkértem a toborzórendezvény irányítóit, hogy a szokásos tájékoztató anyagok mellé adjanak a pályázóknak egy-egy külön papírlapot is, melyekre felírhatják, hogy mi vezette ide őket. Ez meg is történt, találomra idézek néhány szemelvényt a név és cím mellőzésével leadott vallomásokból:

„Gyerekkoromban a kedvenc filmem a »Lánglovagok« volt. Tetszik a hősi cselekedet. Szeretnék kitüntetésekkel. Szeretnék segíteni embertársaimon.”

„Tűzoltó szeretnék lenni, mert

– egy hivatás

– közösség, összetartás, bajtársiasság, kihívás, férfiúi mivoltom kiteljesedése

– mert itt minden nap csakugyan egy új nap.” „Azért szeretnék tűzoltó lenni, mert már sok helyen dolgoztam, de értelmét a munkának még sehol sem találtam. Olyan hivatást szeretnék, ahol szereti az ember, amit csinál, s ezért elkötelezett.”

„Azért szeretnék tűzoltó lenni, mert kiskorom óta rajongok ezért a munkáért. Ráadásul vonz a tűz látványa! [Úgy gondolom: ez a megjegyzés elgondolkoztathatja az illetékeseket: nem valamilyen piromániás hajlam rejtőzik-e mögötte – M. Gy.] Továbbá szeretnék a bajba jutott embereken segíteni, ez a munka egy kihívás, izgalmas és egyáltalán nem unalmas.”

„Tenni akarás, hit, útkeresés.”

„Katonacsaládban nevelkedtem, fiatal vagyok, erkölcsileg kissé túlfejlett a mai világhoz (saját meglátásom). Olyan hivatást keresek, ahol nem az »ego mindenek felett!« van elől az étlapon. A honvédségnél akartam elhelyezkedni, de különböző magánéletbeli események hatására feladtam ezt a jó pár generációs hagyományt. Orvos nem lehetek, mentős sem, és mivel inkább menteném az embereket, mint pusztítanám, kizárásos alapon marad a Tűzoltóság. Családom javaslata és akarata ellenére vagyok itt, de szeretném végigvinni, amit elhatároztam.

És nem utolsósorban alkalmasnak érzem magam erre a hivatásra. Nem seggnyalás.”

„Pár napja megálmodtam, hogy tűzoltó leszek, és életeket mentek majd.”

„Hosszú távon biztos munka. Nemcsak egy állás, hanem hivatás. Megbecsült munkakör.”

„Nagyon tiszteletben tartom ezt a hivatást, kiskorom óta álmom! Sajnos vidéken lehetetlen állományba jutni a többszörös túljelentkezés miatt, de most budapesti lakos leszek, itt több esélyt látok.”

„Hivatást szeretnék, ahol szereti az ember, amit csinál, és ezért elkötelezett.”

„A mentőkutyás szolgálat [a tűzoltóság ilyen részleggel is rendelkezik – M. Gy.] és az állatok szeretete, illetve a segítségnyújtás miatt jelentkeztem tűzoltónak.”

„Rendkívüli kiváltság a mai világban egy olyan csapatban dolgozni, ahol nemes célokért küzdhet az ember. Segítenek egymásnak és összetartóak. Nem létezik – reményeim szerint – a »kivagyiság« veszélye, ami máshol, sok munkahelyen, sajnos igen. A tűzoltók azok közé tartoznak, akik méltán büszkék a munkájukra.”

A többi válasz sem terjed túl az általánosságokon: „embertársaimon és a rászorulókon akarok segíteni a legjobb tudásom szerint”, „önzetlen segítségnyújtás, bajba jutott embertársam mellett nem tudok elmenni részvét nélkül”, de az ember arra gondol, hogy végül is nem az újságíró-akadémiára szóló pályázatokat olvas, melyeknél a fogalmazáskészség a legfőbb szempont, amellet azt kívánja, hogy bár az egész magyar közgondolkodást hasonló tartalmú általánosságok uralnák.

Egy megjegyzés viszont ide kívánczik. Egyetlen pályázó sem említi meg vallomásában választásának talán legfőbb indokaként a 24

órás szolgálatot követő 48 órás pihenőn alapuló munkarendet – jöllehet mindenki tisztában van ezzel. Ez a beosztási forma lehetővé teszi, hogy a tűzoltó szabadidejében rendszeresen más munkát is vállaljon, ily módon kiegészítve a keresetét. Ez a „kétlakiság” egyébként nincs megtiltva, ki kell ugyan kérni hozzá a parancsnokság hozzájárulását, de nem hallottam olyan esetről, hogy az illetékesek megtagadták volna a hozzájárulásukat.

A jelentkezések aránya mintegy tizenötszöröse a szükségesnek – a rendőri vezetők is hasonló számot szoktak emlegetni a maguk területén, de ez csak a Rendőrtiszti Főiskolára érvényes, azokra, akik járőr beosztást vállalnának, lasszóval is hiába vadásznak.

(Folytatva az összehasonlítást, idézzük az újonnan kinevezett országos rendőrfőkapitány, Hatala József nyilatkozatát. Fekete Gy. Attila újságíró megjegyzésére, miszerint az utóbbi években 2,4-2,7-es tanulmányi átlaggal jelentkeznek a fiatalok a rendészeti szakközépiskolába, a tábornok így válaszolt:

„– Ez elgondolkoztató. Miért nem jelentkeznek a jobb képességű, felkészültebb fiatalok rendőrnek? Talán azért, mert nem látják, hogy milyen karriert futhatnak be. Csodálkozik ezen bárki is? 1998-ban 26 ezer forint volt az úgynevezett illetményalap, melyből különböző szorzókkal és pótlékokkal a rendőri fizetést kiszámították. Ma 38 650 forint, tehát csak a másfélszeresére nőtt. Ha nem fizetjük meg az embereket olyan szinten, mint amilyen szintű munkát elvárunk tőlük, nem lesz elég rendőrünk.”

Laikus véleményem szerint a jelenleg 3000 fős létszámhiány nemcsak anyagi okok miatt alakult ki. A pálya vonzerejét rontják a gyakori korrupciós ügyek, fegyelmezetlenségek. Nimbuszukat tovább csökkenti, hogy egy-egy összecsapásnál alulmaradnak a bűnöző-rendbontó csoportokkal szemben. Gyakran fegyvereiktől megfosztva, véres fejjel távoznak az összetűzés színhelyéről. Az új belügyminiszter kijelentette, hogy két hét alatt rendet teremt az országban – ennek egyelőre kevés jelét észleljük. Szaporodnak a rendőrök elleni merényletek, amire még nem volt példa: néhány nap alatt három járőr is életét veszítette szolgálat közben.

Az FTP-nél pályázók közül negyven fő kerülhet be egy-egy újonc csoportba – évente háromszor indítanak ilyet. Az előírások és a helyi

körülmények – például az oktatótermek befogadóképessége – többet nem engedélyeznek.

A szolgálati viszony létesítéséhez a jelentkezőknek számos előzetes feltételnek kell megfelelniük. A díszteremben felszerelt kivetítőn sorra jelennek meg az elvárások:

- Önkéntes jelentkezés
- 18-35 év közötti életkor
- Cselekvőképesség
- Büntetlen előélet
- Magyar állampolgárság
- Egészségügyi, pszichikai, fizikai szempontból hivatásos szolgálatra való alkalmasság
- Egyes alkotmányos jogok törvényben meghatározott korlátozásának elfogadása...

(Ez utóbbi tétel egy magát jogállamnak tartó országban különösen hangzik, és bővebb kifejtésre szorul. A politikai természetű indokokkal később foglalkozom, a szakmai jellegűekre Molnár Zsuzsanna ezredes asszony tanulmányából idézek néhány példát:

„...A szabad mozgás és a tartózkodási hely megválasztásának korlátozása

A hivatásos szolgálat állandó készenlétet tételez fel, azt teljesítő személynek nemcsak a szolgálatban, hanem azon kívül is folyamatosan rendelkezésre kell állnia. Be kell jelentenie a szolgálaton kívüli tartózkodási helyét, hogy szolgálati feladatok végrehajtására visszarendelhető legyen. Ilyenre került sor az árvizek esetén, a görög Evia szigeten történt erdőtűzoltásnál történt bevetéskor, vagy 2006. augusztus 8-án, a műegyetemi tüzeset során megsérült, illetve elhunyt tűzoltók helyére...

Sztrájkjog korlátozása a közszolgálatban

A sztrájk törvény tiltja a sztrájkot az igazságszolgáltatási szerveknél, a Magyar Honvédségnél, a rendvédelmi és rendészeti szerveknél...”)

Közben a díszterem kivetítőjén egymást követik a feltételek:

- Beosztott tűzoltó felvétele esetén érettségi bizonyítvány vagy ennek hiányában műszaki jellegű szakmunkás-iskolai végzettség

– Bejelentett belföldi lakóhely Budapesten vagy maximum 80 kilométeres távolságban.

(A tűzoltóság munkásszállóval nem rendelkezik, és az albérleti díjakba is alig tud beszállni.)

– Előny: hivatásos „C” kategóriájú gépjármű-vezetői engedély.

A felvételi eljáráshoz különféle vizsgálatok kapcsolódnak, ha valaki ezeken sikeresen túlesik, még mindig nem veheti biztosra a bejutását. Alá kell írnia egy nyilatkozatot is, melyben tudomásul veszi, hogy hiába felelt meg a követelményeknek, amennyiben a „megfelelt” eredményt elérők száma meghaladja a meghatározott keretet, az FTP-nek nincs vele szemben alkalmazási kötelezettsége.

– Akiknek sikerül bejutni, azok elkezdhetik a kiképzést – kísérom az asztalok között ülőkre mutat –, ők április végére válnak igazi tűzoltókká, akkor teszik le majd az esküt és szerelnek fel. Aztán még öt-hat év „vonulós” szolgálat is beletelik, mire teljes értékű „pernyelovagnak” mondhatják magukat.

Közben tovább pereg a tájékoztató programja, egy filmet vetítenek a tűzoltói tevékenység különböző ágazatairól: élet- és vagyonmentésről, műszaki akadályelhárításról – a felvételek egy bátorságot, odaadást megkövetelő, ám derűs hivatás képét sugallják.

(Jöjjön megint egy „de”-vel felérő zárójel. Azok, akik végül is bekerülnek a testületbe, néhány hónap múlva egy másik, belső használatra szánt filmet is megtekinthetnek – a pszichikai felkészítés részeként. Ezt a hatnyolc perces alkotást az FTP videostúdiója készítette, nyoma sincs benne a feszült, de lelkesítő hangulatnak, a küzdelem során előforduló katasztrófákat mutatja be. A képeken a vér vöröse az uralkodó szín.

Egy holttestet emelnek le a villanyvezetékről, teste egyméteresre égett össze. Egy hullára legyenek szállnak rá csapatostul. A Szabadság hídról egy fiatal férfi készül belevetni magát a Dunába – egy tűzoltó próbálja meg lebeszélni az öngyilkosjelöltet, később kiderül, hogy hiába: ugrik, és eltűnik a hullámsírban. Egy fuldokló lenyelte a nyelvét, belenyúlnak a szájába és megpróbálják kihúzni. Más áldozatnál leszívják a vért, és intubálócsövet raknak be. Egy cafatokra szakadt holttest maradványait lepedőbe próbálják összegyűjteni.

– Mit szóltak azok a tűzoltók, akik megnézték ezt a filmet?

– Sokan megéltek már hasonló katasztrófát, az is előírásnak számít, hogy jelen legyenek egy boncoláson a János Kórházban. Igazán csak

kétfajta esemény rázza meg őket. Az első: a saját bajtársaik halála. Mikor a VIII. kerületben a szél lesodort a háztetőről két tűzoltót, és valósággal szétroncsolódtak az utca kövezetén, az egység tagjai idegrohamot kaptak, és le kellett váltani őket, a parancsnokukat pedig egy éven belül nyugdíjazták.

– A másik, amit nem tudnak elviselni, ha egy gyereknek esik baja. Csöglei Pista bácsi a legkeményebb magyar tűzoltók közé tartozott, egyszer pusztá kézzel szedett ki egy kislányt az égő roncsok közül. Vitte a mentőautó felé, a gyerek sűgva kérdezte tőle:

– Tűzoltó bácsi, ugye nem fogok meghalni?!

– Nem, kislány, hogy hálnál meg?!

És mire odaértek a kocsinhoz, a kislány már nem lélegzett, Csöglei Pista bácsi összeomlott, hetekig nem jött ki egy szó a száján.)

A díszterem kivetítőjén megjelenő szöveg most a kereseti lehetőségeket ismerteti – most, 2010 áprilisában ezek a számok már nem érvényesek, csökkentek a szuperbruttósítással, a káféteria megadóztatásával és más kedvezmények megvonásával. De ne siessünk előre.

Az úgynevezett köztisztviselői illetményalap a 2009-es évben bruttó 38650 forintot tett ki, a tűzoltóknál ehhez különböző szorzókat alkalmaztak. Az újoncokat általában őrmesteri rendfokozattal vették fel; a beosztási illetményszorzója 2,3, ez 88895 forintot jelent, ehhez jön még a rendfokozati illetmény, mely 0,38-os szorzóval 14687 forintot tesz ki, végül 0,1-es szorzóval illetménykiegészítésként 8890 forint, mindösszesen bruttó 112 472 forint.

Az alapfokú tűzoltóképző tanfolyam – egyébként kötelező – elvégzése a következő pótlékokkal jár: veszélyes tűzoltói beosztás pótléka: 17393, délutáni és éjszakai műszakpótlék: 23190 forint. Tehát egy kiképzett kezdő tűzoltó havi bruttó illetménye 153 055 forint, ebből 30-35 százalékos adót vonnak le.

Sok ez a pénz, vagy kevés? Ha összehasonlítjuk a közsféra béradatait, láthatjuk, hogy a tűzoltók a legalsó szinten helyezkednek el, a büntetés-végrehajtási alkalmazottakkal együtt – írja tanulmányában Molnár Zsuzsa tűzoltó ezredes asszony.

A legutóbbi országos felmérések alapján, melyek a 2009. októberi tűzoltó-demonstráció után készültek, ha órabérre lebontva vizsgáljuk meg a közsféra néhány foglalkozásának javadalmazását, az alábbi eredményekhez jutunk:

<i>Foglalkozás</i>	<i>Óradíj</i>
Tanárok	580 forint
Rendőrök	580 forint
Vámosok	580 forint
Orvosok	560 forint
Közhivatali titkárnők	531 forint
Mentősök	525 forint
Börtönőrök	476 forint
Tűzoltók	476 forint
Kórházi ápolónők	450 forint

Nem volt véletlen tehát, hogy a tűzoltók demonstrációján az egyik transzparens szövege így szólt: „te kockáztatnád az életedet óránként 476 forintért?”

(Erre a tényre a vezetőknek cinikus volna azzal reagálniuk, hogy a tűzoltóknak a pihenőidejükben végzett munkájuk bérét is hozzá kellene számítaniuk ehhez az összeghez, mert azt erejük messzemenő kizsákmányolásával keresik meg.)

Meg kell említenünk a béren kívüli juttatásokat is. A tűzoltó állományba vételekor egy rend díszesebb, úgynevezett társasági öltönyt kap – ezt a többség szinte sohasem viseli, nem szoktak követségi fogadásokra, díszelőadásokra járni, ki sem bontják a bolti csomagolásból – és a közismert fekete gyakorlóruhát. Ezeknek az ellátmányoknak nincs meghatározott kihordási idejük, a természetes elhasználódással-kopással, szennyeződéssel, szakadással járó költségeket évi kilencven ezer forintos ruhapénzzel váltják meg. Korábban nem ellenőrizték a pénz rendeltetésszerű felhasználását, szemet hunytak afölött, ha a tűzoltó kabátot, cipőt vett belőle a gyerekeinek, most, újabb idők szigorításai nyomán tételes számlával kell igazolnia, hogy a szolgálattal összefüggő vásárlásokra fordította. A tűzoltók szinte az utolsó rongyáig hordják a gyakorlóruhát, a zubbonyuk hátáról néha már leperzselődtek a testületi hovatartozást jelző felirat betűi.

A nyugdíjról később majd külön szólok – ez a téma adott helyen aligha döntő súlyú; a toborzóra jelentkező húszéves fiú még nem törődik azzal, hogy fejezi be huszonöt-harminc év múlva jelenleg még el sem kezdett pályafutását.

Közben egy újabb tájékoztató szöveg jelenik meg a kijelzőn – a munkaidő-beosztást ismerteti. A szabályok – többek között, az Európai Unió idevágó szigorú rendelkezései nyomán – heti negyven órát engedélyeznek. A magyar törvények a tűzoltók számára nem kötelezettségként, hanem lehetőségként 48 órát meg nem haladó szolgálatot tesznek lehetővé. Az összes rendvédelmi szerv közül ők teljesítik a legtöbb munkaórát.

2006-ban heti átlagban 52, 2007-ben 50 órát szolgáltak megfelelő anyagi ellenszolgáltatás nélkül, igényeiket peres úton próbálták érvényesíteni. 2009. november 16-án a Fővárosi Munkaügyi Bíróság úgy ítélt meg négy felperesként fellépő tűzoltó ügyében, hogy a 2004. május 1. és a 2007. december 31. közötti időszakban a 48 óra fölötti munkavégzés túlszolgálatnak minősül, s ezért fejenként egymillió forint körüli túlóradíjat szavazott meg nekik. Magyarországon jelenleg 7800 fő hivatásos tűzoltó teljesít készenléti szolgálatot, és a verdikt egyelőre csak a 48 órán fölüli részt érinti, az ügy tehát korántsem zárult le. Mindent összevetve az állam sok milliárd forinttal tartozik a tűzoltóknak, így érthető, hogy perek ezrei zajlanak.

A tűzoló-érdekképviselők azt is kezdeményezték az Alkotmánybíróságnál, hogy semmisítse meg azt a rendelkezést, hogy a készenléti szolgálatot ellátók a heti 40 óra helyett 48-at dolgozzanak. Ha kérelmüket elfogadnák, az körülbelül 40 milliárdos többletkiadást jelentene a költségvetésnek, ezen kívül a munkaidőalap csökkenése miatt növelni kellene a hivatásos tűzoltók számát. A Magyar Köztársaság kormánya húzza az időt, láthatólag a következő hatalmi csoportra bízna a döntés meghozatalát.

Minden pluszt és mínuszt összevetve, a tűzoltók fizetése enyhén szólva sem közelíti a mamutbéreket. Egy öt-hat éves szolgálati múlttal rendelkező tiszthelyettes jó, ha 100-120 ezer forintot haza tud vinni havonta.

A másod-harmadállásban végzett munkájuk is egyre kevesebb pénzt hoz. Hiába rendelkeznek ipari szakmai végzettséggel, az általános válsághelyzet kialakulásával az építőipar fokozatos leállásával vállalkozások tízezrei szűnnek meg, a piacon hatalmas túlkínálat alakul ki iparosokból.

Közben a díszteremben véget ért a tájékoztatás első része, aki elégedetlen a hallottakkal, most elmehet. A többség marad, kisebb

beszélgető csoportok alakulnak ki. A fiatalok körülvesznek egy-egy fekete egyenruhás előadót, és faggatják: miként léphetnek elő majd tisztté. A kinevezés szabályai világosak: felsőfokú végzettséget, megfelelő szakmai minősítést igényel, továbbá egy betöltetlen vagy hamarosan megüresedő beosztást, melyben az illetőt foglalkoztatni tudják. A polgári képzésben megszerzett diploma önmagában semmire sem jogosít, ezt hivatalosan is rögzítik olyan formán, hogy a belépőnek alá kell írni egy nyilatkozatot a következő szöveggel: „...a Fővárosi Tűzoltó-parancsnokság állományába történő felvételemmel kapcsolatban úgy nyilatkozom, hogy a felsőfokú végzettségem ellenére a beosztott tűzoltói beosztást elfogadva, az ezzel járó illetményt és követelményeket tudomásul veszem...”

Néhány lány is ott tolong a tájékoztatóasztal körül, a vonuló állomány soraiba szeretnének bekerülni, valódi tűzoltómunkát végeznének. Más országokban, például Görögországban vagy az Egyesült Államokban nők is dolgozhatnak a védelem első vonalában, sőt valaha nálunk is mód nyílt rá. A veterán tűzoltó, Csöglei István így emlékezik erre:

„Makón, az utánunk következett tanfolyamon már nőket is képeztek ki. Az egyenjogúságot hangoztatták, hiszen már ültek traktoron, vezettek villamost, voltak köztük rendőrök is. Miért ne lehettek volna tűzoltók?! Az alosztályunk is kapott 16 leányt. Az egyik az első riasztásnál a csúszópóznán a fejemre érkezett, és a csizmájába beépített patkó lyukat vágott rajtam. Tartottam tőlük azért is, mert az a hír járta felőlük, hogy a föllosztatott nyilvánosházak lakóit helyezték itt el. Később rájöttünk, hogy ez nem teljesen így van, hanem szabolcsi szegény családok tagjai keresték a munkalehetőséget...”

Itt és most el kell utasítani őket, számos munkavédelmi előírás tiltja az alkalmazásukat, így például nem cipelhetnek 20 kilónál nagyobb súlyt, márpedig egy oltásnál 30-35 kilóval is fel kell szaladniuk a lépcsőn.

– Én ismertem egy asszonyt – mondja az egyik parancsnok –, egy kocsmában szolgált mint csapos. Százkilós, tagbaszakadt nő volt, csak nehezen hagyta visszautasítani magát: bírok én annyit, mint akármelyik férfi. Végül azzal az indokkal hárították el a jelentkezését, hogy ha felvennénk, külön fürdőt, hálólhelyiséget kellene kialakítani a számára, és erre nem futná a költségvetésből.

A távolabbi helységekből érkezőket is eltanácsolják. Bár az FTP formailag csak egy a majdnem száz parancsnokság közül, gyakorlatilag messze kiemelkedik a sorból. Itt halmozódott fel a szakma 140 éves tapasztalatának nagy része, a fiatalok itt ismerkedhetnek meg leginkább a tűzoltói feladat mesterségbeli elemeivel, taktikájával, technikai követelményeivel. Sok vidéki város suttyomban felküldi a nála jelentkezőket kiképzésre, aztán két-három év leteltével hazahívja őket – így az FTP költségére kap egy-egy magas szinten használható szakembert.

Igyekszem félrehúzódní, de néhányan így is odajönnek hozzám, bemutatkoznak. Egyikük kamionsofőrként dolgozott, egészen Irakig eljutott, másikuk most hagyta el az állami gondozottak otthonát. A véleményemet kérdezik, próbálkozzanak-e most ezzel a hivatással, de nem érzem magam illetékesnek, hogy tanácsokat adjak.

A szünetben mindenki meghozta a döntést. A mai csoport 139 tagjából 18-an hagyják el a termet, a többiek elkérik az orvosi és alkalmassági vizsgálatokra szóló beutalókat.

Mint említettem, általában minden tizenötödik jelentkezőt vesznek fel a testülethez, a felmérések során tovább folytatódik a rostálás. A jelölteknél gyakran felbukkannak rejtett fizikai-pszichikai hiányosságok, így például valakiről kiderült, hogy nem tudja elviselni a sisak alatt hordandó éghetetlen anyagból készült kámzsát, mert gyerekkorában egy alkalommal nyakkendővel fojtogatták, és az akkor érzett rettegés idéződik fel benne a kámzsa érintésétől. Növekszik a büntetett előéletűek aránya, akik megpróbálták eltitkolni a priuszukat – bár az ilyen esetben egyéni elbírálás érvényesül – egy tíz évvel ezelőtt elkövetett csokilopás például nem okvetlenül számít kizáró oknak.

A szakmai képzés 21 hétig tart. A sorkatonai szolgálat eltörlése komoly leromlást okozott a jelentkezők testi kondíciójában.

– Ez már a számítógépen felnőtt nemzedék, azt hiszik, hogy a tűzoltást könyvből is meg lehet tanulni – mondta róluk egy nyugdíjas tiszt.

Ezt figyelembe véve, Bende tábornok személyes elvárásának tekinti, hogy az újoncok a fegyelmezett „sarkos” mozgásnak legalább az alapelemeit sajátítsák el. Ezért a kiképzést a szentendrei katonai bázison kezdik el, ahol katonatisztek oktatják őket a megkívánt

magatartásra. Megjegyzendő, hogy ezeket a kemény foglalkozásokat az újoncok nehezen viselik, előfordult, hogy valaki már az első héten bejelentette a távozását.

A képzés a laktanyában folytatódik, az újoncok itt sajátítják el a tűzoltószakma alapjait. Én az óbudai kerületi parancsnokságon próbáltam fogalmat alkotni magamnak a foglalkozások jellegéről és hangulatáról. Kocsink, egy „Tűzoltóság” feliratot viselő vörös szolgálati autó reggel 9 óra 12 perckor állt meg a laktanya bejárata előtt. Majer ezredes kiszállt és becsengetett, de a kapu nem nyílt ki. Rövid idővel később a kísérem meg akarta ismételni a jelzést, de kértem, hogy ne tegye – kíváncsi voltam, hogy további sürgetés nélkül miképp alakulnak az események. Várakoztunk.

– Lehetséges, hogy nem vettek észre minket? – kérdeztem.

– Kizárt dolog, ha a csengőt nem is hallották volna, a híradós kamerájában látszódnia kell, hogy itt tartózkodunk a kapu előtt.

– És ha a híradós épp elment valahová?

– Ő nem hagyhatja el a szolgálati helyét. Ha kiugrik egy percre a mosdóba, akkor is gondoskodnia kell a helyettesítéséről. Csak egy magyarázatot tudok elképzelni: a kamera elromlott.

(Egy ilyen defektus a tűzoltóság jelenlegi technikai állapotai között nem menne csodaszámba. Még az FTP egész tevékenységét irányító Hírközpontban is komoly hiányosságok mutatkoznak. Szakács Tibor főhadnagy, a hírforgalmi csoportvezető így nyilatkozott erről a „Fővárosi Tűzoltó” nevezetű újságban:

„...Bár a hardverek cseréje pár évvel ezelőtt megtörtént, ez érdemben nem sokat segített. Az elavult szoftver ugyanis – a sok feltöltött információ miatt – igen lelassult, egy-egy riasztás esetén túl sokat »gondolkodik«. Ez az idő a néhány évvel ezelőtti pár másodpercről fél-egy percre nőtt. Természetesen ennyivel hosszabb idő alatt érnek ki a szerek is a kárhelyszínre, ami esetenként komoly gondokat okoz. Főleg akkor tapasztalható a rendszer lassúsága, amikor két riasztást kell egyszerre indítani.

De előfordul az is, hogy lefagy a rendszer, ami különös nehézségeket okoz a Hírközpontban dolgozóknak. E problémák miatt felkészültek a papír alapú élőmunkára, amire főként az extrém időjárási viszonyok időszakában van szükség, mikor az átlagos riasztási szám a többszörösére növekszik. A megoldást jelentő új

program kidolgozására pályázatot írnak ki – amennyiben a Fővárosi Közgyűlés biztosítja a szükséges 200 millió forint körüli összeget.”)

Anélkül, hogy bármiféle mozgást is észleltünk volna a laktanya belsejében, tízperces várakozás után 9 óra 22 perckor automatikusan kitárult előttünk a kapu.

– Ugye, csak megoldódott – mondja a tűzoltóság presztízst mindig menteni akaró Majer ezredes.

– Az igaz, de mi lett volna, ha nem mi jöttünk volna látogatóba, hanem valaki egy komolyabb bajt kívánt volna bejelenteni.

– Inkább örüljünk, hogy nem ez történt.

Beljebb érve megpróbálok tájékozódni a történetek háttéréről. Kiderül, hogy a kamera hol jó, hol rossz, most éppen működőképes állapotban van, de a kezelője az előírások ellenére magára hagyta, mert átment az oktatóterembe meghallgatni az eligazítást. A parancsnok is előkerül – furcsa lezserséggel rövidnadrágot visel. Mikor elmondom neki, hogy tíz percig nem tudtunk bejutni a kapun, vállat von:

– Ki kellett volna szállni és újra csengetni. Mások is így szokták.

Ebben a hangnemben nem kívánok vitát folytatni, lezárom magamban az ügyet.

Az eligazítás befejeztével az újoncok kifelé tódulnak az udvaron várakozó Ikarus buszok felé, mozgási irányukkal szembe haladva belépek és körülnézek. Egy pillantást vetek az állományi hálóteremre: az ágyakon nincsenek eligazítva a pokrócok, könyvek, ruhadarabok hevernek rajtuk. Egy, a társaitól lemaradt újonc láttunkra sietve felszed a padlóról valamilyen papírhulladékot.

A mai gyakorlati foglalkozásra a pesti Petőfi laktanyában kerül sor. A bázist története folyamán sokféle célra használták, előbb egy szovjet ezred állomásozott itt, aztán „osztályidegen” munkaszolgálatos katonákat helyeztek el a falai között. Ma már katonai egység nem állomásozik benne, csak a tűzoltók tartanak kiképzési gyakorlatokat az épületben és az udvaron.

A csapat laza alakzatra bomlik, és várja a parancsot. Néhányukat megkérdezem, honnan jöttek a testülethez; a többségük pályakezdő, de akad köztük főiskolát végzett rendőr, sőt egy kertészmérnök is.

Az oktatótiszti maga köré gyűjti az újoncokat, és meghatározza a foglalkozás témáját. A feltételezés szerint tűz keletkezett a laktanya

második emeletén, azt kell eloltani. A gyakorlat elkezdődik, az eddig passzívan álldogáló csoport mozgásba lendül.

A parancsnok öt önként jelentkezőt kér, elsőként ők indulnak el a taktikai gyakorlatra. Leszedik a tömlőket a fecskendő tetejéről, és kiépítik az oltáshoz szükséges alapvezetékét, a szivattyút rácsatlakoztatják a vízhálózatra, és több sugarat is rögzítenek. A sofőr az előírások szerint a szivattyú mellett marad, ő ügyel a működés folyamatosságára, a többiek a vállukon egy-egy tömlővel rohamtempóban megindulnak a lépcső felé. Egy tűznél mindig fel kell készülni rá, hogy az égő bútorokból, textíliákból és különféle műanyagokból mérgező gázok szabadulnak fel, ezért most a modellezett helyzetben is felveszik a légzőkészüléket – mindent összevetve harminc-harmincöt kilós súlyt cipelnek magukkal.

Tisztes távolságra lemaradva követem őket. A laktanya belseje a végletekig lepusztult, az egykori készenléti helyiségekről, tartózkodótermekről, hálósobákról lelopták az ajtókat, a lépcsőházból belátni a belsejükbe. Kihasználva, hogy a laktanyát nem őrzik folyamatosan, időnként hajléktalanok húzódnak meg itt, rongyos paplanokat, lepedőt helyettesítő vastag csomagolópapírokat, törött székeket, üres sörös- és borosüvegeket hagytak maguk után, csorba edényekben ételmaradékok száradnak. Ép tárgyak aligha találhatók a helyiségekben, csak egy, még talán a szovjet időkből visszamaradt, tavaszi virágzó fákat ábrázoló posztert látok a falon. A környezet persze így is alkalmas a bevetések gyakorlására, sőt egy-egy lépcsőfordulóban elhányt bútorroncsok további nehézségek leküzdésére készítik fel a rohamozókat.

Mire felérek a második emeletre, a tűzoltók már átvizsgálták, és vízzel árasztották el a célpontul kijelölt helyiségeket. Feladatukat teljesítve leülnek a lépcsőre, vagy nekitámaszkodnak a falnak, leveszik a sisakjukat, a ruházatukat is meglazítják, arcuk izzadtan fénylik, pára száll fel a testükből. Bár azt hiszem, tilos a dohányzás, elszívnak egy cigarettát, aztán „visszaszerelnek”, és elindulnak lefelé.

– Ha lett volna lift az épületben, azzal jöttek volna fel? – kérdezem a kísérőmet. – Gyorsabban és könnyebben feljutnak.

– Csak éppen súlyos veszélynek teszik ki magukat. A fürkéből nem kísérhetik figyelemmel a tűz terjedését, lehet, hogy gyorsabban halad, mint ők, mikor felérnek a második emeletre, és kinyitják a

liftajtót, már becsapnak hozzájuk a lángok, esélyük sem marad a menekülésre.

A következő öt ember elindul a lépcsők felé, egy másik csoport pedig a kívülről történő behatolást gyakorolja. Fémlétrákat hoznak elő, nekitámasztják a falnak, ellenőrzik, hogy biztonságosan állnak-e a talajon. A létra így is látszatra vészesen ingadozik, a tűzoltóknak meghatározott ritmusban kell haladniuk rajta: bal láb – jobb kéz, jobb láb – bal kéz, így kisebb terhelés éri a létrát.

Mászás közben egy külön próbát is végre kell hajtaniuk. Középtájt megállnak, egy, a mászóövükre szerelt karabinerrel kikötik magukat a létra fokához, elengedik a lépcsőfokot, és kitárt karral derékból hátradőlnek. Néhány pillanatig ebben a testtartásban maradnak, majd kicsatolnak, és folytatják az útjukat, bemásznak a létra végét rögzítő ablaknyíláson.

Úgy vélem, a foglalkozás legalább annyi energiát igényel, mint egy profi sportoló edzése. A tényleges szolgálatot teljesítő hivatásos tűzoltók kondíciójára is ügyelnek, heti két óra sportfoglalkozás van előírva a számukra, ezt általában heves focicsatákkal töltik el – a küzdelemre jellemző, hogy a munkahelyi sérüléseknek több mint a fele itt következik be.

Szinte mindegyik tűzörségen kondicionálótermet alakítottak ki, maguk szerelte súlyzókkal, erőfejlesztő gépekkel. Sokszor megdöbbenve tapasztaltam, hogy éles helyzetekben milyen fizikai bravúrokra képesek, ha úgy adódik, régen beroszdásodott vasajtókat törnek fel hosszú nyelű force-baltáikkal, masszív falakat ütnek át.

(Nem tudni azonban, hogy meddig tartható fenn ez a kifogástalan erőnléti szint. A tűzoltók arra vannak kényszerítve, hogy a szabadidejüket ne pihenésre és regenerációra fordítsák, hanem egyre rosszabbul jövedelmező másod-, sőt harmadállásokat vállaljanak. Fizetésükből az újoncok is nehezen tudnak kijönni, a kiképzési idő alatt havi 84 ezer forintot keresnek.)

Aki sikeresen teljesítette a kiképzést, az már tűzoltónak tekintheti magát. Az újoncokat általában őrmesteri rendfokozattal veszik fel – kivételnek számít, ha valaki a büntetés-végrehajtástól vagy más rendvédelmi szervezettől jött át, az ott szerzett magasabb rangját megőrizheti.

A befogadás legünnepélyesebb aktusának természetesen az eskütétel számít – egy alkalommal én is végignéztam. Az eseményre az FTP dísztermében került sor; fenn a színpadon a tűzoltózenekar helyezkedett el piros zubbonyban – fekete nadrágban, előttük 36 avatásra váró tűzoltó sorakozott fel, a gléda lezárásaként egy feszes pózba vágódó zászlótartó foglalta el a helyét. A parancsnokuk többször is ellenőrizte az oszlop egyenes takarását, az öltözék esetleges apróbb rendetlenségeit.

A nézőtér megtelt. Az első sort a díszvendégek foglalták el, többek között azok a kiképzőtisztek, akik a szentendrei laktanyában oktatták katonás mozgásra az újoncokat, mögöttük a hozzátartozók ültek – a szülők között néhány magasabb rangú egyenruhás is feltűnt.

Én is megkerestem a névcédulámmal kijelölt széket. Várakozás közben a vigyázzállásban feszítő újoncok arcát figyeltem, tekintetükből úgy tűnt, mintha csak most fognák fel, hogy a sorsuk meghatározott irányba fordult. Persze nyitva áll a lehetőség, hogy valamikor később leszerelhessenek, a Humán Főosztály egyik asztalánál szinte minden reggel ült valaki, aki épp bejelentette távozási szándékát, és töltögette ki a szükséges űrlapokat. Ez a lépés azonban komoly anyagi következményekkel jár, például az illető meg kell hogy térítse az általa használt ruházat árának bizonyos részét és a képzési költséget.

Hirtelen dobszó hangzik fel, a két zenészt oldalról két klasszikus 19. századbeli formaruhába öltözött újonc kíséri, mögöttük Bende tábornok és Tatár Attila altábornagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője vonul be.

A zenekar eljátssza a Szózatot, Bende rövid ünnepi beszédet mond, majd az esküre kerül sor, pontosabban fogalmazva: esküre vagy fogadalomra. A kétféle tanúságtétel szövege nagyjából azonos, csak néhány ponton különbözik az elmondó személy világnézetét figyelembe véve. A vallásos hitben élő *megesküszik* rá, az ateista *megfogadja*, hogy hazájához, a Magyar Köztársasághoz hű lesz, esküszik rá, illetve fogadja, hogy minden erejével, törekvésével, tudásával az ország javát szolgálja. Igazi különbség csak a szöveg végén mutatkozik a textust előremondó „Isten engem úgy segéljen!” fordulattal zár, de ebben az eskütevők nem kötelesek követni.

Mikor elhangzott az eskü, az újoncok egyenként a vezetést képviselő ezredes elé járulnak, és átveszik a diplomájukat. Az én talán

túlságosan is érzékeny fülem ennél a ceremóniánál is felfedez egy kis különbséget a régi idők megfogalmazásához viszonyítva: „A dolgozó népet szolgálom” formula helyett a „Hazámat szolgálom”-mal kell megköszönni a befogadást.

A most már teljes értékűnek számító újoncok szolgálati helyét Bende tábornok egyik helyettese jelöli ki, különböző budapesti tűzörségekhez kerülnek. Számukat az általánosan megmutatkozó létszámhiányhoz képest alacsonynak tekinthetjük, más tekintetben viszont magasnak. Néhány évvel ezelőtt egy-egy kivonuló fecskendő hátsó ülésén a tapasztalt tűzoltók között legfőljebb egy-két „zöldfülű” ült, most már néha ők teszik ki a létszám többségét. Ez nem mindenkinek tetszik, olyasféle keserű megjegyzéseket hallani: „lassan olyanok lépnek elő parancsnokká, akik még egy tüzet sem láttak közélről”.

Az aktus végeztével a merev alakzat felbomlik, a felavatottak megkeresik családtagjaikat a nézőtéren. A szülők egyike, egy magas rangú katonatiszt, megöleli a fiát. Megvárom, amíg befejezi a gratulációt, utána megkérdezem:

– Mit gondol, ha úgy adódna, a hadsereg átvinné a saját állományába ezeket a fiúkat?

– Ha tízszer ennyien volnának, akkor is jöhetnek mind. Fizikailag kitűnő anyag, még a pilóták sem teljesítenek náluk jobban az alkalmassági vizsgákon, és magas szintű kiképzést is kaptak.

III.

A „DÉLI FRONT”

A felvételi tájékoztatót érintő kitérő után a tűzoltók mindennapjainak bemutatását kísérelem meg. Ismereteimet elsősorban az FTP-nél gyűjtöttem, úgy gondolom, ez a választásom nem volt alaptalan, mert a fővárosi parancsnokság mind létszámának arányaival, mind tevékenységével kiemelkedő szerepet tölt be a magyar tűzoltás egészében. (Nem kívánom tagadni: a rendelkezésemre álló idő rövidsége is célszerűvé tette egy könnyen elérhető és viszonylag áttekinthető „terep” kiválasztását. A továbbiakban – ha nem is hasonló részletességgel, több vidéki parancsnokság működésével is foglalkozom majd.)

A II. világháborút követően még minden budapesti kerületben önálló tűzoltó-parancsnokság működött, ami a szükségesnél magasabb létszámot, technikai felszerelést igényelt – ezért átszervezéseket hajtottak végre. Előbb összevont kerületi, majd tűzoltási mentési parancsnokságokat hoztak létre (a továbbiakban TMP-vel jelölöm őket) Észak-Budán, Dél-Budán, Észak-Pesten, Közép-Pesten, Dél-Pesten, ehhez jött még hozzá a Speciális Mentési Parancsnokság, melyet a Hajós Szolgálat, a Búvár Szolgálat és a Keresőkutyás Szolgálat alkot.

Sorra jártam a közel húsz tűzörséget, néhányukkal külön is foglalkozom majd, de átfogó helyzetfelmérést csak a Dél-pesti TMP-hez tartozóknál végeztem, mert úgy tapasztaltam, hogy itt küzdenek a legkomolyabb gondokkal. El kellett fogadtatnom magammal, hogy ennek a leírásnak kevés köze lesz majd a szépirodalom formajegyeihez, inkább egy hosszadalmas hibajegyzékhez hasonlít majd, de a hitelességre törekedve ezt fel kellett vállalnom. Első állomásként a csepeli tűzörséget választottam, mely adminisztratív okokból más parancsnoksághoz tartozik ugyan, de a földrajzi fekvése mégis a főváros „Déli Frontjához” sorolja.

Csepel

Csepel valaha Budapest egyik legfontosabb ipari területének számított. Az Európa-hírű, egykor Weiss Manfréd (később Rákosi Mátyás) nevét viselő gyáron kívül más jelentős üzemek is működtek itt, elégséges a Papírgyárat vagy a Szabadkikötőt említenünk. Később ezen a környéken is bekövetkezett a magyar nehézipar felszámolódása, napjainkban több száz kisebb vállalkozás küszködik itt az életben maradásért. Megszűnt a kórház, tengődnek a művelődési intézmények.

Csepel „rozsdasávozottá” vált, és mindmáig az is maradt. A fejlesztés elmaradása nem a helyhiányon múlik. Egy felmérés szerint a sziget északi részén található Budapest legnagyobb, mintegy 200 hektárnyi, eddig beépítetlen összefüggő területe. Hasznosításával kapcsolatosan már számos elgondolás merült fel: külföldi állampolgárok számára terveztek itt szigorúan zárt és védett luxuslakónegyedeket, egyes szélsőséges roma vezetők itt szerettek volna kialakítani egy „autonóm cigány tartományt”, de egyik elképzelés sem valósult meg.

Egyetlen jelentős fejlesztés történt, a 2009-es évben szándékoznak felavatni a Budapesti Központi Szennyvíztisztító Telepet, ezenkívül csak néhány lakóparkra, irodára, kisebb üzemcsarnokra adtak ki építési, illetve használatbavételi engedélyt. Rendezési terveket, területfelhasználási engedélyeket sem a 2008-as, sem a 2009-es évben nem jeleznek a hivatalos összegezek.

Az általános leépülés a tűzoltóságra is kiterjedt. Valaha három bázisuk is működött a környéken: a tanácsi irányítású parancsnokságokon kívül a Szabadkikötőben és a Csepel Művekben is – a két utóbbi napjainkra felszámolódott.

Az egyedülként megmaradt önkormányzati tűzörség komoly nehézségekkel birkózik. Egy 2008-as keltezésű beszámoló szerint „a viszonylag új építésű laktanya állaga egyre romlik. Beruházási feladatokat nem tűztek ki az adott évben... A szociális helyiségek katasztrofális állapotban vannak az emeleti légénységi vizesblokkal egyetemben, csak a tornaterem fűtési rendszerét újítták fel. Az átszervezés során megüresedett helyiségek továbbra is használaton kívül vannak, ez a fűtésük szükséges volta miatt az üzemeltetési költségek növekedését eredményezi... A szertár kapuk évközbéli javítására 274452 forintot, a vizesblokkok javítására és egyéb

gépészeti munkákra 1319 354 forintot költöttünk – ebből is kitűnik felújításuk indokoltsága...”

A következő, 2009-es évben az épület vizesblokkjainak egy részét felújították, ennek ellenére már kétszer történt dugulás – ezek, állítólag, azért következtek be, mert az épület vendégszobáiban vidékről érkezett női alkalmazottakat helyeztek el, akik különféle ruhadarabokat, egészségügyi kellékeket dobtak a lefolyókba. A felújításból kimaradt vizes helyiségek állapota változatlanul rossz.

A létszámhelyzet sem mutat kedvezőbb képet. Az állománytáblában meghatározott 84 fős keret 2008-ban 82-re, 2009-ben pedig már csak 75-re volt feltöltve. A leépülés szinte minden vonatkozásban megmutatkozik; 2008-ban 13, 2009-ben már csak 5 új felvételist jeleznek a mutatók. Korábban 1 fő szolgálati viszonya szűnt meg, egy évvel később 14-é. 2008-ban öten vonultak nyugállományba, a következő évben 11-en. Megugrott az egészségileg alkalmatlanok száma 4-ről 11-re, ami nemcsak önmagában nyomasztó, de feltehetőleg az egész állomány fizikai állapotának leromlására is utal. Az irányítás leépülését jelzi, hogy nyugdíjba vonult a tűzörség parancsnoka és néhány más vezetője is. Mind a három szolgálatparancsnok eltávozott, és nincs mód visszacsalogatni őket. A rendőröknél havi ötvenezer forint „hűségpénzt” adnak, ha a nyugdíjra jogosult hajlandó aláírni öt év túlszolgálatot, a tűzoltók nem részesülnek ilyen juttatásban. Sokan még ezért a pluszpénzért sem vállalnák, nem győzik az adminisztrációval járó terhelést. Tíz évvel ezelőtt a parancsnoknak még jutott ideje az emberekkel foglalkozni, most teljesen leköti a papírmunka.

A tűzörség-parancsnoki feladatot 2009 májusától egy fiatal tiszt, Galgóczi D. Antal tölti be, látogatásunknál ő fogad minket. Bevezetőül rövid általános tájékoztatást nyújt:

– A három szolgálati csoporthoz [váltáshoz – M. Gy.] a tartalékot is beszámítva egyenként 27 főre volna szükség, a gyakorlatban csak 21-21 hadra fogható emberre számíthatok. Két fecskendővel rendelkezünk, ezeken az alapvető felállás szerint elől ül a sofőr és a parancsnok, hátul pedig a vonulós tűzoltók. Valaha az első fecskendőn, melyre általában a komolyabb feladatok hárulnak, 6-8 fő foglalt helyet, a kettesen pedig 3-4. Ezt a létszámot, mint sok más helyen, itt Csepelen sem tudjuk kiállítani, jó, ha az egyesre hat, a

kettesre három vonulást oszthatunk be – de az is lehet, hogy az utóbbira csak egyet.

– Egy ember mit tud csinálni?

– Gyakorlatilag semmit, egy tűzoltó nem tűzoltó, legfeljebb egy kukatüzet olt el, vagy a hamut söprögeti a kárhelyen – Galgóczi őrnagy végigsimít tarra nyírt koponyáján. – Kopasz parancsnok kopasz állománnyal maradt.

Itt is, mint a testületnél általában, a tevékenység fővonala a szó szerinti értelemben vett tűzoltásnál jórészt a baleseti és akadálymentesítési munkákra terelődik át. Magyarországon nincsenek olyan szervezetek, melyek képesek volnának ellátni ezeket a feladatokat. Ha a vihar egy vastag törzsű fát dönt az útestre, leállítva a közlekedést, csak a tűzoltóság rendelkezik olyan eszközökkel és erre a célra kiképzett emberekkel, akik elháríthatják az akadályt. A fővárosi kertészet vagy a rendőrség erre semmiképp sincs felkészülve. Hasonlóképpen csak a „lánglovagok” képesek kiszabadítani a karambolt elszenvedett autók, villamosok, autóbuszok belsejébe szorult sérülteket, áldozatokat.

A parancsnok úgy érzi, befejezte a tájékoztatást, rám néz:

– Mit kíván megtekinteni?

– A járműparkot, vagy ahogy itt mondani illik: a szerállományt.

– Mehetünk.

Benyitunk a garázs szerepét betöltő szertárba, bent egymás mellett sorakoznak a hatalmas piros kocsik: Mercedések, Renault-k, Rábák.

– Melyik a leggyakoribb típus?

– Úgy tudom, Budapesten negyven százalékot a Renault-k tesznek ki. Sorra nyerték a meghirdetett tendereket a Mercedes és a Tátra előtt. Én sajnálom, hogy a Tátrák elmaradtak, igen jó kocsikat gyártanak.

– A hangjából úgy érzem, hogy a Renault-kal nincs megelégedve.

– Vannak bizonyos kifogásaim, például a fülkéje alacsony – mondja, és hogy igazolja a szavait, helyet foglal a jobb oldali első, a parancsnoknak kijelölt helyen. Az ülés nyilvánvalóan alul van méretezve, Galgóczi őrnagy csak meggörnyedve fér be. Akadt rosszabb pozíció is: ha a vonuláskor felöltendő vastag anyagból készült védőruhát viselné, a térd nem férne el a műszerfaltól, a bélelt nadrágtól úgy megemelkedne a teste, hogy a lába nem érne le a padlóra, valósággal kifli alakba kényszerülne. Ilyen kitekeredett

formában azt a feladatát sem tudja ellátni, hogy a maga oldalán figyelve a forgalmat, segítse a sofőr tájékozódását.

– Más műszaki gondok is adódnak?

– Leginkább a fékezésnél, a régi azbesztbetéteket környezetvédelmi okokból le kellett cserélni. Biztos maga is látta már, hogy kell vezetnie egy tűzoltó sofőrnek: padlógázzal, padlófékkel, mert neki kell elsőnek kiérnie a kárhelyre. A fékek nem megfelelőek, felmelegszenek, szinte izzanak – minden meg van ágyazva egy baleset bekövetkezéséhez. Ugyanakkor a kocsik el vannak látva a tűzoltók számára tökéletesen fölösleges extrákkal: elektromos ablakemelőkkel és más hasonlókkal.

Tűnődve nézegetem a Renault kocsikat.

– Nem lehet, hogy itt típushibákról van szó, amiket a gyártó cég korrigálni tudna?

– Nem hiszem, külföldön találkoztam hasonló kocsikkal, melyeket a francia tűzoltók használnak, egyikükönél sem mutatkoztak hasonló jelenségek.

Korántsem arról van szó, hogy a magyar sofőrök alacsonyabb szakmai nívón állnának, mint a külföldi kollégáik – a bajok magukból a kocsikból erednek. Mi általában nem komplett Renault kocsikat vásárolunk, hanem csak alvázakat, melyek eredetileg valószínűleg teherautókhoz készültek. A felépítményt külön szerzik be, vagy itt, Magyarországon gyártják hozzá, és a két alkotórészt összeillesztik. A minőség egyébként is számos kívánnivalót hagy maga után, előfordul, hogy egy négyéves Renault alvázán nagy rozsdafoltok éktelenkednek, bár csak 41 ezer kilométert futott, mely alig egy fél évtizednyi idő alatt még egy családi kocsinál sem számít különösebb igénybevételnek. Ugyanígy rozsdásodnak a magyar tulajdonban levő Heros Kft. által készített kocsiszekrények is.

A szertárban 6-8 különböző márkájú és típusú gépjármű áll: Mercedes 4000 – a szám azt jelzi, hogy a szer négyezer liter vizet tud szállítani, ezenkívül 400 kiló habképző anyagot. Mellette egy Rába gyártmányú habbal oltót helyeztek el, ez akár ipari műemléknek is számíthatna: 1989. január elsején, több mint húsz éve helyezték üzembe.

– Most is használják?

– Igen, jelenleg is „vonulós” kocsik. A végsebessége ötven kilométer per óra, 100 kilométeren 100 liter gázolajat fogyaszt.

A Rábához egyébként tíz gumiabroncs kell, egy darab ára 110 ezer forint, kétévenként cserére szorulnak.

– Be is vetették mostanában?

– Mostanában nem, de hiába vesztegel itt mozdulatlanul, az nem mentesít minket a közterhek alól, fizetni kell az adót és az állomány után minden más járulékot is.

A felsorolás szerint még egy Steyr-Bronto és egy Magirus-Iveco gyártmányú létraskocsi, és egy Renault Saurus 2000-es is található a szerállományban, csupa leharcoltalak tűnő darab. Már-már azt hittem, hogy a csepeli szertár a muzeális korú kocsik gyűjtőhelyéül szolgál, de aztán egyéb tűzörségeken is láttam fecskendő, vízszállító és más rendeltetésű matuzsálemeket. Az FTP illetékeseitől hallottam, hogy a szerállomány átlagos életkora meghaladja a 11-12 évet, és a jelek arra vallanak, hogy ez a szám csak tovább emelkedik majd.

Egy-egy kiérdemesült kocsitól általában csak akkor válnak meg, ha új autót kapnak. A fővárosi tűzoltókat azonban ritkán lepik meg ilyen ajándékokkal. A 2008-as évben 36 újonnan beszerzett fecskendőkocsit adott át a felügyeleti szerv szerepét betöltő Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, ebből egy jutott a tűzvédelem létszámának közel egyötödét kitevő, és a legnehezebb feladatokat megoldó budapesti parancsnokságnak – a többit vidéki városok tűzörségei vitték el. Az új kocsikért cserébe egy régi fecskendőt vagy más szert kell leadniuk, ezeket az illetékesek általában hivatásos, illetve önkéntes tűzoltószervezetekhez továbbítják, ahonnan rövid idő múlva hulladékgyűjtő vállalatoknál kötnek ki ócskavasként.

(Korántsem szükségszerű az a magyar gyakorlat, hogy egy használt szert addig tartsanak, amíg végletes módon lepusztul. A kispesti szertárban láttam egy a németországi Strahfeldből érkezett, állományból kisorolt szállító mikrobuszt, melyet volt tulajdonosai Romániának ajándékoztak – kívül-belül gondosan karbantartott állapotban.

Mi aligha tudnánk hasonló minőségű mutatókkal rendelkező használt szerekkel előállni. Az FTP némely tűzörségén nemcsak a korlátokat nem ismerő lehasználság hagyja rajtuk nyomasztó jeleit, hanem a megfelelő gondozás hiánya is. Például a ferencvárosi szertárban megdöbbenve láttam, hogy egy IFA tömlőszállító kocsik oldalát vastag sárréteg borítja. Csodálkozva kérdeztem az egyik szolgálatos tűzoltót:

– Nem az az előírás, hogy minden bevetés után le kell mosni a szert? Ez legalább egyhetes kosz.

– Más az előírás, és mások a lehetőségek, tudja: a gazdasági helyzet! Nincs pénz samponra, hetente jó, ha egyszer telik rá. Igaza van egyébként, erre az IFA-ra is ráférne a karbantartás, 1984-es gyártmány, 26 éves, és azt mondják: az öreg bútort gyakrabban kell takarítani.

– Mire használják?

– Ha egy tüzesetnél távolabbról vesszük a vizet, sok tömlő kell hozzá, ez viszi ki.

Tovább érdeklődtem:

– Egy bevetésnél hány ember ül rajta?

– Egy.

– És persze a parancsnok.

– Nem, nincs parancsnok, egy ember viszi.

– És ha annak valami baja esik?

– Van nála rádió, jelentkezik.

Beszélgetőpartnerem kimondatlanul ugyan, de távozásra sürgetne, de én folytatom a szemlét:

– Beázik a szertár?

– Igen, ott arrébb láthat egy nagy vízfoltot a mennyezeten – mondja már mindenbe beletörődve –, mindenütt leromlást tapasztalni. A kapukra nem szereltek fel elektromos nyitót, kézzel kell rángatni, ha kivonulunk. Szerencsére amíg a vonulósok elfoglalják a helyüket, a sofőrnek marad ideje kinyitni a kaput.)

Folytatva a csepeli ismerkedést, ugyanilyen összevisszaságot mutatnak a használatban levő eszközök is: három fecskendőkocsi három különféle márkájú szivattyúval van ellátva. A gondokat csak tovább növeli, hogy a sofőröknek minden egyes típushoz külön vizsgát kell letenniük.

– A fő cél az, hogy minél kevesebb pénzből lehessen valamilyen megoldást elérni – mondják a tűzoltók, és ez a vélemény elhangzott szinte minden velük folytatott beszélgetésünkben –, az nem számít, hogy a még éppen elfogadható eszközök korábbi elhasználódással járnak. Teljesítménytartalék pedig végképp nincs bennük. Az egységesítést nem tudjuk megvalósítani, mert a beszerzéseknél nem mi döntünk, hanem a miniszter, Varga úr, aki, úgy tudjuk, hogy korábban egy üveggyárban dolgozott. A kiválasztás lehetőségét

átengedi az OKF-nek. A katasztrófavédelem viszont nem vállal semmiféle felelősséget, hiába állapítja meg az igazságügyi szakértő, hogy egy adott baleset műszaki hibából és nem emberi mulasztásból következett be, ők mossák a kezeiket.

– De még a fenntartásra sem kapunk megfelelő összeget, a normákat az 1996-os szinten szabják meg: egy járműre, illetve egy laktanya egy négyzetméterére évek óta változatlan pénzt utalnak. Nem törődnek azzal, hogy oldjuk meg a feladatainkat az értékben, sőt számszakilag is egyre csökkenő ellátásból, tudják, hogy mi akkor is kimegyünk a tűzhöz, ha tolnunk kell a fecskendőt.

– Ígérkezik valami javulás? – kérdeztem később egy tapasztalt parancsnokot.

– A közigazdászok azt mondják, hogy az a rendszer a jó, amit gyakran át lehet alakítani, mert minden változtatásnál újabb pénzeket lehet kivonni belőle. Nem akarok vádaskodni, mert nincsenek konkrét bizonyítékaim, de annyi bizonyos, hogy a járművek beszerzése és a tűzörségek épületein végzett munkák valakinek vagy valakiknek nagy üzletet jelentenek.

Elköszönünk, a csepeli parancsnok sóhajtva nekilát az írásbeli munkának:

– Tíz évvel ezelőtt a szolgálatparancsnokok elméleti és sportfoglalkozásokon, gyakorlatokon fejlesztették a csoportjukat. Azóta az adminisztrációs munka aránytalanul megnövekedett, és elvonja az energiát a valós teendőktől. Íme kettő közülük:

„1. *Teljesítmény-követelmény meghatározás és értékelés.* Ez évente és fejenként négy lap felhasználását igényli. Két példányban készül, tehát kétoldalas nyomtatással is hat oldalt visz el. Ha ezt megszorozzuk a teljes érintett létszámmal, akkor kiderül, hogy évente 6800 lapon 13 600 oldalt nyomtatunk – csak a fővárosban. Ez papírban, tintapatronban és nyomtatókapacitásban is jelentős mennyiséget tesz ki – és az elkészülte után tárolni is kell valahol. A központban előfordult, hogy zsákokba rakva felvitték a padlásra.

2. *Számonkérés (dolgozat).* Hasonló a helyzet az év végi számonkéréssel. Ez évente nyolc lap felhasználását és tizenkét oldal nyomtatását igényli – minden személynek. Ez a vonulós tűzoltók számával beszorozva fővárosi szinten kb. 8000 lapot és 16 ezer oldalnyi nyomtatást jelent! És legalább volna valami értelme, de az

elmúlt évek alatt bebizonyosult, hogy ezeknek nincs semmiféle hozadéka.

Erzsébet

A „déli front” felderítésének következő állomásaként az erzsébeti tűzörséget választottam ki.

Az itteni parancsnok beszámolóját hallgatva az az érzésem támadt, mintha a csepeli panaszokat ismételné. A 2009-es évben ők is ugyanúgy megérezték a gazdasági válság hatását. Amíg az előző esztendőben a létszámegegyenleg 14 fő növedéket és 3 fő fogyatéket mutatott, 2009-ben egy új felvételest és öt távoztót tüntet fel. Szembetűnő, hogy a nyugállományba vonulók száma ez idő alatt megduplázódott.

– Ez a lemorzsolódás csak növekedni fog! – mondja a parancsnok –, kicsi muzsika – kicsi tánc. Ki dolgozna, ha a fizetése kevesebb, mint amennyi nyugdíjat kapna – márpedig nálunk, tűzoltóknál így áll a helyzet.

(Bevallom: túlzásnak tartottam ezt a megállapítást, melyet csak az elkeseredettség szült, de kezembe került az FTP Humán Főosztály vezetőjének, Molnár Zsuzsanna ezredes asszonynak a tanulmánya, és ez eloszlatta a kételyeimet:

„...A hivatásos állomány tagjainak szolgálati viszonya – amennyiben az illetők rendelkeznek 25 év szolgálati idővel, közös megegyezéssel vagy egészségi okokból megszűnhet, és nyugdíjba vonulást eredményezhet – szól a szöveg. – A hivatásos állomány tagjainál a nyugdíj számítása eltér a civil szférától, mivel nálunk az utolsó egy év átlagkeresetét veszik nyugdíjalapnak – így, amennyiben a nyugdíjba vonulás évében az érintett megkapja az úgynevezett jubileumi jutalmat, a nyugdíja 30-40 ezer forinttal is több lehet, mint a keresete volt. Így a hivatásos állomány tagja abban érdekelt, hogy idő előtt nyugdíjba vonuljon – esetleg még a negyvenedik évét sem betöltve. Ebben még jogszabályi segítséget is kap, mivel működik a rendszerben az úgynevezett alanyi jogon történő FUV-bizottság elé való rendelés. Ez azt jelenti, hogy ha a hivatásos állomány tagja még nem éri el az előírt alsó korhatárt, de úgy érzi, hogy egészségügyi állapota miatt nem tudja ellátni a szolgálatot, kérheti a FUV elé rendelését. [És melyik tűzoltó nem szed össze 25 év alatt valami olyan

betegséget, melyre hivatkozhat? – mondta nekem egy távozni szándékozó a folyosó sarkába húzódva – M. Gy.] A FűV-bizottság pedig szinte minden esetben talál valamilyen csekély mértékű, 3, 12, 25 százalékos egészségkárosodást, és kimondja, hogy az érintett a jelzett beosztás ellátására, illetve a hivatásos szolgálatra alkalmatlan. Négy-öt éve lebegtetik a hírt, hogy megszüntetik a nyugállományba való vonulásnak ezt a lehetőségét, az »öreg« tűzoltók megpróbálnak élni vele – amíg lehet... A tömeges nyugállományba vonulások komoly költségvetési megterhelést okoznak, nem beszélve a létszámhiányról, és arról, hogy a leszerelésekkel jelentős szakmai tudás és tapasztalat is kiesik az állományból, és végső soron az állampolgárok biztonsága sérül.

A tömeges leszerelések következtében 2006-tól máig a hivatásos önkormányzati tűzoltók eredeti 9000-es létszámának több mint a fele, közel 6000 fő távozott az állományból, ezt a veszteséget az új belépők sem számban, sem színvonalban nem tudják pótolni. A tűzoltók folyamatosan számon tartják ezt a lehetőséget. [Az anekdota szerint Bende tábornok megkérdezte egyiküket:

– Hogy van?

– Még nincs meg a 25 évem, tábornok úr! – hangzott a válasz.]

Az erzsébeti mentési parancsnok rosszkedvűen folytatja:

– A tűzoltóhivatás az idők folyamán elvesztette az anyagi vonzóerejét. Én 1987-ben jöttem a testülethez, addig a Kisérti Közfürdő Vállalatnál dolgoztam mint áruforgalmi előadó 2700 forintért, itt 8700 forintra emelkedett a fizetésem. Valósággal tolongtak a jelentkezők, a létszám messzemenően fel volt töltve, és senki sem sietett nyugdíjba.

– Most hogy tudnak megélni az emberek nyolcvanszázezer forint nettóból?

A parancsnok legyint:

– Olyat kérdez, amire maga is tudja a választ – csak a másod-, esetleg a harmadállásukból.

Lent a szertárban az épp ott tartózkodók elképesztő történeteket meséltek a kialakult állapotokról:

– Akár hiszi, akár nem, van olyan sofőrünk, aki hetenként egyszer jut haza a családjához. Mondjuk: hétfő reggel hét órakor kezd itt nálunk, lenyomja a 24 órás szolgálatot, kedden reggel hét órakor végez. Akkor sem teszi le a lantot, hanem átugrik a mentőkhöz kiségiteni, vezet 24 órát, azért csak annyit, mert többet a szabályok

tiltanak. Azt viszont megengedik, hogy átülhessen ápolónak – akár ugyanabban a mentőkocsiban, és ott is letöltsön egy teljes napot. Szerda este végez.

– Hol alszik és mikor?

– Valamelyik laktanyába bekéredzkezik, vagy behúzódik egy fecskendőbe. Mikor letelt az első 24-48 órás ciklus, csütörtök reggel jelentkezik nálunk, következik egy újabb forduló, háromnapos megszakítatlan szolgálat nálunk, illetve a mentőknél, valamikor szombat éjszaka, de inkább vasárnap reggel látja újra a családját.

Töprengve nézek a partnereimre:

– Tulajdonképpen mi az oka, hogy az állam ilyen mélyen lebecsüli a tűzoltókat? Miért szorítja őket háttérbe például a rendőrökkel összehasonlítva?

– A rendőr hivatása szerint az államhatalmat védi, a tűzoltó az állampolgárt. Ha mi felszállunk egy fecskendőre, sohase tömegoszlatásra indulunk, hanem élet- és vagyonmentésre. Számunkra nem léteznek jobb- vagy baloldali tüzek, politikai trükkökbe nem hagyjuk berángatni magunkat.

Nehezen állom meg, hogy közbevessem: ezt a rendelkezést mind többen megszegik. A tűzoltóságnál a korábban egyértelmű baloldali szimpátia helyett fokozatos jobbratolódást tapasztaltam. Számos „gój motoros”, illetve „Jobbik”-párttag található a soraiban, nem titkolják ideológiai rokonszenvüket, sőt az egyik nyugdíjas ennek a pártnak a jelöltjeként az országgyűlési választásokon is elindul.

A többség azonban józanul méri fel a helyzetét:

– A politikai erők, mikor választási programot hirdetnek, nem azt ígérik, hogy ha esetleg hatalomra kerülnek, az lesz az első dolguk, hogy a tűzoltók sorsán javítsanak. Most sem merült fel a mi témánk. Legfeljebb kisebb helységek polgármester-választásainál hivatkoznak ránk, ott jobban ismernek minket, tapasztalhatták, hogy mekkora jelentősége van a mi munkánknak.

A magam részéről csak remélni tudom: a hivatással járó öntudat erősebbnek bizonyul majd minden szélsőséges politikai csábításnál.

Az ismerkedés részeként körülnézünk a tűzország épületében. A ház nemrégiben esett át egy ötvenmillió forintba kerülő tetőjavításon – messze az utolsó utáni pillanatban. Korábban húsz-huszonöt évig a legkisebb renoválást sem végezték el rajta, szabadon folyt be az eső és a hó. A felső szint falain hatalmas foltok őrzik a beázás nyomait, a

társalgó sarka a pusztá csövekig kirothadt – ha valaha is megpróbálják helyrehozni, éveket kell várni a teljes kiszáradásáig. Egy-egy falsávon még ottmaradtak a régi tapétanyomok – ujjheggyel hozzáérek, az érintés nyomán zizegve beszaladnak a kimosott vakolatüregekbe.

Benyitunk a hálókba, ezek a legsivárabb pihenőhelyiségek, melyeket eddig láttam a tűzörségeken. Az állomány mintha még mindig a beázástól félne, feleslegesnek tart bármiféle díszítést, sehol egy felakasztott kép, díszpárna vagy vázába rakott művirágcsokor. Televíziókészüléket sem látni.

– Csak elvonná a figyelmet, és zavarná a nyugalmat – mondja a kísérőnk, hangján érződik: nem tart rá igényt, hogy komolyan vegyük a megjegyzését. Tovább irányítana, de én még nézelődgetek. Szemügyre veszem az ablakokat: ezek még a részleges renoválás előtt kerültek ide; nem lehet kinyitni őket, szárnyaikat csavarok rögzítik.

– Ki szerelte fel ezeket?

– Egy külső cég.

– Miért nem hozzátják rendbe velük garanciában?

– Nem lehet perelni őket, időközben megszűntek. Tovább szemlélődök, légkondicionáló berendezést hiába keresek:

– Meleg van itt nyáron?

– Mint a pokolban; déli oldalról idevág a nap, az új tetőbe fémelemeket építettek be, azok olyanok, mint a kollektorok: egész nap gyűjtik magukba a forróságot, éjszaka pedig kisugározzák.

Átmegyünk a dohányzóba, itt is kipróbálom az ablakokat – egyáltalán nem nyílnak. A kísérőm próbálja menteni a mundér becsületét:

– Az ott középen működik.

– Igen? Akkor legyen szíves, nyissa ki. Nekiveselkedik a fogantyúnak, de nem jut semmire.

Másutt egy-egy, a falból kimeredő vasrúd tartja helyükön a kiesni készülő nyílászárókat.

Végül elérünk a tűzörségek általában legelhanyagoltabb helyiségéhez: a zuhanyozóba. Azt felesleges mondani, hogy az ablak itt sem nyitható, de más speciális hibákat is fel lehet fedezni. A fülkéből kicsapódó víz nem folyik le szabályosan, hanem tócsákat képezve visszamarad a padlón. (Később valamelyik tűzörségen különbet is láttam: úgy rakták le a kerámia burkolólapokat, hogy a

lefolyó, melynek a legalacsonyabb ponton kellene elhelyezkedni, centikkel kiemelkedett az alapszintből.)

– Ezt is maszek kivitelezők rakták le, ők kontárokkal dolgoztatnak, mert az a legolcsóbb. Igaz, azelőtt még rosszabb volt, mert a kerámialapok helyett linóleum takarta a kilépő részt, sokan elcsúsztak rajta nedves lábbal, és hasra vágódtak.

Átmegyünk a híradó helyiségbe, gyakorlatilag ez a működést irányító központ, ide sem szereltek fel légkondicionálót.

– Nyáron hány fokra megy fel a meleg?

– 36-38-ra, és még szellőztetni sem tudunk.

A technikai berendezés a végletekig elavult. A riasztás a régi pulton nem működik, más felszerelések is amortizálódtak, az egész pult együttvéve sem hatékonyabb, mint egy régebbi típusú számítógép. A kezelőknek a szokások szerint hatóránként kellene váltaniuk egymást a poszton, de ezen a napon egy ember csinálja végig az egész műszakot.

Az ismerkedést szokásos módon a szertárban zárjuk le:

– Milyen a szerek állapota?

– Minden szer addig jó, amíg nem kell használni.

A fő ütüerőt jelentő egyes fecskendő állománya egy 4000 liter víz szállítására képes Renault-val vonul ki, a kettes egy 2000-es Mercedesen. Tartalék szerként egy Steyr-Rosenbauer 4000 literes gépjárműfecskendőt állítottak be, ezt az év nagy részében más tűzörségek használják helyettesítésre. Beljebb egy vénséges, Rába típusú emelőkosaras gépjármű tűnik fel, megnézem a kesztyűtartóban őrzött papírjait: 1988-ban szerezték be, tehát a 22. évében jár. A fővárosi tűzoltóság egyik legrégebbi gépjárművének számít, üzemeltetése bizonytalan, hosszú időszakokat töltött javításon a szigetszentmiklósi szakszervizben. Mellette két másik, hasonlóan leharcolt 1989-es gyártású Rába emelő áll. Szükség esetén az egyiket be lehet vetni. Olyan körülményeket már nem is vesznek figyelembe nála, mint hogy a vezető kabinjából hiányzik a fűtés. Az egyik gépkocsivezető még dicsérnivalót is talál rajta:

– Nem elektromos vezérlésű, tehát kevesebb rajta a hibaforrás, ritkábban romlik el.

– A gépeknél előírnak „kihordási” időt? Mondjuk, tíz vagy tizenöt évet.

– Ilyen megkötés nem létezik, addig maradnak állományban, amíg mozdulni tudnak.

– Más országokban hogy áll a helyzet?

– Keleten „utolsó rongyukig” használják a gépeket, Németországban viszont az első elhasználódottságot jelző hibánál többnyire leselejtezik őket.

Egy utánfutó az év második felében le lett málházva, mivel az alvázánál problémák mutatkoznak, így vonuláshoz nem használható.

Ami a személygépkocsikat illeti, öt dél-pesti önkormányzat felajánlásából egy Chevrolet Lacetti típusú autó került a tűzörséghez ügyintéző gépkocsinak – azért épp ide, mert a Dél-pesti Tűzoltási Mentési Parancsnokság központja Erzsébeten helyezkedik el.

A szemrevételezés után helyi kíséreléssel megállok még egy pár szóra, felteszem az obligát kérdést:

– Mennyi a fizetése?

– Itt a tűzoltóknál 100 ezer havonta, ebből nem élnénk meg a családommal, csak a rezsink 170 ezer körül jár. Maszek munkákat kell vállalnom, mikor mi adódik.

– Nem gondolt rá, hogy leszereljen, és egy olyan állást keressen, ahol normálisan fizetnek?

– Hová mehetnék? Sofőrként esetleg el tudnék helyezkedni egy maszeknál, de ott kihajtanák a belemet, és olyan sokkal ott sem keresnék többet. Az egészségügyi dolgozók a múltkor tartottak egy utcai tüntetést, egy IFA teherautó oldalára kiakasztottak egy lepedőt, és azt írták rá: mit akarnak a tűzoltók, mikor százhusz-százötvenezer forintot keresnek – persze a bruttó jövedelmünket jelölték meg –, a kezdő orvosok pedig 80-100 ezer forintot visznek haza. Csak arról nem szóltak, hogy a fiatal orvosok fizetése évről évre emelkedik, a mienk pedig egy fillérrel sem, sőt tavaly is, idén is csökkent. Ők osztályvezetők, igazgatók lesznek, külföldön érvényesülnek.

– Maguk nem próbálkoznak külföldre kijutni?

– Csak egy ilyen esetről hallottam; az egyik kollégánk felesége elszerződött ápolónőnek, és ő is vele tartott. Nem tudom, hogy csinálta, de bejutott a szakmába, ötször-hatszor annyit keres, mint itthon, de ez, mondom, ritka madár.

Kispest

A városközpontból hosszan fut velünk a vörös Volkswagen Polo Kispestig, jut idő, hogy átnézzem a Délpesti Tűzoltási Mentési Parancsnokság 2009-es összefoglaló jelentését a szervezetébe tartozó Kispesti Tűzörségről.

„...A beosztott állomány [a »csizmások«, »vonulósok« – M. Gy.] az 1987-ben emelt épületszárnyon helyezkedik el, míg a napi nyolc órát teljesítő hivatalnokok [a »pantallósok«, »félcipősök« – M. Gy.] a régi kilencvenéves, 2003-ban felújított helyiségekben dolgoznak.

A laktanya építészeti jó állapotban van, de az amortizáció jelei sajnos több tekintetben is megmutatkoznak, például az elektromos vezetékek és a vizesblokk előregedésében...”

Már unnom kellene ezeket az újra és újra leírt és szóban is elhangzott beszámolókat, elintézni néhány sommás mondattal, ehelyett egyre nyomasztóbban hatnak rám, lassan úgy érzem, mintha én magam is tehetnék róla. Jobban járnék, ha félretenném ezt a jelentést, hiszen Csepel és Erzsébet után újat aligha mond majd, de ha elindultam valamerre, el kell mennem az út végéig, kényszerítem magam, hogy tovább olvassam a szöveget.

„...*Térburkolat állapota az utcai és udvari részen.* Az utcai rész olyan gödrös, hogy a fecskendők csak nehezen tudnak kiállni a szertárból. Végleges megoldás helyett vaslemez táblával fedték le a gödröt.

– A tető szigetelésének hiánya miatt a nyári időszakban a hálólhelyiségekben igen magas a hőmérséklet, ezért az alvás, illetve a pihenés lehetetlen. Fontos volna, hogy legalább 4 hálólhelyiséget klímaberendezéssel szereljenek fel

– Ugyancsak a szigetelési hiányosságok miatt a pára bent a helyiségekben lecsapódik

– Szükséges volna a fürdőlhelyiségek mesterséges szellőztetésének kiépítése

– A vizesblokk felújítása, mivel a fal átázik, a fürdőben a rothadó ajtótok és a küszöb kijavítása

– A WC-helyiségek oldalfalai nincsenek burkolva, ami takarítási és higiéniai szempontból is gondokat okoz

– A füstelszívó berendezés kiépítését a szertárban szintén évek óta kérjük, mivel a keletkező veszélyes füstgáz a szertár feletti hálólhelyiségekbe áramlik vissza. A kettes fecskendő szerállításához szükséges volna a starter kiépítése

– ...Fenti hibákat a munkavédelmi ellenőrzés során is kifogásolták...”

A felsoroltakat a jelentés egy nehezen elfogadható összefoglaló mondattal zárja le: „Összességében a laktanya korának és használatának megfelelő állapotban van.” Az „elfogadható” szó használata számomra bármiféle kiegészítéssel is elfogadhatatlannak tűnik.

A fentebb idézett dokumentum 2009 januárjában készült, nézzük meg, mi történt az azóta eltelt egy év alatt. Íme egy részlet az Ingatlanfenntartási Főosztály 2010 tavaszán kelt jelentéséből:

„...Sajnos az elmúlt évekhez hasonlóan 2009-ben sem történtek beruházások az épületben. Továbbra is gondot jelent a vizesblokkok szigetelésének elavulása, az új épületszárny tetőszigetelésének hiányos volta és a szertárkapuk állapota... Kisjavításokra összesen 1955 805 forintot használtunk fel, mely a 2008. évi összeg egyharmada. *Mint szinte minden laktanyánkban, itt is a működőképesség fenntartása volt a cél.* [Attól félek, hogy ez a megállapítás nemcsak az épületekre, hanem a Fővárosi Tűzoltó-parancsnokság egész tevékenységére érvényes – M. Gy.]

– Az állomány önerős munkavégzése jelentős segítség volt, még akkor is, ha ez első látásra nem észrevehető. Rengeteg apró meghibásodást kezeltek önállóan...”

A kísérom fékezni kezd és előremutat:

– Az ott a tűzörség.

Mielőtt végigjárnánk az épületet, az egyik parancsnok itt is rövid tájékoztatót tart. A rendszeresített létszám 69 főt tesz ki, de valójában csak 63 áll rendelkezésre. A hiány épp a legfontosabb területen, a vonulós állományban jelentkezik.

A kisérségi tűzörségnél 2009-ben összesen 790 eseményt jegyeztek fel, ennek több mint a felét, 401 esetet a műszaki mentések képviselték, tűzoltásra 260 alkalommal került sor. A tevékenység ilyen megoszlása egyrészt a belvárosinál ritkább beépítettségéből, másrészt a sűrű átmenő forgalomból következik. Téves jelzés nyomán 121-szer indultak el, míg 8 eset vaklármának bizonyult.

Az állomány helyzete fokozatosan romlik. Öt éve nem történt komolyabb alaphéremelés, egy vonulós tűzoltó itt is 95-105 ezer, egy sofőr 110 ezer forint körül keres, a magasabb képzettségű és nagyobb

felelősséget viselő szerparancsnokok ennél 30-40 százalékkal többet. Ezek a pénzügyi feltételek megegyeznek a 2008-as szinttel – az inflációt sem követik, sőt a jutalomkeret összege is a felére csökkent, a 2009-es évben 966000 forintot osztottak ki – ebből 13 személy részesült.

Komolyabb pénzhez csak a mellékfoglalkozásukból juthatnak – ez a lehetőség is egyre inkább beszűkül. Az egész tűzörségen csak egy sikeres vállalkozásról hallottam: egy tűzoltó szabadidejében üzletemberként működik, külföldről behozott használt gépkocsikkal kereskedik.

Az ellátás nivója folyamatosan csökken. 1999-től megszűnt a napi központilag biztosított étkezés, az emberek rendszertelenül táplálkoznak, emésztési problémák jelentkeznek, székrekedés, gyomorsavtúltengés.

A súlyosbodó körülmények hatására mind többük családi élete felborul. A feleségek nehezen viselik el a fokozódó anyagi nehézségeket, de az olyan látszólag jelentéktelenebb eseteket is, mint például, hogy a festő szakmával rendelkező férj másoknál vállal munkát, de arra nem tud időt szánni, hogy a saját lakásukat rendbehozza. A válásokat nem kötelező bejelenteni, így központi statisztikai kimutatás nem készül, tapasztalataim alapján ötven-hatvan százalékra becsülöm a különélők arányát.

A nehézségek kihatnak az általános morális állapotokra is. Az újoncok kezdeti lelkesedése öt-hat évig tart, utána érezhetően kezd alábbszállni. Ennek számos külső jele is mutatkozik, például egyre gyakrabban kerül sor apróbb-nagyobb nézeteltérésre.

A vezetők tekintélye sok helyütt meginog – sajnos nem is mindig alaptalanul –, mind többen kertelés nélkül kimondják a véleményüket.

– Az ilyen szembeszállás nem önmagában veszélyes – mondta egy parancsnok –, sokkal inkább azért, mert például egy tűz felé rohanva vissza kell fordulnunk, hogy reagálhassunk rá. Ez legalább két-három másodperc idővesztéssel járhat, ami egy katasztrófahelyzetben igen sokat számít. (Néhány kivételtől eltekintve általában csökken a szolgálatparancsnokok tekintélye, egy-egy dörzsöltebb tűzoltó nyíltan is szembeszáll velük.)

Itt, Kispesten először a hálókban nézünk körül, hamar megbizonyosodhatunk, hogy az imént olvasott jelentések nem túlozták el a hiányosságokat. A mennyezeten beázásfolt látszik, a radiátorok a

téli hidegben nem tudják felfűteni a szobákat, a tapéták válnak le a falakról. Az ágyak már rég elhasználódtak, nem alkalmasak pihenésre. Akárcsak Csepelen tapasztaltam: az emberek itt sem próbálják meg legalább egy kissé otthonossá varázsolni a körletet, dísz tárgyak, képek sehol sem találhatók. Az ágyak mellett csak egy könyv hever a padlón, felemelem, és megnézem a címét: „A hazai buddhista filozófia lélektani alapjai”. Nem lepődöm meg, tudom, hogy az FTP-nél tucatszámra akadnak humán ismeretekkel, sőt értelmiségi szakmával rendelkező személyek.

Itt is a szertárban folytatjuk, a leírás monotóniájától tartva, csak néhány fontosabb adatot jegyzek fel. Az első fecskendő egy Mercedes 2000, a tűzoltók elégedettek vele, annál több gondjuk akad a kettes szerrel. Az alváza Renault gyártmány, erre került rá a magyar Heros cég által készített felépítmény. Sok helyen szolgálnak hasonló hibridek, de úgy tűnik, itt nem váltak be.

– A szivattyú nem mindig kapcsol – sorolják a hiányosságát –, az egész rendszere felpörög, a fék felmelegszik.

– Ha ennyi hiba rejlik ebben a típusban, akkor miért vettünk belőle tucatszám?

– Ne tőlünk kérdezze, a választásnál nem hallgatják meg a szakemberek véleményét. Ezt a típust egy év használat után már javítani kellene, de a szervizek nem nagyon akarják fogadni.

(A magyar tűzoltóság közelmúltjában nem ez az egyetlen példa, hogy az illetékesek a lesújtó tapasztalatok ellenére felfoghatatlan makacssággal ragaszkodnak egyes típusokhoz, bizonyos cégek termékeihez.

Néhány éve „Tűzoltóautó halálos borulása Dunaföldváron” címmel jelentették az újságok, hogy a paksi tűzoltóság Bronto 2000 típusú fecskendője összeütközött egy Volkswagennel, és a frontális csapódás következtében a kocsi vezetője életét veszítette.

Nem sokkal később hírül adták, hogy az utóbbi 1-2 hónapban 3 darab Steyr 13 S23 típusú alvázra épített Brontó gyártmányú gépjárműfecskendő szenvedett balesetet.

„Szép számmal törnek össze tűzoltógépjárművek – írják másutt. – És ez a jelenség nemcsak egyetlen típusra korlátozódik, de kétségtelen, csúnyán összetört néhány Steyr alvázon futó tűzoltógépjármű – gondoljunk csak a szolnoki, a szegedi, a fővárosi és mátészalkai Steyrekre.”

Nincs mit tagadnunk: némely tragédiában a tűzoltó gépkocsivezetők vezetési stílusa is szerepet játszott. „Szinte minden vonulás alkalmával súlyos stressz hatása alatt állnak – nyilatkozik egy szakértő –, a megkülönböztető kék lámpával történő közlekedés sajátosságai, a segíteni akarás okozta sietség, vagy a bizonytalanság, hogy mivel találja magát szembe a káresetnél, mind-mind hozzájárul a belső feszültség fokozódásához.” A tűzoltók azonban úgy vélik, hogy ez a tényező létezik ugyan, de a bajok gyökere máshonnan ered.

Néhány éve a Steyr típusú alvázakra a Bronto nevezetű finn cég szerelte a felépítményeket. A hasonló „öszvér” járművek eleve fenntartásokat támasztanak a szakmai közvéleményben, az osztrák és szlovák tűzoltók soha nem próbálkoztak ezzel a kombinációval.

A szóban forgó járművekre hamarosan panaszok sokasága érkezett, elsősorban a fékrendszer működésével kapcsolatban. A lényegük abban állt, hogy az első kerékfékszerkezetek a megszokottnál jobban felmelegszenek, és ezzel párhuzamosan a hatásosságuk is csökken. Az akkor üzemeltetett 54 járműből 18-nál tapasztalták ezt a jelenséget.

Egy mérvadó nyugati műszaki intézménytől kértek átvizsgálást. Megállapítást nyert, hogy a kerékfékszerkezet „érzékeny”, így üzem közben a fékerő a sorozatos fékezésnél intenzív melegedés hatására jelentősen változhat. Hideg üzemben a fékek teljesítik az előírásban elvártakat, de a hideg és meleg üzem között olyan mértékben változhat a fékhatás, hogy azt a gépjárművezetők durva csökkenésként érzékelhetik.

A vizsgált járművek azbesztmentes fékbetéttel voltak felszerelve, ezért a melegedés fokozottabban jelentkezik, de az azbesztes eszközök alkalmazását már akkor is tiltották a környezetvédelmi előírások.

A hasonló hiányosságokhoz az is hozzáteszi a magáét, hogy a rosszul értelmezett takarékoskodás következtében a kötelező szervizek felületessé válnak, sokszor el is maradnak. A műhelyekben gyakran tapasztalható, hogy a javításba érkező járműveknél a fékfolyadék forráspontja akár 130 Celsius-fokra is lecsökken, mivel a környezetéből nedvességet elnyelő anyagot vesz fel.)

A kispesti szertárban őrzött szerek között szerepel még egy másik Mercedes 2000-es fecskendő is, ez jelenleg javításra vár, mert a Roham 2 jelzésű csapat karambolozott vele, és így alkalmatlan a vonulásra.

Áll itt egy muzeális korú „Csepel” vízzsállító is. A fedőfesték nagy foltokban lehámlott róla, a kerekeken nem lehet már pótolni a gumiabroncsokat, a mostaniak tartanak, amíg tartanak.

– Miért nem selejtezik le?

– Nyolcezer liter a kapacitása, elmegy odáig, ahová kell, ha lassan is. Mi nem selejtezhettünk nyakra-főre, minél kevesebb pénzből kell kihoznunk legalább valami elfogadhatót.

Távozásnál veszem észre, hogy a szertárajtót levegő működteti, a sofőrök szerint hol kinyílik, hol nem. Megnézem a kapuvezérlő elektromos egységet; a dobozban összevissza tekeregnek a kábelek, némelyik már el is szakadt.

Rákoskeresztúr

Itt is a már megszokott ösvényen indultam el, a hivatalos dokumentumokat néztem át – így legalább az elfogultság vádját kivédhettem.

A tűzörséget befogadó ingatlanról 2005-ben készült leltár, ez megállapította, hogy az épület műszaki állapota nem kielégítő, amortizálódott, ezért is volt szükség az állapotfelmérésre. Ezt egészítette ki a későbbi, 2009-ben végzett felmérés, ebből idézek néhány részletet a leromlás általános voltát jellemzendő, szintről szintre haladva:

„a) Belső terek állapotának jellemzése

Pinceszint

1. A pince raktár- és akkumulátorhelyiségeiben az ablakok beázása és a csapadékvíz nem megfelelő elvezetése következtében a falak nedvesek, ebből adódóan penészednek. A belső falburkolat, vakolat javítása szükséges. A nyílászárók korszerűsítése mindenképp szükséges.

2. A légópince falfelületei több helyen nedvesedés miatt penészednek, a falak szerkezeti állapota jó, de a burkolatuk javításra szorul.

3. A csővezeték állapota megfelelő, de a régi vezetékek és a megszüntetett vezetékek állapota kétséges, igénytelen. További gépészeti felülvizsgálatra szorulnak. ...

Földszint

...6. Az előtér felújításra került, a kő padlóburkolat kivételével, amelynek állapota megfelelő, de régi, ezért a közeljövőben a magas használati szint miatt ennek felújítása is szükségessé válhat.

7. A híradóshelyiség falai és nyílászárói felújításra kerültek, de a PVC padlóburkolata nem. A PVC erősen amortizálódott, illetve a padlócsatorna szakaszán károsodott, ezért minimum lokális javítása, de a magas használati szint miatt teljes cseréje szükséges.

8. A dohányzóhelyiség és az előtere is felújításra került, de a padlóburkolat állapota rossz, cseréje, felújítása javasolt.

9. A földszinti belső nyílászárók amortizálódtak, a pántok nem funkcionálnak megfelelően, ezért az ajtók nyithatósága, használhatósága akadozik. Felújításuk a használhatóság érdekében szükséges.

10. A szertár műszaki állapota nem megfelelő. A falak festést igényelnek.

11. A szertár beton padlóburkolata amortizálódott [ez a szó az illetékes felmérő kedvenc szavai közé tartozhat – M. Gy.], felújítása ajánlott. A felújítást követően a hosszabb távú használhatóság és a burkolat védelme érdekében a felületet a funkció betöltésére alkalmas műgyanta bevonattal kellene ellátni.

12. Az alárendelt funkciót betöltő helyiségek nyílászárói régiek, cseréjük javasolt.

13. A raktárhelyiségen átmenő csővezeték beépítése igénytelen, javítása ajánlott. A helyiség felújításra szorul.

14. A konditerem állapota rossz, teljes felújításra szorul...

Emelet

16. A hálóhelyiségek homlokzati nyílászárói ki lettek cserélve, de a helyiségek tisztasági festést igényelnek. A padlóburkolat állapota megfelelő, de amortizálódott.

17. A vizesblokkok felújításra kerültek, állapotuk jó, de a nyílászárók régiek, korszerűtlenek, cseréjük indokolt. A zuhanyozó egyik sarka penészedik a nem megfelelő páraelszívás miatt, javítása szükséges, a páraelszívás felülvizsgálata épületgépész bevonásával javasolt.

18. Az öltözők felújítást igényelnek, a nyílászárók cseréje szükséges.

19. Az épülethez hozzáépített új épületrész dilatációja nem megfelelően lett kialakítva, ezért az épület teljes magasságában

végigrepedt. A hiba utólagos javítása igen költséges, de amennyiben mód van rá, javasolt. Addig a károsodás javítása után minden alkalommal el fog repedni a vakolat, javasolt lenne hálóerősítésű vagy alátétszalag-erősítésű glettelés alkalmazása, de az alapproblémát ez nem oldja meg.

20. A tanterem állapota megfelelő, de tisztasági festést igényel.

21. Az emeleten található felülvilágító karbantartása nagyobb figyelmet igényel, nem ereszti be a fényt a karbantartás hiánya miatt.

22. A csúszdák falburkolata felújításra szorul, állapotuk igénytelen.

23. A lépcsőház állapota megfelelő, de a padlóburkolat javításra szorul, az álmennyezet és a pihenő csatlakozásának gipszkartonos csomópontja igénytelen, befejező munkálatokra vár...

b) Külső homlokzatok és a tető állapotának jellemzése

Homlokzatok

1. Az épület homlokzatburkolatai: vakolat + festés, illetve kisméretű téglaburkolat. A vakolat a csapadékvíz és a szél eróziója miatt amortizálódott. Az épület vakolt felületeinek festése indokolt volna.

2. A külső térelhatároló falak lábazata a csapóeső és a nem megfelelő csapadékvíz elvezetése miatt felázik. A lábazat a fagy hatására részlegesen szétmállik. Szükséges lenne a vízszigetelés min. 30 centiméterrel a járda síkja fölé vezetése. A homlokzati rétegrend hőtechnikai vizsgálata szükséges.

3. Javasolt az épület külső térelhatároló falainak hőszigetelése.

Nyílászárók

4. Az épület nyílászárói nagyrészt ki lettek cserélve, az alárendelt helyiségek nyílászárói azonban korszerűtlenek, amortizálódtak, cserére várnak...

Tetőfedés

6. A lapostető rétegrendje elavult. A háromrétegű kavicssterheléses lemezfedés nem korszerű. A teljes tető min. négyrétegű GV-4 modifikált bitumenes lemez szigetelése és a megfelelő védőréteg kialakítása szükséges, kellő hőszigeteléssel. A tetőfödém nem járható, ezért szükséges volna egy burkolt járdasáv kialakítása a karbantartás megközelíthetősége és a szigetelés védelmében.

7. A tető állapota megfelelő, beázás nem mutatkozik. A szigetelés megfelelő védelem hiányában a fedőrétegben helyenként károsodott, javítása sürgős a későbbi beázások elkerülése végett.

8. A tetőszellőzők némelyike károsodott, cseréjük szükséges.

Szerkezet

9. Az épület szerkezete külső szemle alapján megfelelő, műszerekkel történő vizsgálata a több mint ötven évvel ezelőtti (1952-es) építés miatt indokolt. Az attika fal és a térelhatároló fal csatlakozásánál vízszintes repedés figyelhető meg. Ennek oka a lapostető nem megfelelő külső vízelvezetése lehet. Javítása indokolt. Az esetlegesen felszínre kerülő különböző műszaki problémák megoldására, a szerkezet és a rétegrendek korszerűsítésének vizsgálatára és tervezésére szakértők bevonása ajánlott...

Lépcsők

10. Az épület bejáratí lépcsője erősen amortizálódott. Valószínűleg a nem megfelelően elvezetett csapadékvíz bejutott a szerkezetbe, amely fagyás következtében fokozatosan szétrepedt. Javítása szükséges, mert állagvesztés veszélye áll fenn. Az épületen belüli lépcsők állapota megfelelő...

Udvar, melléképületek

1. Az udvar burkolata megfelelő.
 2. A szertárkapuk előtti utcai burkolat megsüllyedt, a vízelvezetők fedése miatt súlyosan károsodott. Ez az állapot megnehezíti a tűzoltófecske ki- és beállítását a szertárba. A hibák javítása kiemelkedően fontos.
 3. A melléképületek állapota rossz, felújításra szorul.
- A kazánház és a tároló burkolatai javításra szorulnak, a kopolit üveghomlokzat néhol töredezett, repedezett.
4. A fedett-nyitott tároló szerkezete korrodált, felújítást igényel, a tetőfedése amortizálódott, funkcióját még képes betölteni, azonban cseréje a közeljövőben esedékes.

Gépészeti rendszer, elektromos rendszer

1. Az épület gépészeti rendszere elavult, számos berendezést korszerű energiatakarékos gépre kellene cserélni, hogy csökkenteni lehessen a fogyasztást, és az épület energiatakarékosán és környezettudatosan üzemelhessen. A gépészeti rendszer korszerűsítése csak az épület hőtechnikai felújítása után ajánlott. A csővezetékek összevissza mennek, a használatban levők keverednek a használaton kívüliekkel. A rendszer átvizsgálása javasolt.
2. A gépészeti vezetékeknek látható károsodása nincsen, de az épület korára és magas fokú lehasználtságára való tekintettel javasolt a vezetékek alaposabb vizsgálata.

3. Az épület fűtési rendszere jól működik.
4. Az elektromos berendezések jól funkcionálnak, de a vezetékek hálózata átláthatatlan, felülvizsgálatot és korszerűbb elosztóegységeket igényel.

c) Összegzés

Az épület kő padlóburkolatai megfelelő állapotúak, de régiek, cseréjük a közeljövőben még nem esedékes, a parketta és a PVC-burkolatok helyenként amortizálódtak, kopottak, cseréjük sürgősnek látszik.

A falak állapota megfelelő, csak helyenként amortizálódott, azonban a legtöbb helyiség rég lett kifestve, ezért egy tisztasági festés ajánlott.

Az alárendelt funkciójú helyiségek régi gerébtokos nyílászárói cserére szorulnak.

A külső homlokzatok lábazatának vízszigetelése, a homlokzatok hőszigeteléssel való ellátása szükséges.

A tető korszerűsítése és a felületi károsodás megszüntetése, kijavítása sürgősen szükséges.

A gépészeti és elektromos rendszer jól működik, de rendezetlen, korszerűbbre való cserélése indokolt.”

Bár mint említettem, ez a felsorolás inkább egy hibalistára hasonlít, mint egy műszaki leíráshoz, a legrosszabbra készültem fel, de belépve a rákoskeresztúri tűzörség kapuján, otthonias rendet és tisztaságot találtam. Már nem emlékszem, hol, de egy nyugdíjas parancsnok megjegyezte, hogy ez nem a tűzoltók, hanem a „civil” takarítónők érdeme.

– Valaha a tűzoltók feladata volt, hogy rendet tartsanak, most is beleférne az idejünkbe, hogy kitakarítsák a hálójukat, vagy felmossák a folyosót.

A parancsnoki irodában ülünk le beszélgetni; az elhangzottakból úgy tűnik, mintha a tűzörség inkább vidéki, mint fővárosi környezetben működne, le kellene küzdenie az ezzel járó számtalan gondot. Megemlítik a viszonylag ritka tűzcsaphálózatot, például Pécelen szinte keresni kell a vízvételi lehetőséget.

– A meglevő föld alatti csapok is sok helyütt lefagynak, pedig egy családi ház eloltásához is legalább 6-7 köbméter víz szükséges.

A híradópult már tíz évnél is idősebb, gyakorlatilag használhatatlan, összevissza tekeregnek benne a kábelek – bár igaz, hogy a

szomszédos helyiségben már elkezdtek építeni az újat. Itt is ugyanolyan létszám gondok mutatkoznak, mint a korábban felkeresett helyeken. Az I. fecskendőn még fel tudják tölteni a hatfős keretet, de a II-esen már csak egy-két ember ül a hátsó sorban.

– Milyen foglalkozású emberekből tevődik össze az állomány?

– Nagyon vegyes, akad történelemtanár, sportedző, és sokan jöttek át a rendszerváltás után felszámolt környékbeli üzemekből. Megszűnt az EVM kihelyezett részlege, ahol „Ultrát” és más tisztítószeret gyártottak, csak egy kis fiókvállalkozás maradt meg, ott csomagolják exportra az árukat. A legfőbb munkáltatónak a „Rákosmezeje Mezőgazdasági Termelőszövetkezet” számított, nemcsak szántás-vetéssel, állatneveléssel foglalkoztak, hanem tápkeveréssel is – ipari méretekben, sőt egy műanyagüzemet is működtettek. Mikor a szövetkezet megszűnt, sok ember az utcára került, új vállalkozások viszont nem nagyon indulnak. A bajokat az is növeli, hogy Pestről sokan kitelepültek hozzánk, megzavarta a fejüket, hogy ha eladják az ottani szoba-konyhás lakásukat, az árából itt egy családi házat vehetnek. Arra nem gondoltak, hogy itt nem kínálnak állást minden sarkon, egész nap csak kóborolnak az utcán.

– A tűzoltók találnak maguknak szabadidős munkát?

– Ők is elég nehezen. Kijárnak az Erdőgazdaságba fát rakodni – ötszáz forintos órabérért, újságokat kézbesítenek.

– Senki sem igyekszik kitörni ebből a helyzetből?

– Van, aki megpróbálja. Egy volt vállalkozó szüneteltette az iparát, és jelentkezett hozzánk. Aztán két-három év múlva újrakezdte a működését – az önkormányzat adókedvezménnyel és más módon is támogatja azokat, akik belevágnak ilyesmibe. Építkezéseket vállalt fel négy-öt munkással. Abban nem korlátoztuk őt, hogy mihez kezdjen a szabadidejével, de azt nem tűrhettük el, hogy szolgálat közben is ezzel foglalkozzék. Vonult ki egy káresethez, és még a fecskendőn ülve is utasításokat adott az embereinek, mit hogyan csináljanak. Szóltunk neki, de tovább folytatta, akkor megkértük, hogy szereljen le.

(A tűzoltók nem szeretik, ha valamelyik társuk túl sok pénzt keres. A központban dolgozott egy tiszt, aki a magánvállalkozásának alkalmazottaival a parancsnokság udvarán számolt el – mindenki szeme láttára vaskos pénzkötegeket nyújtott át nekik. Az illető nem sok időt tölthetett el az FTP-nél.)

Szokásos módon itt is a pihenőhelyiségeket nézem meg először. Valaha nyolc ember aludt egy-egy szobában, de a létszám csökkenésével most már csak hatan. Elismeréssel nyugtázom, hogy az eddig tapasztaltakkal ellentétben, a hálókahelyiségekben felszerelték a légkondicionáló készüléket.

– Korábban a lapostető elviselhetetlenné tette, hogy itt tartózkodjunk. Ha kinyitottuk az ablakot éjszakára, a szúnyogok ettek meg minket, ha becsuktuk, megfulladtunk a melegben.

Átmegyünk a szertárba, megdöbbenve tapasztalom, hogy a szerek koszosak, néhány járművet valóságos sőrétteg borít. A beosztott tűzoltó mentegetődzik:

– Télen nulla fok alatt nem szabad lemosni őket, mert a málhatartó fölött lefagynak a redőnyök.

Nem tudok eleget a szakmáról ahhoz, hogy eldönthessem, mennyire valós ez a magyarázat. Annyi bizonyos, hogy a szerek állapota a hanyag karbantartás miatt folyamatosan tovább romlik, pedig eredetileg sem volt tökéletesnek mondható. Feltételezem, hogy már unalmasan hangzik az ismétlődő megállapítás is: a II. szerként üzemelő Renault fecskendő nemrégiben, 2006 decemberében kapták, de már többször is szervizbe kellett vinni váltó-, fékrendszer-, illetve szivattyúhibák miatt. A Steyr-Rosenbauer fecskendő 2005-ben teljes átalakításon ment keresztül.

A sofőrökkel beszélgetve tovább áradnak a panaszok a járművek műszaki állapotáról, eredendő szerkezeti hibáiról. Mikor feltöltötték az egyikük víztartályát, a felépítmény a megnövekedett súlytól beleért a futóműbe. A Renault egy váltóhiba miatt pont egy vasúti sínen állt le. Egy-egy javítás hetekig is eltart. Hiába próbálkoznak különféle kiegészítő megoldásokkal, például ha ki kell húzni egy árokba csúszott autót, a drága gépeket kímélendő, egy traktort kérnek kölcsön, azzal kísérlik megoldani a mentést.

Távozóban még feljegyzek egy összefoglaló adatot: a rákoskeresztúri tűzörségnek tavaly 550 kivonulást kellett teljesítenie.

A dél-pesti és más létesítményekben tapasztalt gondok megoldása az Építési és Karbantartási Főosztályra tartozik, pontosabban fogalmazva a megoldás kísérlete. Ezt a részleget Balogh Árpád, egy, a harmincas éveiben járó százados vezeti. Irodája a belvárosi tűzörség

épületében helyezkedik el, ide belépve a tekintet először egy falra kifüggesztett feliraton akad meg:

„Miért akarnál elfogadni egy olyan valóságot, vagy akárcsak szembenézni vele, ha nincs kedvedre, mikor olyan valóságot is teremthetsz, amely kedvedre való.” Különös helyen különös szavak.

Balogh életútja számos kanyarral vezetett el a mostani posztjáig. A szakközépiskolában mechanikai műszerészként érettségizett, majd a Kossuth Katonai Főiskola mérnöki szakát végezte el. Pályáját a folyami flottillánál kezdte el, de néhány év után a hadsereg leépülésével az ő státusa is bizonytalanná vált. Átkerült a MÁV egyik kft.-jébe, ahol vasúti alépítményeket vizsgált, ezt a munkát nem kedvelte különösebben, más foglalkozás után próbált nézni.

2001 augusztusában a menyasszonya talált egy újsághirdetést, melyben az FTP építészeti főelőadót keresett. Balogh jelentkezett, két hét múlva értesítést kapott, hogy felvették. Akkor még nem a jelenlegi helyére, hanem a Dologház utcai központba került, véglegesítése előtt három évig vonulós tűzoltóként szolgált:

– Volt alkalmam megtanulni, hogy milyen körülmények között dolgoznak az emberek; a ház ég, és egy méterre tőle olyan hideg van, hogy megfagy a víz. De gondolom, nem azért jött, mert az én személyes sorsom érdekli.

Balogh egy dossziét vesz elő:

– Az elmúlt 2009-es évben 115 millió forintot költöttünk felújításra és 40 milliót beruházásra. Ebből a tervezett célok 80-90 százalékát tudtuk megvalósítani – bár igaz, hogy eleve szerényen szabtuk meg őket.

– Mennyire elégedett az épületek jelenlegi állapotával?

– Számos szükséges javítással adósok maradtunk. Az angyalföldi tűzorségen a szertárkapuk lassan már 20 évesek, rég rendbe kellett volna hozni őket, ma már kevesebbe kerülne egy újat felszerelni. Közép-Budán kidőlt egy kapu, ideiglenes megoldást alkalmaztak, a fűtés ettől alacsonyabb hatásfokú lett, megnövekedtek az energiaköltségek.

– Mit szól a közreműködő külső vállalkozókhoz?

– Maga is látta, hogy néhányan milyen lelkiismeretlen munkát végeznek, például a vizesblokkok javításánál. Előfordult, hogy nem voltam hajlandó elfogadni tőlük. A zuhanyozó előtti járólapoknál megadtam a szabványos jelzést, eltértek tőle, felszedettem az egészet.

Most sem lazítok az ellenőrzésnél. Próbaképp végigöntök egy vödör vizet, egy negyedóra múlva visszamegyek, ha tócsát találok rajta, akkor baj van. Egyszer elkaptam a kivitelező egyik emberét, amint épp söprűvel terelte volna be a vizet a lyukba.

– A kivitelező a tervhez viszonyítva plusz tíz százalék csempét szerez be, ez viszont néha kevésnek bizonyul. A pótlást pedig nem lehet igazán jól megoldani. Egy csempeüzemben ha egy sorozat lefut, leállítják a gyártósort, később ismét be lehet indítani őket, de a termék nem lesz azonos minőségű, egy már bemelegedett gép más csempét ad, mint egy újra bekapcsolt.

– Budafokon egy teljes hónapig tartott az átvétel. Először piros krétával jelöltem meg, melyik csempét kell kicserélni, bólogattak, aztán egyszerűen letörölték a nyomot, és jelentették, hogy kész. Akkor bontócsákánnyal vágtam bele, azt már nem tudták elmismásolni. Nem lehetek lágyszívű; bármi derül is ki egy ellenőrzésnél, engem vonnak felelősségre, öt perc alatt megbukhatok.

– Úgy tűnik, hogy túlságosan nagy teher hárul magára, nem gondol rá, hogy állást változtasson?

– Hová menjek? A flottilla néha eszembe jut; olyan fegyelmet tartottam, hogy ha egy matróz zsebén nem volt behúzva a cipzár, nem engedtem fel a hajóra. Itt viszont kevesen mozognak megfelelően – elmosolyodik egy felidézett emléktől –, a flottillánál a 10-szer 400 métert végigfutottam a beosztottaimmal a külső körön, közben beszéltem hozzájuk, biztattam őket. De hol van már a flottilla, és hol vagyok én is a régi magamtól?! A régi díszegyenruhám ott lóg a szekrényben, egyszer jelmezbálba mentünk a feleségemmel, felpróbáltam, de nem ment rám, húsz kilóval nehezebb lettem. Nem törődtem bele, leadtam tizenegy kilót, úgy már fel tudtam venni. Megnéztem magam a tükörben: önkéntelenül megváltozott a tartásom, az arcom mintha megmerevedett volna.

Ha lottóötöst nyernék, akkor egy fél év múlva leszerelnék, 43 éves koromban már a szabályok szerint is megtehetném, addigra összejön a 25 évem. Valahol Pilisszentkereszt környékén építenék egy tanyát, és lovakat tartanék, de ez csak képzelgés, itt kell helytállnom. Húszmillió forintos banki hitelt hordok a nyakamban, a ház után és a koci után is törleszteni kell. De újra mondom, beszéljünk inkább a szakmáról.

– Mennyi pénz kellene, hogy helyrehozhassák a hibákat?

– Szerintem legalább félmilliárd forint – csak erre az évre.

– Nem lehetne jobban támaszkodni a tűzoltók önerős munkavállalására?

– Eleve nagyon sok a megkötöttség. Fel kell mérni, hogy mennyiért csinálna meg valamit egy külső kivitelező, ezt nettósítjuk, majd az így kialakuló számot elosztjuk négygyel, és ezt kaphatná a tűzoltó. Ha egymilliós munkát négyen vállalnak fel, fejenként 25 ezer forint jár nekik – az adót levonva. Ráadásul a többség nem tud számlát adni, tehát nem köthetünk velük szerződést, mire fizessenek? Egyébként is az egész kérdés elméleti. 2009 nyarán önerős munkára nem jutott pénz, sőt, ha valaki ingyen dolgozott volna, még a festék árát sem tudnánk megtéríteni neki.

IV.

EGY ÚJ LAKTANYA

Békásmegyer

Szeretném elkerülni azt a gyanút, mintha szándékosan a legósdibb, legrosszabb állapotban levő tűzörségeket kívánnám bemutatni – ha ez volna a célom, bőségesen találnék további példákat is. Ellenpontként ideiktatom az egyetlen olyan tűzörség leírását, a békásmegyerit, mely az utolsó fél évtizedben épült, alkotói már figyelembe vehették a modern kor követelményeit.

A Fővárosi Tűzoltó-parancsnokságot az az általános törekvés vezérelte, hogy fecskendőkocsijai 25 perc alatt a vonulási körzet legtávolabbi veszélyeztetett pontjára is odaérjenek. Különös súllyal estek latba a városszéli nagy lakótelepek, ahol a panelházak ismeretes tervezési és kivitelezési hiányosságai miatt bármikor katasztrófák következhetnek be. Jelen fejezet tárgyához illeszkedően egy Békásmegyeren történt korábbi tragédiát idézek fel:

„–...Robbanás történt Békásmegyeren 1993. szeptember 14-én hajnali három óra ötven perckor a Jós utcai szalagház nyolcas számú lépcsőházának egyik IX. emeleti lakásában – írja Minárovics János történész. – A lángok elől egy tizenéves testvérpár a IX. emeletről a mélybe vetette magát. A tűzoltók már megkezdték az oltást, amikor három nagy erejű robbanás rázta meg az épületet. A detonáció következtében a panelszerkezet több helyen beomlott, s a betonlapok öt embert maguk alá temettek. A hét halotton kívül más áldozata, sérültje nem volt a tragédiának. A tűzoltók mentőcsapata a VIII. emeleten járt, hallották a gyerekek jajsikolyát, de segíteni már nem tudtak rajtuk, a következő pillanatban a kilencedik emeleti lakás utcafronti panelje kiszakadt a helyéről, és az utcára zuhant...”

(Ha valaki mostanában kísérletezne azzal, hogy hasonló szituációban a mélybe ugrással mentse az életét, még kevesebb eséllyel számolhatna. Az amerikai gyártmányú nagy „mentőpaplan” messze túlszolgálva kihordási idejét, darabokra foszlott, készítői nem

vállalják a renoválását, tartókocsijában a szabad ég alatt vesztegel valahol. Új eszköz beszerzésére pedig nem jut pénz.)

„...A tűzoltás irányítója szerint nem tudták, hogy mi történik körülöttük. Még azt sem tudták megállapítani, hogy mi okozza a szüntelenül tartó ropogást, hogy a panelek törnek-e össze a fejük fölött, illetve a lábuk alatt, vagy gázrobbanásokat hallanak. Mind a negyven tűzoltó közvetlen életveszélyben dolgozott. Négy ember szénné égett holttestét találták meg, miután egyórás munkával a tűzoltók eloltották a lángokat. Déltájban, a füstölgő betonlapok folyamatos hűtésének befejeztével, a tatabányai bányamentők egyik kutyája megtalálta az ötödik holttestet is; egy eltört, lezuhant panel temette maga alá a kilencedik emeleten. A tűzoltók – statikusok irányítása mellett – rögzítették a kilencedik szint egyik meglazult, mintegy 25 centiméterre kiálló panelfalát (drótkötéllal beljebb húzták), s ezáltal stabilizálták a beomlással fenyegető födémet is. A szakértők megállapítása szerint az első robbanás a fürdőszobában történt, ahol egy pirotechnikai eszközök előállítására alkalmas vegyi laboratóriumot működtetett a lakó. A robbanás erejére jellemző, hogy a lakás betonba ágyazott vaskorlátját 150 méterre találták meg a helyszíntől...”

A pusztulás még nagyobb mérvű is lehetett volna, szerencsének számított a bajban, hogy a katasztrófa hajnalban következett be, mikor a viszonylag üres főközlekedési úton hamar kiértek az óbudai tűzoltók. A napközi sűrű teherforgalomban ez akár egy órát is igénybe vehetett volna, az időveszteség pedig sokszorosára növelhette volna a károkat.

Az esemény után az ombudsman megsürgette az új tűzörségek kialakítását – de a tervezett öt létesítmény közül csak a békásmegyeri valósult meg, a többi – így például a káposztásmegyeri lakótelep szomszédságában elhelyezendő – mindmáig várat magára.

Az új tűzoltóbázis helyét a lakótelep közvetlen közelségében jelölték ki – egy valamikori szemétdéponáló területén. Az építkezés költségeit előzetesen ötszázmillió forintra becsülték, de egy magáncég ennek messze aláígyérve, 400 milliós ajánlatot tett. Különös módon ez a szembeszökő aránytalanság nem keltett gyanút az illetékesekben, egyhangúan az alacsony árat szabó jelentkező nyerte meg a tendert.

A győztes különböző alvállalkozókra bízta az egyes munkafázisok elvégzését. Egyes visszaemlékezések szerint még Isten tudja honnan érkezett fekete bőrű menekültek is serénykedtek a placcokon.

A tereprendezésnél nagyobb méretű földmunkákat kellett végrehajtani, sok ezer köbméternyi félig-meddig már komposztálódott hulladékot emeltek ki. Ezt a „sittet” a szabályok szerint el kellett volna szállítani a helyszínről, de a költségkímélés jegyében ott hagyták helyben, és különböző taktikai trükkökkel próbálták álcázni. A szemét egy részét vékony földréteggel letakarták, és futballpályának minősítették a területet, a maradékból pedig egy meredek dőlésű rézsút alakítottak ki a laktanya hosszanti oldalával párhuzamosan. A lejtés szöge olyan éles, hogy a fűnyíró gépet egy ember alig tudja feltolni rajta. A rézsú tetején, mely egyben a telekhatárt is jelenti, helyezték el az alig egy méter magas kerítést, külön baj, hogy kívülről párhuzamosan halad vele egy közhasználatú gyalogút, az erre sétáló óvodások át-átlépnek a korláton. Persze nemcsak gyerekek jöhetnek be erről az oldalról, hanem tolvajok, huligánok is, akik lophatnak, kárt tehetnek az épületben, felszerelésben, létfontosságú eszközöket tehetnek használhatatlanná.

A tűzország kivitelezése más tekintetben is kirívó gondatlanság jegyében zajlott. Az ablakkereteket például egy-egy szöggel rögzítették, és a kifogásokat azzal hárították el, hogy a malter majd úgylis eltakarja a nyomokat.

Az épület falain hatalmas üvegfelületeket alakítottak ki – ily módon a bent tartózkodókat kitették a perzselő napsütésnek. A szolgálatparancsnok irodájában egy alkalommal 46 fokos meleget mértek, csak ez a már-már trópusi hőmérséklet bírhatta rá az illetékeseket, hogy legalább ebbe a helyiségbe beszereljenek egy légkondicionáló berendezést. Kirívó hiányosságok mutatkoznak a fűtési rendszerben is: a híradós szolgálat fölötti álmennyezetten telente szabadon távozik a meleg.

(A vállalat, amely annak idején jutányos ajánlatával megnyerte a tendert, időközben megszűnt; jogutódot nem hagyott maga után. Ez megszokott jelenség Magyarországon, magam is elcsodálkozom önkéntelenül kicsúszó naiv kérdésen:

– Miért nem ellenőrizték le őket legalább azzal, hogy referenciamunkát kérnek tőlük?

– Ezzel fent senki sem törődik, magukat a tűzoltókat, akiknek itt kell élniük, meg sem kérdezik. Egyébként se képzelje, hogy a referencia sokat számítana. Például kiírnak egy védőruha-pályázatot, valaki benyújt rá egy mintát, megnyeri vele a tendert, aztán amikor a nagy tételeket szállítják le, a darabok nem is hasonlítanak a bemutatott példányra.)

Egy december eleji délelőttön mentem ki másodszor Békásmegyerre a kísérem társaságában. A vezetők valahol bent a városban intézték a hivatalos ügyeiket, az állomány a szolgálatparancsnok irányításával végezte rosszkedvű gyakorlatait. A parancsnok a helyettesére bízta a feladatot, és magára vállalta a kalauzolásunkat.

Az ismerkedést a szertárban kezdjük. Megnézzük a létrákat – adott esetben nem valamiféle közhasznú lajtorját kell értenünk ezen, hanem egy hatalmas önjáró masinát –, fontosságuk a közép- és magas épületekből álló lakótelepen kiemelendőnek számít. Hosszan álldogálunk egy Mercedes Atego kocsis előtt is. A parancsnok nem túlságosan elégedett vele.

– A felépítményét egy magyar cég készítette, az alváza túl van terhelve. 27 ezer kilométer van benne, de akár holnap le lehetne selejtezni, annyira tönkrement.

Az épület belsejében épp olyan szervi bajokat találunk, mint a külsején. A szerkezet két fő alkotóeleme: a szertár és a csatlakozó irodaépület közt megbomlott a falfelület folyamatossága, a dilatációs vonal mentén végigrepedt. Ez az egész épületre kihat.

– Ha az ember a konyhában meghajlítja a térdét, mozog a teljes miskulancia!

Aki a felvilágosítást adja, nem a levegőbe beszél, előveszi a legfrissebb hivatalos állapotfelmérést, és átnyújtja nekünk. Már-már elborzasztanak ezek a jelentések, de nem tehetem meg, hogy legalább bele ne nézzek a szövegükbe:

„...A kivitelezés és a felhasznált anyagok minőségi hiányosságai egyre szembetűnőbben jelentkeznek, például beázások formájában – olyan helyeken is, ahol eddig nem volt jellemző az adott meghibásodás. Ez természetesen jelentősen befolyásolja az állomány hangulatát és az épület megítélését.

A laktanya épületére sem a felújítási, sem a beruházási keretből nem költöttünk. A dologi keretből vontunk el és használtunk fel 6617623 forintot. Ez nem jelenti azt, hogy nem volt önerős állagmegóvás, de

ennek során az állomány a saját [vagyis hazulról elhozott – M. Gy.] anyagokat használta fel a munkáknál.”

– Persze mindent nem tudtunk megjavítani – mondja a parancsnok – , a beázások helyén a tömítések kirothadtak. A víz alulról is támad; az egész környéken nedves az altalaj, a lakótelepi pincékben bokáig áll a trutyi.

Kilépve a teraszra, megdöbbenve észleljük, hogy a tervezési-kivitelezési hibákból eredően a külső falon végigcsorog az eső, az ablaknyílás alsó peremén utat talál magának befelé, és bent a helyiségben szétterül.

Sohasem képzeltem volna, hogy ezzel az épülettel dicsekedni lehet, de a valóság gyakran túlszárnyalja a fantáziámat. A Fővárosi Tűzoltó-parancsnokság 140. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen az önkormányzat képviselője a békásmegyeri tűzörség felépítését a hivatal nagy teljesítményének minősítette. Lendületes szónoklatát még egy latin nyelvű mondással is megtoldotta:

– Mint ahogy egy francia király azt íratta ágyúira, hogy „ultima ratio regum”, „ez a királyok utolsó érve” – én is ezt rovatnám fel a legszívesebben a békásmegyeri tűzörség falára.

Én a magam részéről csak helyeselni tudnám ezt az elképzelést, és a teraszon a beázás helyét ajánlanám a legmegfelelőbb helynek, egy itt elhelyezett tábla legalább elfedne valamennyit a résből.

Itt is letelepedtem beszélgetni az állománnyal, érdeklődtem a keresetükről.

– Tíz éve dolgozom a cégnél, és havi ötezer forinttal keresek többet, mint amikor beléptem. A parancsnokság úgy gondolja, hogy mindig csak épp egy kicsivel az infláció fölött emeljenek.

– Régen a tűzoltóság volt a fő megélhetésem, és mellékállásomban méhészkedtem. Most méhészként keresek többet, pedig ott sem mennek jól a dolgok. A kettőt egybevéve sem tudom összehozni a havi kétszázezer forintot, pedig két gyereket kell eltartanom.

– Én gépkocsivezető vagyok a tűzörségen, ezért havi bruttó 8756 forint pluszjuttatás járna, de a fele sem marad meg, mert ezzel a pénzzel épp átcsúszom egy magasabb adósávba, és több a levonás. Az emberek sorra visszamondják a sofőr beosztást. Az orvosi ellenőrzéseknél azt kérik, hogy ne pecsételjek be nekik a C minősítést,

ami a hivatásos jogsíhoz kell, inkább hátraülnek vonulósna – majdnem ugyanannyi pénz és feleakkora felelősség.

– És ha baj történik, senki sem véd meg minket. Nézze meg: ha egy BKV-s sofőr valamilyen bajba kerül, negyedórán belül ott van nála egy ellenőr, egy mérnök, néha még egy jogász is, és próbálnak segíteni rajta, minket viszont magunkra hagynak, kijön valaki, de nem nagyon töri magát az érdekünkben, igyekszik minél hamarabb lezárni az ügyet.

– Ha kárt okozunk, irgalmatlanul leverik rajtunk, hosszú hónapokig levonhatják a fizetésünkől. Egyszer aztán megunom majd, és kész.

Kíséröm, a tapasztalt Majer ezredes bólogat:

– Válsághelyzet állhat elő, ha a sofőrök csakugyan úgy gondolják, hogy a beosztással járó plusz nettó négyezer forintért nem csinálják. Bejelentik, hogy nem érzik magukat alkalmasnak az adott feladat megoldására, vagy képtelenek valamelyik szer kezelésére. Ez nem katonaság, hogy a felettese kényszerrel alkalmazhasson vele szemben – különben sem minősül az ilyen ügy szolgálatmegtagadásnak.

Nem illik vitába szállnom egy sokat megélt szakemberrel, de nem hiszem, hogy sor kerülhetne egy ilyen szembeszállásra. A sofőr biztosra vehetné, hogy rövid időn belül, akár azonnal elküldik a testülettől. Egy példán ott helyben is kiderült, hogy az állás elvesztésétől való félelem sakkban tartja őket.

A szerek műszaki állapota felől érdeklődtem. Az egyik szerparancsnok érkezésünk előtt épp a magasból mentőt vizsgálta át, egy papírra feljegyezte az észlelt hibákat: a kötések lazulásától az olajcsorgásig, legalább nyolc tétel szerepelt rajta. Próbáltam magamnál tartani a dokumentumot, megkérdeztem:

– Nekem adná ezt a listát?

A sofőr rögtön elbizonytalanodott, bár nem mondott határozott nemet, láthatólag retirálni akart. Nyilvánvalóan attól tartott, hogy továbbviszem az ügyet, és a felettesei keményen megtorolnák, amiért feltárta a hibákat egy idegen előtt. Korántsem voltam biztos abban, hogy valóban így történne, de nem kívántam aggodást kelteni benne, szó nélkül visszaadtam a papírlapot.

A magasabb rangú vezetőkre terelődik a szó, a tűzoltók megnyilatkozásaiból alig titkolt ellenérzés hallatszik ki, a „csizmások” bizalmatlansága a „pantallósok” iránt. Nehezményezik, hogy azok, akik napi nyolc órát dolgoznak egy irodában ülve, az ő 24-48-as

munkarendjükkel összevetve sokkal kisebb terheléssel, ugyanolyan elbírálásban részesülnek, mint a vonulósok. Megkapják a karkedvezményt, és egyes parancsnokok háromszázezer forint körüli összeggel mennek nyugdíjba, ami az ő fizetésüknek a dupláját teszi ki.

– Tudjuk, hogy az ő munkájuk nélkül nem mennének a dolgok, de ez mégiscsak aránytalanság.

A konfliktus néha nyílt formát ölt. A fővárosi parancsnok köröztetett egy felhívást, melyben azt kérte, hogy a tűzoltók oltassák be magukat a H1N1 vírus ellen. A szolgálat orvosa egy hosszú indoklást mellékelte hozzá, melyben kifejtette a megbetegedéssel járó veszélyeket, ennek ellenére ebből a békásmegyeri csapatból senki sem vette fel az oltást. Érzésem szerint merő daczból.

– És egymás között, hogy alakul a kapcsolatuk? – a kérdést nem minden alap nélkül tettem fel, egy korábban hallott békásmegyeri bajtársi lopásról szóló információ rejlett mögötte. A csendes provokáció fel is tárta az esetet.

– Volt itt egy főszer, aki már a kezdet kezdetén gyanús volt nekünk. Reggelenként zsebre tett kézzel jött be, és másnap teli szatyorral ment haza.

– Ez hogy lehet?

– Úgy, hogy lopta a többiek kajáját. Mikor észrevettük, elhatároztuk, hogy megbüntetjük; úgy tettük be a teásüveget, hogy telepisáltuk, és azt az ételt is legyaláztuk, amit elől hagytunk neki, de nem vette észre magát, egyre inkább elszemtelenedett. Aztán egy éjszaka az egyik fiú tárcájából kiemelt egy tízezerforintost, eldugta két szekrény közé, és mikor megtaláltuk, még neki állt följebb.

Mintha eltűnődnének az „erkölcsök romlása” fölött:

– Már semmi sem olyan, mint régen. Négy-öt év alatt kiölték az emberből a hivatásérzést.

– És a családi életünk is tönkremegy. A múltkor a kislányom azt a feladatot kapta az iskolában, hogy rajzoljon egy képet a családjáról, és engem egyszerűen lefelejtett róla. Nem is csoda, hiszen alig lát.

A válások száma egyre növekszik, pedig ez a szinte biztos tönkremenést hozza a tűzoltónak. Később, a közép-budai tűzörségen találkoztam egy férfival, aki szakított a feleségével. A lakást otthagyta neki és a két gyereknek. Havi százezer forint körüli keresetéből nemcsak a negyvenszázalékos gyermektartást vonják le, hanem a korábbi kedvezőbb időkben névre szólóan felvett hitel részleteit is, 33-

34 ezer forintja marad megélhetésre. Ebből még egy albérletre sem futná neki, haza kellett költöznie az anyjához, és a mellékállás ritka forintjaiból tartja fenn magát.

A békásmegyeri tűzország felépítése óta nem létesültek újabbak Budapesten, és ilyen tervekről sem hallottam. (Valaki megőrzött egy régi újságcikket, mely a laktanya felavatása alkalmából jelent meg, ide iktatom a befejező sorait:

„...A lakótelepi környezetben jól mutató új békásmegyeri tűzoltólaktanyát pazar világítófelületek, nagyvonalú közlekedőterek és jól berendezett funkcionális helyiségek jellemzik belülről.

Az avatóünnepség keretében a laktanyaberuházás érdekében tett lépéseikért dr. Bende Péter „Gróf Széchenyi Ödön-émlékplakettet” adományozott Lampert Mónika belügyminiszternek, Demszky Gábor főpolgármesternek, Danielisz Bélának, a fővárosi közgyűlés rendvédelmi bizottsága elnökének, dr. Illés Istvánnénak, a főpolgármesteri hivatal beruházási osztályvezetőjének és Hodosi László vezető tervezőnek.

Az új laktanyát a miniszter és a főpolgármester nemzetiszín szalag átvágásával egyszerre avatta fel, majd a népes vendégsereg megtekintette az új létesítményt.

Hiába, mint ahogy dr. Bende Péter fővárosi tűzoltóparancsnok avatóbeszédében mondta: »ha az állam és az önkormányzat összefog, csodákra képes.«.,)

Vízből mentők

Az átlagos tűzoltói szervezetből kiemelkedni látszik a Speciális Mentési Parancsnokság, mely a hajósokat, a keresőkutyásokat és a bűvárokat foglalja magában.

Engem a legendás hírnévvel övezett bűvár mentőegység vonzott leginkább, felkerestem őket bázisukon, a XIII. kerületi tűzországon. A parancsnok, Marosvári Csaba alezredes először a különféle bűváröltözékeket mutatja: a nyáron használatosat egyéni méretre szabták, alsóneműre veszik fel. A behatoló víz nem távozik, hanem bent marad, és a test melegét felvéve olyan hőfokot ér el, mely megfelelő állapotot biztosít a mélyben végzett munkához. A téli

felszerelés már teljesen zárt, igen drága, nem is jut mindenkinek, egyet-egyet két-három ember is használ.

A bűvárok év közben addig tudnak nyílt vízben dolgozni, amíg be nem borítja a jég. A gyakorlatokat kisebb tavak, nyitott fürdők mélyén végzik ilyenkor, a zárttéri merüléseket pedig a Molnár János-barlangban.

Feladatuk általában emberek mentése, de rájuk hárul holttestek, elsüllyedt tárgyak felkutatása és kihozatala is.

- Egy-egy vízben eltűnt személyt meddig keresnek?

- Általában három napig, addig érdemes, egyben kötelezően előírt – mondja a parancsnok.

- Azután halottnak nyilvánítják?

- Erre csak akkor kerülhet sor, ha felbukkan a holttest. Hiába mondják akár százan is, hogy ők látták az illetőt, mikor beleesett a Dunába és elmerült.

- Milyen esélyekkel végzik a kutatást?

- A Duna vize zavaros, a bűvár látótávolsága többnyire az egy méter sem éri el benne. Általában tapogatnunk kell azoknak a tereptárgyaknak a környékén, ahol elakadhattak: hidaknál, fáknál, szikláknál. A siker persze a körülményektől is függ: az áldozat testméretétől, súlyától, sőt még attól is, hogy utoljára mit és mennyit evett. Később a tetem a benne képződő gázoktól felfúvódik és felemelkedik, akkor van sanszunk kihozni, de ha rövid idő alatt nem sikerül, újra elmerül az iszapban.

- Milyen az alja a folyó medrének?

- Aszerint változik, hogy a Duna melyik szakaszáról beszélünk. Itt, Budapestnél túlnyomórészt kavicsos, folyásirányban lefelé haladva kopik a hordalék szemnagysága, Bajánál már szinte sima homok fedi a talajt.

- Előfordult már, hogy maga a bűvár is áldozatul esett?

- Nem, alapelv, hogy mindig a maximális biztonságra törekszünk. A bűvár hátán két légzőpalackkal ereszkedik le, ezek sűrített levegővel vannak feltöltve, ha az egyik kiürült, a bűvár köteles feljönni a mélyből. Nem kezdhet egyéni akcióba, a merülését egy társa biztosítja a paron, csónakban vagy más úszó alkalmatosságon állva, mentőkötélet is fel kell csatolni. Csak kisebb, biztonságot nem veszélyeztető hibák fordulnak elő, például a bűvár berántja a mentőkötélen a „vészhelyzet”-jelzést, aztán kiderül, hogy az illetőről

levált az ólomöv, és a ballaszt nélkül nem tudott ellenállni a víz felhajtóerejének. Sokat jelent, hogy az állomány már eleve civil sportbúvári gyakorlattal érkezik hozzánk, mindannyian elegendő tapasztalattal rendelkeznek ahhoz, hogy a felmerülő nehézségeket le tudják küzdeni.

(A parancsnok mintha szándékosan kerülné a dicsekvést, nem beszél a tűzoltók által végzett korábbi nevezetes mentésekről. Azt hiszem, ezek mindenképpen rászolgálnak az említésre, Béltecky Józsefnek, egy már nyugdíjba vonult tűzoltótisztnek emlékezéseiből idézek fel egy esetet.

„...Tél van, iszonyú hideg, a Dunán 70-80 százalékos a jégzajlás. Segélyhívás érkezik: ember a Dunán úszó jégtáblán! Hol? Á Margithíd irányában! Riasztás rocsóval [motoros rohamcsónakkal – M. Gy.]. Elsőnek érkezünk, látjuk, hogy gyors a jégtáblák úszása, a bajbajutotté is. Kiabálunk az álló személynek, hogy érte megyünk, de ne maradjon állva, térdeljen, hogy le ne essen. Messze van tőlünk a Duna közepe, nem hallhatja. Számolni kell a magas vízállás miatti sebességgel is. Kiadom az utasítást, hogy a motort vegyék le, csak evezőkkel megyünk az árnak. A motort nem lehetett volna használni, mert a meghajtó csiga a jég miatt eltörhet, így sincs teljes biztonság, jégtáblák közé ékelődhetünk. Össze is roppanthatják alumínium hajótestünket, de meg kell kísérelnünk a majdnem lehetetlent. Haladunk, vergődünk, ütődünk a jégtáblákhoz, hol a vizet hajtjuk az evezőlapáttal, hol a nagyobb jégtáblákat lökjük el magunktól, de közeledünk. Elértük! A Lánchídig sodor az ár bennünket, ott átadjuk a jégen csúszkáló és a rohanó jégtáblán majdnem egy kilométert utazó fiút – átfagyva, remegve, de újrakezdheti az életét.”)

– A víz jóindulatú elem – folytatja a parancsnok –, senkinek sem akar ártani. Minden vízi balesetet az emberek okoznak, azt hiszik, hogy jól tudnak úszni, aztán már egy-két tempó után bajba kerülnek.

– Nincs túl sok munkánk, évente hatvan-hetven bevetésre kerül sor. Nálunk nincsenek vakriasztások, nem szórakoznak velünk hamis hívásokkal, az emberek többsége nem is tud arról, hogy léteznek tűzoltó búvárok. Az is nagy könnyebbség, hogy a magasabb parancsnokok sem szólnak bele a működésünkbe, mindent egyedül lehet és kell is megoldanunk.

– A feladatuk egyszerűbb vagy bonyolultabb, mint az átlag vonulós tűzoltóké?

– Nem tudok hasonlítani, annyi biztos, hogy mi sokkal több halottat látunk.

– Az állandó veszély közelében nem válnak vallásosakká?

– Nem, mi már megtapasztaltuk, hogy ér véget egy ember élete, és mi történik vele utána. Persze a vallás mindenkinek magánügye...

– A keresetük hogy aránylik az átlagos vonulóséhoz?

– Minden teljesített bűváróráért 3000 forintot kapunk, és magasabb időkedvezményben részesülünk a nyugdíjba menetelnél. A miénk egyébként nem borraivalós szakma, a holttestek ritkán hordanak pénzt magukkal.

– Vállalnak mellékállásokat?

– Néha végzünk speciális munkát, például az augusztus 20-i, Duna felett rendezendő repülőbemutatókon mi látjuk el a biztosító feladatot. A tűzoltófizetésünkben mi is nehezen tudnánk kijönni, de a polgári képzettségi szintünk magasabb a tűzoltók átlagánál. Informatikai rendszergazdaként, autóvillamossági szerelőként, sport-masszőrként és más hasonló állásokban dolgoznak a fiúk. Többen főiskolai diplomával is rendelkeznek, de ez kevés, a szükséges tapasztalatokat csak a gyakorlatban, a vízi bevetéseken lehet megszerezni – a merülésvezetők az állományból kerülnek ki. Nem elégedhetünk meg a már elért szinttel, minden szolgálati napon magas terhelésű testedző foglalkozásokat tartunk, senki sem dohányzik vagy iszik, az a felfogásunk, hogy tűzoltó bűvárként szolgálni életformának számít.

– Más országokban működő kollégáikhoz viszonyítva milyen szakmai színvonalat képviselnek?

– Aki a Dunán tanult meg merülni, az a tengeren könnyűszerrel oldja meg a feladatokat. A tűzoltók Nyugaton a legjobb szakértők szintjén keresnek, a bűvárokat még náluk is magasabban dotálják, de senki sem megy el külföldre közülünk.

Átmegyünk az irodába, Marosvári alezredes előveszi készülő éves beszámolóját:

– A bűvárok és a Speciális Mentési Parancsnoksághoz tartozó hajós és mentőkutyás szolgálat beosztottjai nehéz körülmények között látják el a feladatukat. 2009-ben 76 alkalommal riasztották őket, ebből hat esetben életmentésre.

– Eltűnt személy keresésére 23 esetben került sor, ez csak 17 esetben járt eredménnyel. (Azt már én teszem hozzá, hogy a félsiker

nem a vízből mentők igyekvésén múlt. Például az „Aquavita” strandon történt emlékezetes katasztrófánál a rendőrök és a mentők már rég eltávoztak, mikor ők még mindig folytatták a harcot.)

– A hajós szolgálatunknak is 41 esetben kellett kivonulni. Két esetet külön is megemlítenék. A Római parton működő szállodahajó és a fogadóponthonja alá olyan nagy mennyiségű uszadék halmozódott fel, hogy a víznyomás elsodorhatta volna az úszóműveket.

Megroppant a támgerenda, és felszakadtak a horgonyok. A szálloda vendégeit és a személyzet nem hajózó tagjait ki kellett telepítenünk.

– Százhalombattánál egy négy évvel ezelőtt eltűnt autót emeltünk ki – sajnos rendőr bűvárok közreműködésével. Azért mondom így, mert több mint három órát kellett várunk, amíg kiérték a helyszínre, és a hajómanővereknél is kiütközött a gyakorlatlanságuk.

(Bende tábornok nem helyeselte, hogy megemlítem ezt az epizódot. Folyamatosan tart attól, hogy valamiféle tűzoltó-rendőr konfliktus alakulhat ki. A tűzoltók tüntetésénél kis híján sor került egy ilyen összecsapásra.)

– Hajónknak, a „Szent Flórián”-nak a műszaki állapota tovább romlott, anyaghiba miatt az egyik főmotorunk tönkrement, ki kellett emelnünk a hajótestből, pótlása külföldről sem megoldható. Fél motorral és egész gyomorgörccsel vonulunk vele. Állóvízi sebessége óránkénti 16-18 kilométerre csökkent, manőverezési képessége is tovább korlátozódott. Sajnos a bal oldali motor is bármikor hasonló sorsra juthat. A főgépek és a hajtóműveik annyira elhasználódtak, hogy a javításuk nem volna kifizetődő, cserére szorulnának.

– A lakóhajónkon továbbra is sok kívánnivalót hagynak maguk után az állomány elhelyezési körülményei. A felső felépítmény padlózatát ki kellett volna már cserélnünk, de pénzhiány miatt nem tudtuk megoldani.

– Bármely pillanatban akuttá válhat a fogadóponthon kérdése, a most használt katonai tulajdonú ponton rövid időn belül elsüllyedhet.

– Nem rendelkezünk megfelelő közösségi helyiségekkel, szükségünk volna néhány szórakozást szolgáló eszközre is, például ugrókötélre, labdákra. (Az egyik magas rendfokozatú parancsnok a fülem hallatára azt javasolta, hogy bontsák szét a már használhatatlan hajóköteleket, és azzal gyakoroljanak.) Nyári időszakban légkondicionált helyiség hiányában az állomány nem tud megfelelően pihenni.

– Gyakran állunk szemben áramszünet-problémákkal, ilyen esetben létfontosságú volna egy megbízhatóan működő aggregátor. Az eszközellátottság a hajós szolgálatoknál és a keresőnél régi, elavult, a cseréje igen jót tenne. A hajós szolgálat számítógépét már korábban is, most is sokat kell javítanunk, így hiába valósult meg az internetes elérés, ez a gyakorlatban még igen lassú, ha egyáltalán működik. A riasztási rendszer is csak kialakulóban van, jelenleg telefonon és rádión történik.

A parancsnok ezzel behajtja jegyzeteinek utolsó lapját is.

Budafokról jövet tartottunk vissza a Belváros felé, mikor a szolgálati rádióban megszólalt a Dologház utcai központ híradója:

– Egy kutya van a Feneketlen tó jegén... – és sorolta a riasztandó egységeket: a tűzoltóság bűvárait és még néhány közeli tűzörség fecskendőit. A kísérőm rám nézett:

– Érdekel?

– Igen, nézzük meg.

Majer ezredes visszafordította a kocsit a Kosztolányi tér irányába. Mire kiértünk, a helyszínen már leparkolt néhány piros kocs, és a tó átellenes oldalán is mozgás látszott a parton. A fekete egyenruhás tűzoltók mellett kedvenceiket sétáltató kutyatulajdonosok csoportosulnak a vizet övező kerítés mellett. Hátrább, egy padon ülve egy huszonöt év körüli nő zokog, a bajba került kutya gazdája lehet, a párja a vállát átfogva próbálja vigasztalni. Közelebb lépek hozzájuk:

– Mi történt?

– A kutyánk játszott, befutott a jégre és kergette a vadkacsákat. Ott beljebb, ahol a felbuzgó melegebb forrásnál megolvadt a jég, megcsúszott és beleesett a szabad vízbe. Megfordult és próbált felkapaszkodni a jég szélére, de az beszakadt. A testén volt egy kötött ruha, az rögtön megszívta magát, és Daisy elmerült.

– Mikor történt?

– Egy negyedórával ezelőtt. Rögtön telefonáltam a tűzoltóknak, most jöttek ki.

A férfi elfordul tőlem, és vigasztalgatja a feleségét. A többi arra vetődő kutyasétáltató is mond néhány jó szót a párnak.

A helyszínt eddig a közelben álló újbudai tűzörség emberei biztosították, most ők félrehúzódnak, mert megérkeztek a bűvárok. Azonnal akcióba lépnek, átugornak a tavat körbefogó alacsony

kerítésen, és a magukkal hozott fémlétrákat a vízre csúsztatják, a súlyuk erre fekve nagyobb felületen oszlik el, mintha állnának vagy járnának. Egy létra nem érne el a beavatkozás helyéig, több, úgynevezett „dugólétrát” is egymáshoz csatlakoztatnak.

A csapatból két, testre simuló fekete bűvárruhát viselő fiatal tűzoltó válik ki, és a létrafokokba kapaszkodva megindulnak befelé. Egyikük elől halad, a másik a létra végén – mintegy biztosító ellensúlyt képezve. Utánuk tolják a mentőfelszerelést, kötelet, bójákat tartórudakkal és nehezékekkel. Gyorsan, de minden kapkodás nélkül eljutnak a tó felszínét borító jégréteg szélére, itt egyikük felkészül a merülésre, a másik fentről figyeli és biztosítja a mozgását, készen arra, hogy baj esetén azonnal közbelépjen.

Kérdezem a kísérőmet:

- Milyen mély lehet itt a víz?
- Talán három méter.

Távolabb állván csak körvonalakban tudom követni a kibontakozó akció fázisait. Ha jól látom, kipróbálják a bűvárra rögzített mentőkötelet, ellenőrzik a légzőkészüléket, aztán egy nehezéket bocsátanak le a mélybe, mely a bóját megóvjá az elsodródástól. A kutató bűvár a mélységben húsz-harminc centiméterre lát maga elé, látótávolságát a vastag felületi jégréteg is csökkenti, mivel nem engedi behatolni a fényt. A kutató csak a bója által meghatározott körzetben próbálkozhat tapogatózással felderíteni a tófenéket.

- Nem fázik lent a bűvár? – kérdezem a kísérőmet.
- A vízben most három-négy fokkal melegebb van, mint itt a szabad levegőn. A zárt ruha megfelelő szinten tartja a testhőmérsékletet, csak a kesztyűjén hatol be a víz.

A bűvár kisvártatva felmerül a mélyből, a jégtábla szélének támaszkodik, arcán feltolja a sisak plexiből készült takarását. Néhány szót vált a biztosítást ellátó társával, ellenőrzik a légzőkészülék mutatóját; kevés levegőt használt el, mert megfontoltan, egyenletesen mozgott. Úgy látom: a bóját arrébb helyezik, hogy kibővítsék az átvizsgálendő területet, majd a bűvár újra lemerül.

Nem tudom, hogy lehetne más módon megoldani a feladatot, azt aligha lehet kivárni, amíg a napok múlásával a tetem felpuffad és felvetődik a víz tetejére. Talán csáklyával lehetne próbálkozni – gondolom –, vagy valamilyen hálóval „meghúzni” a tó középső részét, hiszen a kutya nem fekszik túlságosan messzire a lék szélétől.

Mégis ösztönös tiltakozás támad bennem, hogy egy kimúlt kutyaért kockára teszik egy fiatal ember életét.

Indulnunk kell vissza a Dologház utcába, várnak minket a parancsnokságon. Elkészönünk a kutya gazdájától, de nem tudjuk megvigasztalni őket, a férfi szinte eszelősen hajtogatja:

– Nekem kellett volna bemennem érte, én biztosan kihozom.

Távolodóban vissza-visszanézek a jégen álldogáló fekete egyenruhás csapatra, tekintetük a tó közepén ténykedő bűvárok felé fordul.

Hetekkel később egy jégről mentő gyakorlaton találkoztam az akciót végrehajtó bűvárral, a további eseményekről kérdezgettem. Elmondta, hogy harmadszor is le kellett merülnie, mire megtalálta, és fel tudta hozni a 12-15 kilós állatot.

– Nem félt?

– Mitől félttem volna, a kezem egy kicsit fázott, de hát ez a dolgom. És ha én nem megyek, bármelyik társam végrehajtotta volna az akciót.

Később is folyamatosan tapasztalhattam, hogy a tűzoltó összehúzódó gyomorral, néha 200-as vérnyomással indul bevetésre, de minden megpróbáltatásért kárpótolja, hogyha sikerült megoldania a feladatot.

– És alig várják, hogy újra elindulhassanak – mondja a kísérőm. – Igazi adrenalinlovagok!

V.

KIS ÉS NAGY TÜZEK

A tüzeseteket bejelentő telefonok a központ híradójába futnak be, az ott szolgálatot teljesítők elegendő tapasztalattal rendelkeznek ahhoz, hogy a közölt jelekből felmérjék és minősítsék az esetek súlyosságát. Egyestől ötösig terjedő fokozatba sorolják őket, és ennek megfelelően riasztják a leküzdéséhez szükséges erőket. Az egyes fokozatúaknál általában egy-két fecskendőt mozgósítanak, a kettesnél négyet. A további riasztási fokozatokba újabb 2-2 fecskendőt vetnek be, így az ötös kategória esetén már tíz fecskendő érkezik a kárhelyre. A II-es fokozattól a rohamfecskendő és a TCS (tűzoltócsoporthoz) is vonul, kiegészítve a beavatkozáshoz szükséges speciális szerekekkel, mint például a magasból mentéshez, tűzoltáshoz a gépezetes tolólétra vagy emelő, tűzveszélyes folyadék oltásához habbal vagy porral oltó szer, közlekedési balesetekhez, egyéb mentésekhez műszaki mentőszert, autódaru.

A küzdelmet irányító tűzoltási csoportvezetőnek jogában áll megítélése szerint megváltoztatni az eredeti induló minősítést, magasabb vagy alacsonyabb kategóriába sorolni az esetet.

A 2009-es évben a Fővárosi Tűzoltó-parancsnokságra mintegy tízezer hívás érkezett segélykérő telefonokról – percenként 5,7. Ennek elenyésző része bizonyult alaptalannak – például a tűzjelző berendezés hibájából származott, vagy szándékos félrevezetés, „szórakozás” állt mögötte.

Az események legnagyobb része az egyes fokozatba tartozik, néhol nem is igényel közbeavatkozást, például egy kukatűznél a helyszínen tartózkodó civilek maguk is elhárítják a veszélyt, a tűzoltókra már csak az ellenőrzés és dokumentálás vár.

Néhány alacsonyabb kategóriájú tűznél már a riasztásnál én is csatlakoztam a kivonulókhoz. A hátsó sorban ültem le, jobbra-balra csúsztam a hirtelen gyorsításoknál-fékezéseknél. Ha útban voltam, a vonulások minden finomkodás nélkül félrelöktek, előfordult, hogy a szertár túlsó faláig taszítottak.

A körülmények nem tették lehetővé a jegyzetelgetést, így csak emlékezetből idézek fel egy-egy esetet.

Hosszabb szünet után folytatódott a Köröndön álló Kodály-ház renoválása. A munkások nem kaptak külön helyiséget, egy fém lakókonténert helyeztek ki számukra: itt öltöztek át, ettek, de különféle szerszámokat, eszközöket, anyagokat is tároltak az alig néhány négyzetméteres helyiségben. Az elrendezés hanyagságát betetőzte, hogy kétféle fűtési módot is alkalmaztak: egy radiátort helyeztek el a padlón, a magasban, szinte a tető alatt pedig egy csőszerű hősugárzót. Valószínűleg egy elektromos vezetékhiba következtében tűz támadt, minden bent őrzött holmiba belekaptak a lángok. Leégett a munkások szögre akasztott utcai ruhája – zsebükben pénzzel-iratokkal.

– Mehetünk haza overallban! – mondják sopánkodva. Beljebb lépek, Majer ezredes megfogja a karomat, és egy padlón heverő vödörroncsra mutat:

– Vigyázz, ne lépj rá, mert elvágja a csizmádat! Bent a konténerben nagy a nyüzsgés, az építésvezető, a biztosítási társaságok ügyintézői papírokat mutogatva veszik körül a tűzoltókat, idegességük mintha további, háttérben meghúzódó szabálytalanságokat sejtetne. A tűzoltók nem kezdenek tárgyalni: felméri a helyszínt, fenyeget-e újabb veszély, biztosítják a nyomokat, a többi már nem rájuk tartozik. Hamarosan megjelennek a rendőrök is, átengedik nekik a vizsgálódás irányítását...

– Az a baj, hogy néha egy félórát is kell várni rájuk! Az általam látott esetek többségét a lakástűzek tették ki, jártam öreg józsefvárosi házban és újabbnak számító angyalföldi panelépületben. Szinte mindenütt ugyanaz volt a legfőbb kiváltó ok: az ott élő öregasszony elment hazulról, és a lábast az ételmaradékkal a tűzhelyen felejtette.

A Tahi utcában egy 34 négyzetméteres bérleményben is ez történt, a lépcsőházat pillanatok alatt sűrű füst töltötte be. Vigyázatlanul, légzőkészülék nélkül mentem be, néhány másodpercig csodálkozva figyeltem, hogy a látszólag egy tömböt alkotó füstön belül különféle spirál alakú áramlatok kavarnak, aztán sietve kihátráltam a folyosóra.

– A füst a legveszedelmesebb, nemcsak azért, mert nem lehet eloltani, mint a lángokat, de a terjedése is kiszámíthatatlan. Előfordult

már, hogy a tűz a II. emeleten égett, és a VII. emeleten haltak meg füstmérgezésben.

A tűzoltók általában leguggolva vagy térdre ereszkedve próbálnak behatolni a helyiségekbe, mert a padló közelében ritkább állagú a füst a behúzó friss levegőnek köszönhetőleg. Fejüket igyekeznek minél közelebb tartani a sugárhoz, mert a hűvös víz is enyhít valamennyit a füst töménységén.

Később visszamentünk körülnézni a lakásba, csak a konyhafüggöny és mellette a bútorzat gyulladt ki, de néhány perc múlva már lángba borult volna az egész lakás. Az oltásnál most is igyekeztek minél kevesebb vizet használni, „kötött” sugár helyett inkább permetszerűen bocsátják ki, el kívánják kerülni, hogy a lejjebb fekvő lakások is beázzanak. A tűzhelyen még mindig füstölög az ottfelejtett ebéd maradéka, a parancsnok egy őrt hagy mellette, a többiek még elszívnak egy cigarettát a ház előtt.

– Az a baj, hogy ezeket a panelházakat nem azok építették, akik most használják, mert akkor jobban vigyáztak volna. Nem terveztek beléjük nedves felszálló vezetéket, amelyre rá tudnánk csatlakoztatni. Az ablakokon keresztül nem lehet szerelni, csak a lépcsőházon át, a lépcsők között viszont nincs orsótér, ahol fel lehetne húzni a tömlőket, csak a fordulókön át vihetjük fel.

– A hivatal is csak a látványos eredményeket hajszolja. Azt tudja, Moldova úr, hogy egy kórházi vagy öregek otthonbeli tűznél minden személyre két tűzoltót kell számítani, ezt is elég megoldani, de tovább nehezítik a dolgunkat. Egy önkormányzati választás előtt Demszky egy VIP-elfekvőt akart átadni, kifutott az időből, hogy a lehető leggyorsabban haladjanak, az álmennyezetet gyúlékony anyagból akarta megépíteni. Bende tábornok nem járult hozzá, mert a vezetékek tüzet okozhattak, erre azt csinálták, hogy a csövek mellett kivágtak és kicseréltek egy-egy sávot, a többi helyen maradt volna. Fel voltak háborodva, mikor Bende így sem engedélyezte.

– Elektromos fűtőtesteket működtetnek hosszabbító csatlakozóval ott, ahol csak közvetlen kapcsolatosan lehetne. A szellőzést biztosító réseket eltömik papírral, hogy spóroljanak a fűtésen, aztán csodálkoznak, hogy nincs szerencsájük, és minden leég.

Azt sem hallgathatjuk el, hogy a lakosság tudatából kiesett a tűzveszély tudata. Telefonon bejelentés érkezett egy józsefvárosi házból: a padlástérből füst szivárog ki. A kivonuló tűzoltóknak azt

kellett tapasztalniuk, hogy mindkét felvezető lépcsőt vasrács zárja le, melyeket külön le is reteszeltek. Kérték a kulcsokat, de a jelen levő közös képviselő nem tudott szolgálni velük.

– Kinél vannak?

– Egy öregasszonynál, az ő lakása ott fenn van a padlásfeljáró mellett.

– Szóljanak neki!

– Nem lehet. A múlt héten öngyilkos lett, és nála maradtak a kulcsok.

A tűzoltóparancsnok erejéből még futotta egy száraz viccre:

– Szóval: nem leadta, hanem beadta a kulcsot. Force-baltával próbálták felfeszíteni a berozsdásodott ajtókat és reteszeket, a tűzoltók hátán szinte megrepedt a ruha az erőlködéstől, de nem boldogultak vele. Végül kint az utcán fel kellett állítani egy kosaras emelőt, az vitte fel a magasba a felderítést végzőket.

– Az olyan lakásokkal, melyekbe egyedülálló öregasszonyok élnek, gyakran van bajunk. Felgyűlik náluk a hulladék, a patkányok befészkelnek hozzájuk, és elrágják a vezetéket, rövidzárlatot okoznak, kipattan egy szikra, vagy érintkezik valamivel egy drót, és tűz keletkezik.

A tűzoltóságnál töltött időszakom elején találkoztam először Liszka Zoltán alezredessel, a Közép-pesti Tűzoltási és Mentési Parancsnokság vezetőjével. A magas termetű, kopasz, szemüveges férfit már megelőzte a híre, tudtam, hogy az egész testület legnépszerűbb parancsnokai közé tartozik. Negyvennyolcadik évében járt, 1984. március 1-jén „húzott csizmát”, utána végigjárta a tűzoltói ranglétra minden fokát. Szolgált sima beosztott tűzoltóként, különleges szerkezelőként, majd tizenöt évig szolgálatparancsnoki feladatokat látott el. Amire nincs példa az FTP egész vezetésében: huszonegy évig vonult, vagyis vett részt közvetlenül a gyakorlati munkában. Ezzel kivívta a vonulós állomány osztatlan rokonszenvét, melyet később a Közép-budai Tűzörség parancsnokaként is megőrzött. Nyílt és jókedvű stílusa sok barátot szerzett neki. Kint, a kőbányai tűzörségen futottam össze vele, bemutatkoztam és megkérdeztem: volna-e kedve egy beszélgetéshez. Liszka szabadkozott:

– Moldova úr, maga egyelőre még csak néz, de nem lát. Ha majd úgy érzi, hogy kezdi érteni a dolgokat, szívesen állok a rendelkezésére.

Néhány hónap múlva úgy véltem, hogy elérkezett a megfelelő pillanat, megkerestem:

– Hogy él, Zoli? Nem hiányzik a vonulós életforma?

– Nézze: én már közelítem az ötvenet, a szerencsefaktoromat már kihasználtam, a szélsőségeket is egyre nehezebben viselem el, ideje váltanom. Úgy gondolom: inkább már azzal kell foglalkoznom, hogy továbbadjam azokat a tapasztalatokat, melyeket harminc év alatt összegyűjtöttem. De most nem erről szeretnék beszélni, menjünk be az irodámba.

Végigballagunk a folyosón, a falicsempe már leválófélben van, itt-ott ki is „hasasodik”. Egy tűzoltó odaszól Liszkának:

– Zoli, mozog a létra!

– A tehén farka is mozog, mégsem esik le! – mondja, és továbbmegyünk. Az iroda asztalára ki van készítve egy videólejátszó:

– Szeretnék megmutatni magának egy szalagot, valódi eset, egy raktártűznél vettük fel, itt Pest határában. Vizsgáljuk meg, hogy helyesen jártak-e el a beavatkozók. Én csak a körülményeket ismertetem közben, utána maga mondja el a véleményét, ki fog derülni, hogy már lát-e, vagy még mindig csak néz – ezzel elindította a videót.

A képernyőn egy földszintes barakkokból álló raktártelep tűnt fel, az egyik épület égett, téglalap formájának rövidebb oldalán lángok csaptak ki, de már javában folyt az oltás.

– Mit tárolnak a barakkban? – kérdezem.

– Műanyag tányérokat, de ez most közömbös. Mint láthatja, a körülmények ideálisak a védekezés szempontjából: a szereket a szilárd burkolatú úton meg tudták közelíteni a helyszínt, víztározó áll rendelkezésre, kötött-porlasztott sugarakat lehet alkalmazni. A feladat világos: lokalizálni kell a tüzet, és menteni az esetleg bajba került embereket.

A kazetta – ha jól emlékszem – tízpercnyi anyagot rögzített, mikor kifutott, Liszka rám nézett:

– Hát akkor halljuk: mit fedezett fel?

– Bár ott helyben is volt tározó, a vízszállító kocsi kétszer is fordult, több kilométeres távolságból hozta a pótlást.

– Helyes. Tudja, mi történt? Rosszul szerelték össze a szívótömlőt, nem vette fel a vizet. Kihagyták a tömítést.

Még egy-két észrevételt tettem, Liszka türelmesen végighallgatott.

– Ennyi? Akkor én hozzáteszek néhány apróságot. Nézze meg, hol állították fel a leghatékonyabb szert, a kosaras emelőt. Az épület hosszabb oldala mellett kellett volna, távol a tűz fészektől, de itt a rövidebb oldalra telepítették, a kosárból kiszálló tűzoltó pont a lángok közepébe érkezett vele. Szerencsének lehetett nevezni, hogy az emelő félúton leállt, nem mozdult se jobbra, se balra, a kosár a magasban maradt. Akkor derült ki, hogy nem szervezték meg a bevetett tűzoltó lehozatalát az esetleg adódó vészhelyzetből, egy kötelet kellett feljuttatni hozzá, és azon ereszkedett le biztonságos helyre. Végül a „roham” egyik beosztottja ment vissza a kosárba, elhárítani az emelő működését akadályozó hibát. Az emelőkosaras jármű hibás telepítése, a működési hibája, a tűzoltó mentése rengeteg időt, energiát, erőt vont el a tűzoltástól, az épület végül majdnem teljesen leégett.

(Elnézést kérek, amiért nem szabatos kifejezéseket használva próbáltam visszaadni az alezredes mondandóját, mentségemre szolgáljon, hogy egyrészt nem vagyok szakképzett tűzoltó, másrészt egy pergő ritmusban előadott fejtegetést kellett kapásból rögzítenem a jegyzetfüzetemben.)

– Nekem a kedvenc sportom az amerikai futball, többek között azért, mert ott a meccs után a játékosok és az edzők leülnek az öltözőben, és megbeszélik a történeteket, nehogy még egyszer elkövessék ugyanazokat a hibákat. Most én is ezt a példát próbáltam követni, lesokszorosítottam a kazettát, és elküldtem néhány parancsnoktársamnak véleményezésre. Egyetlen észrevételt sem tettek, vagy nem vették észre a hibákat, vagy nem törődtek vele. Csak annyit értem el, hogy egyikmásk esetleg megharagudott rám. Felelősségre vonás pedig végképp nem történt.

– Nem fél attól, hogy ráfizet az ilyen próbálkozásokra?

– Nézze: vannak ugye téli és nyári macskák. A macska télen behúzza a farkát, hízelkedik, dorombol, hogy megtűriék a házban, mert tudja, ha megharagszanak rá és kizárják a hóba, nem talál sem ételt, sem egy kuckót, ahol meghúzódhatna. Elpusztul. Nyáron viszont bátran nyivákol, meresztgeti a körmeit, tudja, ha elzavarják a háztól, kint is akad táplálék, és beveheti magát valamilyen odúba. Nos: én már nyári macska vagyok, leszolgáltam a huszonöt évet, nemsokára

elérem a korhatárt is. Ha elmegyek nyugdíjba, akkor sem halok éhen, csak szeretem csinálni, ennyi az egész.

A tűzoltóságnál eltöltött hét-nyolc hónap alatt bejártam szinte az egész Budapestet; a parancsnokságokon kívül talán nyolcvan-száz külső színhelyen is megfordultam. Bérházakban, lakótelepeken, irodaépületekben, üzemekben, raktárakban, de még olyan félreeső környezetekben is, mint egy hajókikötő, vagy temető.

Útjaim során a lassan eluralkodó lehangoltság a reménytelenségig fokozódott. Bármely irányba is indultunk el a kis Volkswagen Polo ügyintéző kocsival, szinte mindenütt ugyanaz a kép fogadott – az adott környezet jellegének megfelelő változatban. A valaha európai szinten is elegánsnak számító belvárosi utcákon tucatjával sorakoznak egymás mellett a bezárt üzletek, a várost gyűrűbe fogják a leromlott, önmagukat túlélő lakótelepek, minden erőlködés ellenére a túlterhelt közlekedésben újabb és újabb szakaszok válnak áthatolhatatlanná.

Az egykor szigorú fegyelmű, gondosan rendben tartott, maguknak a világpiacon is hírnevet szerző gyáróriások: a Mávag, a Ganz, a Csepeli Vasművek és a Váci úti üzemsor is eltűntek, helyüket kínai bazár, műanyag zacskókat készítő manufaktúrák, aszfalttal vagy sóderrel borított parkolók foglalták el. Csak a bankok és az áruházak palotái vonzzák magukhoz a járókelők tekintetét.

És egész magasságában-mélyiségében, földjében és levegőjében is megroppant a város, amelyet valaha mozdíthatatlanul szilárdnak hittem: szakadnak az elektromos vezetékek, törnek a száz évnél idősebb víz-és gázcsövek, ezer és ezer család marad fűtés és világítás nélkül.

De van még néhány ezer ember, aki megvédi a várost a fagytól és a sötétségtől, elviszi a dolgozókat a munkahelyükig, enyhíti a betegek kínjait, megóvjá az emberi lét kereteit – egyre nehezebben, egyre bizonytalanabban, egyre kevesebb megbecsülést kapva. Mind kevésbé fontos az, aki igazán fontos, de ha megfélekeznek róluk, eljön az idő, mikor rá kell jönni, hogy csak ők segíthetnek rajtunk. Ebbe a látszólag szürke seregbe tartoznak a tűzoltók is.

2009. december 21-én este hét óra felé értem haza. Bekapcsoltam a televíziót, a híradóban közölték, hogy a Budapest IX. kerületi Soroksári úton, a Geiger Kft. nagykereskedelmi raktárhelyiségében

tűz tört ki, rövid filmbejátszást is adtak az eseményről, a kísérő kommentár szerint fodrászati cikkek és illatszerek lobbantak lángra.

Korábban megállapodtunk a tűzoltókkal, hogy hármasnál nagyobb tűz esetén – és ez most olyannak látszott – értesítenek engem, és ha akarom, kivisznek a helyszínre. A hívás ezúttal elmaradt, őszintén szólva, nem is bántam, hogy nem kell kilépnem a fagyos éjszakába. Kevéssel később azonban megszólalt a telefon, a kísérőm jelentkezett:

– Ki akarsz menni a Soroksári útra?

Nem mondhattam nemet, hiszen addig még nem láttam igazán nagy tüzet.

– Igen, szeretnék.

– Menj le a Budakeszi úti tűzörségre, küldünk oda érted egy kocsit.

A híradós pultnál váraкоztam, érdeklődtem az aznapi eseteikről, hat balesethez vonultak ki; kigyulladt egy személykocsi, egy kamion beszorult a híd alá.

– Ez a Soroksári úti tűz hányas fokozatú lehet?

– Ahogy a televízióban láttam, valószínűleg ötös, ilyen évente csak egyszer-kétszer fordul elő. 2007-ben a Vágóhídon égett le egy négyemeletes raktárépület, Nagytétényben történt hasonló, és úgy emlékszem, a fóti filmgyárban.

Közben megérkezett értem egy II. fecskendő, felkapaszkodom a hátsó ülésre, elől a parancsnoki helyet egy harminc év körüli őrmester foglalja el; egy lábospól túrógombócot eszik, melyet a felesége még az előző este készített neki, nehezen nyeli a megdermedt tésztát. Mentegetődző kézmozdulatot tesz:

– Ne haragudjon, de reggel óta nem jutottam hozzá – néhány falat után azonban félretolja az ételt. – Nincs kedvem semmihez!

Próbálom enyhíteni a rosszkedvét, elmondom, hogy a ma esti tévéhíradóba milyen elismeréssel beszéltek a tűzoltókról, de ő csak legyint rá:

– Már elmúltak azok az idők, mikor az ember pusztá öntudatból dolgozott. Hiába magasztalnak minket papíron, nincs családi életem, havi 110 ezer forintos fizetésből nem tudom meghívni a barátaimat névnapomon egy vendéglőbe.

A sofőr is hátraszól:

– A sajtót is csak a látványos balhék érdeklik, azzal nem törődnek, hogy bent a laktanyában hogy élünk, milyen körülmények között dolgozunk. Nekik megvan a maguk pénze, még sohasem hallottam,

hogy egy tévémobondó arról panaszkodott volna: nem kapja meg azt, ami a törvény szerint jár neki. Nekünk meg perre kell mennünk, hogy kifizessék a túlóránkat. Ha meghalunk, löknek a családnak egy pár forintot, aztán egykét év múlva a kutya sem ugat utánunk.

Ebbe az irányba sohasem érdemes továbbmenni, mert a beszélgetőtársaim csak még indulatosabbá válnak, próbálok az alaptémákhoz visszatérni:

– Mit tudnak a tűz keletkezéséről?

– Mi folyamatosan dolgoztunk, nem volt időnk tájékozódni, csak itt-ott hallottunk valamit.

Csak később tudtam összerakni az induló események sorrendjét. Az FTP hírközpontját délután négy óra felé hívták fel a Geiger Kft.-től, egy női hang bejelentette, hogy a 10-es számú raktárépületükben tűz keletkezett, egyelőre nem tudják pontosan, hogy milyen anyagokat tárolnak ott. Egy perc múlva újra telefonáltak: a figyelőkamerák azt jelzik, hogy gyúlékony, veszélyes árukat helyeztek el ott. A mintegy 6000 négyzetméteres felületnek egyelőre csak néhány százaléka ég, de számítani kell rá, hogy az érintett rész hamarosan a sokszorosára növekszik. Egy húszméteres kábelkötegben keletkezett tűz áterjedt a közvetlenül mellette elhelyezett, raklapokon álló, éghető csomagolású árukra. A finomkozmetikai raktár fából készült ajtaja átégett, a nagyraktárban tárolt anyagok négy óra után már lángolni kezdtek.

Az FTP Hírközpont II. fokozatú riasztást rendelt el, az első lépcsőben 13 szert mozgósított: a területileg illetékes ferencvárosi tűzország hét fecskendőjétől a Roham I-en át a különleges szerek sokaságáig – több mint ötvenfős állománnyal. A riasztás idejétől számítva néhány percen belül mind kiértek a helyszínre.

A tűznél megjelent Tatár Attila altábornagy, az OKF főigazgatója és Bende tábornok, a fővárosi tűzoltók parancsnoka is. Mind a kettőjüknek jogában állt volna átvenni az akció irányítását, de ezt a feladatot végül is Balázs József alezredesre bízták, a TCS1-es (tűzoltási csoportvezetői) megjelölést ő viselte.

Ez a szerepkör rendkívüli jogokat biztosít. A tűzoltási csoportvezető szinte bármilyen intézkedést meghozhat, korlátozhatja a személyes szabadságra, a magánlakás sérthetetlenségére, a tulajdonra vonatkozó alkotmányos jogokat. Kirendelheti és a tűzoltásban való közreműködésre utasíthatja a honvédség, a rendőség és minden más rendvédelmi szervezet egységeit. Minden tevékenységet korlátozhat,

sőt megtilthat. Összefoglalva: utasítást senki sem adhat neki, a szakmai irányítás csúcsán áll, intézkedéseinek határt egyedül a jogszerűség szab.

Kötelmei jogaival azonos, kivételesen magas színvonalon állnak, minden döntéséért a legszigorúbban felelősségre vonható.

Balázs alezredes már számos V-ös fokozatú tüzet levezényelt, most is ő látta el a feladatot. Teljes lendülettel látott munkához, 16.11-kor ért ki a helyszínre, és azonnal átvette az irányítást. A tüzeset fokozatát hármásra emelte, hat újabb szert riasztottak mintegy húsz emberrel. Bármily gyorsan is futottak be a további erők, és bármily megfeszített munkát is végeztek, a tüzet nem sikerült körülhatárolniuk, a lángok a tetőszerkezetre is áttérjedtek, ezért a TCS-1 a legmagasabb szintre, ötösre emelte a riasztási fokozatot – ezt a váltást az égő terület növekedése és a környező építmények veszélyeztetettsége egyaránt indokolta.

Meg kell jegyeznünk, hogy ez a tűz nagyságrendileg nem érte el a korábban a Körcsarnoknál vagy a Műegyetemen bekövetkezett kataklizmák szintjét – szerencsére halálos áldozatokat nem követelt –, de a főváros történetében végbement jelentős szerencsétlenségek közé tartozik. Felmerülhet a kérdés: vajon szükségszerűnek kell tekintenünk a bekövetkeztét, vagy megfelelő előzetes intézkedésekkel el lehetett volna kerülni. A beavatkozó egységek maximális szakszerűséggel végezték-e a feladatukat, vagy elkövettek kisebb-nagyobb hibákat. Ezekre a felvetésekre magas rangú tűzoltó szakértők (Varga Ferenc alezredes, Veres Péter alezredes és mások) tanulmányaikban, utólagos vizsgálataikban igyekeztek megadni a pontos választ, leírásomban elsősorban az ő adataikra támaszkodom majd.

(Itt valamit szükségesnek tartok megjegyezni. Nem zárom ki, sőt valószínűnek tartom, hogy az idézetek, a jegyzőkönyvek hivatkozott részletei nem könnyítik meg az olvasóknak a szöveg befogadását. Mégis úgy gondoltam, hogy az ily módon megjelenő pontos hivatalos szóhasználat most felette áll a stiláris szempontoknak. Holmi fogalmazásbeli „bravúrok” azzal a veszéllyel járhatnának, hogy elcsúsztathatják helyükről a tényeket, kétségessé teszik a leírtak pontosságát. A részletek a maguk „csukaszürke” formájukban meghatározó fontosságúak, monoton ismétlődésüket fel kell

vállalnom. A történetek, úgy gondolom, méltók a bővebb elemzésre, túlmutatnak önmagukon, jellemzőek az ország általános állapotára).

A tüzeset károsultja, a Geiger Kft. az egykori Hazai Fésűsfonó és Szövőgyár területén helyezkedik el. Egyes emlékezések szerint a Fésűsfonó hadiüzemként is működött, erre vall a robusztusán kialakított vasbetonszerkezet és az emeleti főhajó fölött húzódó „repülőtető”. A szocialista időszakban is hadi célokat szolgált, itt gyártották a híres Parabellum pisztoly magyar változatát.

A rendszerváltás után privatizálták, a létesítményt ipari társasházzá minősítették át, mivel több vállalat is résztulajdont szerzett benne.

A szóban forgó 10. számú épület két szintből áll, alapméreteit tekintve 100 méter hosszú és 30 méter széles. A tüzesetet megelőző időszakban a kft. a felső szinten kozmetikai anyagokat tárolt vagy szerelt ki kisebb csomagolásba, a földszinten egy bútoráruház rendezkedett be. A Geiger cég által birtokolt emeleti raktárt két lépcsőházon át lehet megközelíteni: az úgynevezett északi, illetve déli bejárón. Az északit később kiiktatták a forgalomból, az ajtó elé rácsot szereltek, majd a mögötte levő nyílást vagyonzvédelmi okokból befalazták. A lángok elleni küzdelemben ez később súlyos akadálnak bizonyult.

A vizsgálat szerint a kft. a tűzvédelmi előírások egész sorát megszegte. A hasonlóan magas tűzveszélyességi osztályokba tartozó 10 ezer négyzetméternél nagyobb alapterületű építményekben kötelező kulcsszéfeket telepíteni, a Geiger Kft. ezt elmulasztotta. Az ügygel foglalkozó tanulmányában Varga ezredes további szabálytalanságokat említ:

„A rendeletek szerint az építményt és annak tűzszakaszait, helyiségeit úgy kell kialakítani, hogy a bent tartózkodók tűz esetén megengedett időtartamon belül a veszélyeztetett területől eltávozhassanak, illetőleg az építmény elhagyásával a szabadba juthassanak.

Többszintes építményekben a lépcsőházat úgy kell elhelyezni, hogy attól egy huzamos tartózkodásra szolgáló helyiség bejárata 15-50 méteres távolságra legyen... A 10-es épület I. emeletén huzamos tartózkodásra szolgáló [és biztonságot nyújtó – M. Gy.] helyiség nem volt...

Az előírások alapján az épület helyiségeit hat percen belül, magát az épületet nyolcperces időtartamon belül kell kiüríteni...

Megállapítható, hogy a raktárhelyiségek legkedvezőtlenebb, még elfogadható kiürítési útvonala legfeljebb 80 méter lehet. Az úgynevezett »északi raktárrész« esetén a kiürítési útvonal hossza 85 méteren felül lehetett, tényleges hosszát az állványzatok összeomlása miatt és pontos berendezési alaprajz hiányában megállapítani nem lehetett. Megállapítható, hogy a normaidőn belüli kiürítés biztosításához az északi lépcsőház használhatósága is szükséges... [Mint fentebb említettem, a lépcsőházi ajtót 2-3 évvel korábban befalazták, így az adott célra nem jöhetett számításba – M. Gy.]

...A menekülési útvonalakat minden esetben világító, utóvilágító vagy elektromos biztonsági jelekkel kell megjelölni, melyeknek legalább a vonatkozó szabványban meghatározott ideig alkalmasnak kell lenniük megfelelő fény kibocsátására. A 10-es épületben és az oda vezető lépcsőházban az utóvilágító jelek megvilágítása nem volt kiépítve, így a meghatározott ideig történő fénykibocsátásuk nem volt biztosított... [Ha jól értem, előfordulhatott, hogy az embereknek sötétben kellett menekülniük – M. Gy.]

... Az Országos Tűzvédelmi Szabályzat előírása alapján az épületnek 800 m²-nél nagyobb alapterületű helyiségeiben a tüzesetek során keletkező hő és füst elvezetéséről gondoskodni kell... A 10-es számú épület első emeletén két darab 800 m²-t meghaladó alapterületű helyiség is található, melyek nem rendelkeznek hő- és füstelvezető berendezéssel.

...A Budapest Főváros Önkormányzata Főpolgármesteri Hivatala 2003. október 17-én hozzájárult az ipari társasház területén levő fali tűzcsapszekrények lezárásához az FTP szakhatósági állásfoglalásában foglaltak figyelembevételével:

1. Ugyanazon létesítményben minden szerelvény szekrény azonos kulccsal legyen nyitható
2. A szerelvény szekrényeken jól láthatóan, tartós felirattal fel kell tüntetni a lezáró kulcsok fellelhetőségi helyét
3. A szerelvény szekrény-kulcsokat a 24 órás biztonsági szolgálat helyiségében kell elhelyezni
4. A megváltozott tűzvédelmi helyzetet a létesítmények tűzvédelmi szabályzatában, tűzriadótervében rögzíteni kell, a munkavállalókat soron kívüli tűzvédelmi oktatásban kell részesíteni.

A Közép-pesti Tűzmegeelőzési Régió a 2004. március 16-án [vagyis fél évvel később – M. Gy.] megtartott ellenőrzése során megállapította, hogy a kikötéseket nem teljesítették.”

Az ipari társasházak akkor 100 ezer forint végrehajtási bírság megfizetésére kötelezték. A határozatot megfellebbezték, az új eljárásban a bírságot 20 ezer forintra csökkentették, a határozatot tartalmazó iratra a következő feljegyzés került: „tudomásul szolgál, további ügyintézés nem igényel...”

(A hasonló esetekben kiszabható bírság felső határáról nem találtam hivatalos rendelkezést, csak egy beszélgetés során hangzott el, hogy még 1986-ban 3 millió forintra büntettek meg valakit tűzvédelmi bírságként.)

2003. december 16-án az FTP utóellenőrzést tartott az ipari társasház területén.

„Az ellenőrzés során a következő tűzvédelmi hiányosságokat tapasztaltuk:

1. A használaton kívüli tűzcsapszerelvény-szekrényeket nem szerelték le [egy tűz esetén félrevezetve a vele próbálkozókat, jelentős idővesztést okozva – M. Gy.]

2. A tűzvíz-tárolómedence féléven belüli ellenőrzése nem történt meg

3. ... – a tűzcsapszekrény kulcsának elhelyezéséről a területen működő cégeket nem értesítették...

– a lezáró kulcsokat a portaszolgálaton elhelyezték, de nem jól látható és könnyen hozzáférhető módon.”

Megint eltelt három hónap, 2004. március 16-án az FTP átfogó ellenőrzést tartott a Geiger Kft. területén, ennek során a következő tűzvédelmi hiányosságokat, szabálytalanságokat tapasztalta:

„1. A Kft. működési engedélye a vegyes cikk nagykereskedelmi raktározására vonatkozik, a csomagolására (kiszerezésére) nem.

2. A Kft.-nek 35 alkalmazottja van, ezek törvényben előírt tűzvédelmi oktatásáról nem gondoskodtak.

3. Az 1997-ben készült tűzvédelmi szabályzatban foglaltakat a munkavállalókkal nem ismertették.

4. A tűzvédelmi szabályzat mellékleteként elkészített tűzveszélyességi osztályba sorolás nem megfelelő, mivel nem tartalmazza az összes helyiség besorolását, amelyben a Kft. a tevékenységét végzi. (A tűzveszélyességi osztályba sorolás 1162 m²

alapterületet említ, míg a tényleges tevékenység az ügyvezető elmondása szerint kb. 3500 m² alapterületen folyik.)

5. A Geiger Kft. raktáraiban nagy mennyiségű »A« és »B« tűzveszélyességi osztályba tartozó (kb. 4700 liter körömlakk, 200 liter Gafquat 440 elnevezésű anyagot, valamint több ezer flakon 500 ml-es hajlakkot) tárol. Az »A« és »B« tűzveszélyességi osztályba tartozó anyagokkal foglalkozó (tárolás, kiszerelés stb.) dolgozók az előírt tűzvédelmi szakvizsgával nem rendelkeznek.

6. ... A tűzvédelmi szabályzat nem naprakész, mivel azon a jogszabály-változtatásokat nem vezették át, nem tartalmazza az összes használt helyiségre vonatkozó eseti szabályozást, az aeroszolos termékek raktározásával, szállításával, továbbá a tűzveszélyes folyadékok (körömlakk) kiszerelésével kapcsolatos előírásokat.

7. A raktárakban az Országos Tűzvédelmi Szabályzatban foglaltaktól eltérően az »A« és »B« tűzveszélyességi osztályba tartozó, de különböző halmazállapotú (gáz, éghető folyadék) anyagokat, valamint az »A« és »B« tűzveszélyességi osztályú szilárd anyagokat »C« és »D« tűzveszélyességi osztályba tartozó anyagokkal együttesen tárolják.

8. Az »A« és »B« tűzveszélyességi osztályba tartozó termékeket (PB hajtógázos hajlakkok, körömlakkok, körömlakklemosók) az előírások ellenére fapalcokon tárolják.

9. A villamos berendezések előírt tűzvédelmi szabványossági felülvizsgálatát nem végezték el.

10. A Kft. területén több helyen (üzlettér, raktár) a tűzoltó készülékeket a tárolt árukkal eltorlaszolták, azok nehezen megközelíthetőek, továbbá a közlekedési útvonalakat a tárolt anyagokkal, valamint hordókkal leszűkítették.

11. A fokozottan tűz- és robbanásveszélyes folyadékok (körömlakk) kiszerelésére, töltésére használt tűzés robbanásveszélyes gépek a rendeletben meghatározott tűzvédelmi megfelelőségi tanúsítványokkal nem rendelkeznek.

12. Az »A« tűzveszélyességi osztályba tartozó körömlakkok gyári csomagolásán az anyag tűzveszélyességi osztályát jelző szöveget vagy piktogramokat nem helyezték el.

13. A Kft. használatában levő helyiségek bejáratánál a tűzveszélyre utaló figyelmeztető és tiltó piktogramokat nem helyezték el.

14. A Kft. raktárának területén körömlakk kiszerezésére használatos gépeket helyeztek el, a köröttük fellelhető festéknyomok, az elfolyó anyagot összegyűjtő edényben levő körömlakkmaradék arra utalnak, hogy a gépeket használják. A helyiség padozata éghető anyaggal (PVC) burkolt, nem tűzgátló előtérrel kapcsolódik a szomszéd helyiségekhez, és tűzgátló szerkezetekkel sincs elhatárolva. »A« tűzveszélyességi osztályba sorolt tevékenység végzésére nem alkalmas.

15. A raktárban, amelynek szélessége a 15 métert, a hossza pedig a 30 métert meghaladta, a szükséges és előírt hossz- és keresztirányú utakat nem biztosították.

16. A raktár területén nagy mennyiségben (11 raklapnyi) kiürült, újra nem hasznosítható körömlakkos hordókat és egyéb éghető hulladékot tárolnak...”

A feltárt hiányosságokkal kapcsolatban Geiger Béla ügyvezető igazgató az alábbi nyilatkozatot teszi:

„A felsorolt hiányosságokat elismerem...”

2004. 3. 29-én az FTP szakhatósági állásfoglalást adott ki tűzvédelmi bírság kezdeményezéséhez, ez egymillió forintos büntetést eredményezett. A határozatot a Geiger Kft. sikeresen megfellebbezte. A Budapest Fővárosi Közigazgatási Hivatal az elsőfokú határozatot megsemmisítette, és új eljárást rendelt el. Bizonyos körülmények pontosítása után 2005. 4.11-én százezer forintra mérsékeltek a bírságot, de az ellenőrzésen tapasztalt hiányosságok miatt Geiger Béla ellen szabálysértési feljelentést tettek – ennek az eljárásnak a kimeneteléről nincs tudomásunk.

A tűzoltóság tovább folytatta kísérleteit a helyzet rendezésére. 2006 elején hatósági ellenőrzésről szóló értesítést küldött a Kft.-nek – 2006. január 31-ét jelölte meg időpontként. Geiger január 30-án iktatott válaszlevelében halasztást kért – folyamatban lévő építésügyi engedélyezési eljárásokra hivatkozva. A Tűzmegeelőzés, méltányolva a kérelmet, kitolta a terminust május nyolcadikára. Geiger ezúttal is az utolsó pillanatban válaszolt, további halasztást kérve – az ellenőrzésre végül július 18-án került sor. Az itt felderített visszasságok még a magamfajta laikus fülében is nyomasztóan hangzanak:

„...A régi szerelésű erősáramú berendezések tűzvédelmi felülvizsgálatát 2005. februárban elvégezték ugyan, de a feltárt hiányosságok kijavítása nem történt meg.

2. A régi szerelésű erősáramú berendezések elektromos szerelése szemmel láthatólag nem megfelelő (lógó vezetékek a felfogóbilincsek hiánya miatt, armatúrabura-hiány stb.).

3. A 9-es és a 10-es raktár területén a régi, használaton kívüli elektromos berendezések, kapcsolók, kapcsolótáblák leszerelését nem végezték el, sok helyen a feliratozások megtévesztők.

4. Az »A« tűzveszélyességi osztályba tartozó körömlakkok gyári csomagolásán az anyag tűzveszélyességi osztályát szövegesen, illetve piktogrammal nem jelölték meg.

5. A mintaboltban, eladótérben az »A« és »B« tűzveszélyességi osztályba tartozó termékeket, a tárolási előírásokat figyelmen kívül hagyva, fapalcokon, valamint raklapokon, »C« és »D« tűzveszélyességi osztályú anyagokkal együtt tartják.

6. A Kft. területén két helyen a kézi tűzoltó készülékeket csomagolóanyaggal, papírhulladékkal eltorlaszolták.

7. A Kft.-re kidolgozott tűzriadóterv gyakoroltatását nem végezték el.

8. A 12-es és 15-ös épületekre használatbavételi, valamint fennmaradási engedéllyel nem rendelkeznek.

9. A 9-es épület I. emeletén levő raktár és töltőüzem átépítése megtörtént, rendeltetésszerűen működik, de használatbavételi engedéllyel nem rendelkeznek.”

És megint ott áll a szokásos záradék:

„A fenti hiányosságokkal kapcsolatban Geiger Béla ügyvezető igazgató az alábbi nyilatkozatot teszi: a jegyzőkönyv megállapításai a valóságot tartalmazzák...”

A hiányosságok megszüntetésére hatósági felhívás lett kiadva 2006. július 26-án a kézhezvételt követő azonnali határidővel. 2007. január 30-án utóellenőrzést tartottak a Geiger Kft. területén: a kifogásolt problémák nagy részét megoldották, majd egy újabb kontrollt követően az aktára rákerült a megnyugtató felirat: „tűzvédelmi hiányosságokat nem tapasztaltunk. További ügyintézés nem szükséges.

2007. 10. 14. G. L. tűzoltó őrnagy”

Én zsigeri fenntartásokat táplálok magamban a rendszerváltás után kibontakozó tőkés ügyvitel és szellemiség ellen, láthatatlanban biztosra vettem, hogy ez a felhőtlennek tűnő állapot nem tarthatott sokáig.

Egyet sem kellett lapoznom a tanulmányban, hogy a gyanúm beigazolódjék.

Alig másfél év telt el, mikor közérdekű bejelentés kivizsgálására az FTP célellenőrzést tartott a Geiger Kft. területén:

„... A következő tűzvédelmi hiányosságokat, szabálytalanságokat tapasztaltuk:

1. A Geiger Kft. Bp. IX. ker. Soroksári út »x« szám alatti nagykereskedelmi üzletének működési engedélyét nem tudták bemutatni.

2. A körömlakklemosót kisserelő helyiségben, mely »A« tűzveszélyességi osztályba van sorolva, két elektromos üzemű berendezést: körömlakktöltőt és tintasugaras dátumozót üzemeltetnek, melyeknek a megfelelőségét igazolni nem tudták.

3. Az »A« tűzveszélyességi osztályba tartozó 25 literes hordókat 2-3-4 emelet magasságban egymásra helyezve tárolják.

4. Az »A« tűzveszélyességi osztályba sorolt körömlakktöltő helyiségben a dolgozók műszalas ruhában végzik a munkájukat.

5. A létesítmény területén rendszeresített kézi tűzoltó készülékek (14 darab) nem felelnek meg a jogszabályi előírásoknak.

6. A bemutatott tűzvédelmi szabályzat alapján szükséges tűzvédelmi oktatást nem tartották meg 3 fő számára...”

És még mindig nincs vége a sornak. 2009. március 6-án még egy utóellenőrzést tartottak a Geiger Kft. területén, ezen két új szabálytalanságot is tapasztaltak:

„1. A körömlakklemosó-kisserelő, valamint – töltő berendezés tűzvédelmi megfelelőségét magyar nyelvű minősítő iratokkal igazolni nem tudták, a gyártó cég olasz nyelvű minősítő iratokat mellékel.

2. Az »A« tűzveszélyességi osztályba tartozó raktárhelyiségben levő fémpolcok statikus elektromos feltöltődés elleni védelemmel nincsenek ellátva...”

Ily hosszú és eredménytelen tűzvédelmi küszködés után szinte törvényszerűnek kell tartanunk, hogy 2009. december 21-én pusztító lángok csaptak fel a Geiger Kft. tulajdonába tartozó 10-es számú épületben.

Felmerül a kérdés, hogy a fentebb leírt, elhúzódó, a megoldások elől kitérő magatartást mennyire tarthatjuk általánosságban is jellemzőnek, de erre nézvést az összegző jelentések nem adnak választ, nem lépnek túl a konkrét eseten.

Veres Péter alezredes tanulmányának lezárásában megállapítja, hogy bár az eredetileg az 1880-as év körül létesített üzem kialakításában, épületszerkezetében megfelel a hatályos szabályozásnak, utána több engedélyezetlen változtatást hajtottak végre:

„A tűzoltói beavatkozást akadályozta az északi lépcsőházból nyíló ajtó befalazása... A 10-es épületben teljes körű beépített tűzjelző berendezés létesítés lett volna indokolt, a közvetlen átjelzést figyelembe véve a tűzoltóegységek még azelőtt beavatkozhattak volna, hogy a tűz kitör a finomkozmetikai raktárból.

A Geiger Kft. területén az elmúlt hat évben hat hatósági ellenőrzést tartottak az illetékes tűzmelegelőzési régió munkatársai. A hiányosságok felszámolása érdekében a szükséges szankcionálási intézkedéseket megtették. Az ellenőrzések hatására a Geiger Kft. a hiányosságokat megszüntette...”

Ezt az utolsó mondatot a magam laikus módján azzal egészíteném ki, hogy a feltárt hibákat csak ideiglenesen szüntették meg, azok újra és újra jelentkeztek, és újabb hiányosságok léptek fel mellettük.

Kilenc óra körül értem ki a helyszínre, reggel óta sűrű hó esett, a tizenöt fokos hidegben ráfagyott a tűzoltók védőruhájára. Még sósórozó kocsit is ki kellett rendelni, hogy ne zúzzák össze magukat a jegesedő udvaron. A nyomótömlők megdermedtek és mind gyakrabban kilyukadtak.

A sötétségben áttekinthetetlen volt a helyzet; a fecskendők és az egyéb bevetett különleges szerek sokasága szinte egymásba ért. Képtelen voltam tájékozódni, a kísérem a karomat fogva vezetett el Balázs alezredeshez, a tűzoltási csoport parancsnokához.

Balázs összefoglalta az eddig történeteket. Az első tűzoltóegységek négy óra körül érkeztek ki, de sokáig nem tudtak munkához látni, mert a helyszínen tartózkodó civilek nem tudták megmondani, hogy az épület melyik részén észlelték a füstöt. Egy igazi raktárban az ember úgy-ahogy tájékozódik, de itt egy régi gyárépületet foltozgattak összevissza. Az meg egyenesen elképesztő, hogy összesen egy bejáratot hagytak. Útbaigazító táblát sehol sem raktak ki, csak a füst irányába haladhattak a tűzoltók.

– Végül is az északi részen fekvő lépcsőházat választottuk a behatolásra. Felsiettünk az első emeletre, de a lépcsőházból nem

juthattunk beljebb, mert a raktárba vezető ajtót vasráccsal zárták le, és Ytong elemekkel falazták be – ezekkel az akadályokkal a bevetett rajok nem tudtak megbirkózni.

(– Ez klasszikus példája annak, mikor a vagyonvédelmi érdekek megelőzik a tűzvédelem szempontjait – mondta később egy szakértő – , az ajtó lezárása és befalazása a jogszabályok szerint jelen helyzetben nem számít szabálytalanságnak. Szerintem ez a felfogás túlságosan lágyszívű, megengedhetetlenül gyakran találkozunk az épületek tűzvédelmét negatívan befolyásoló átalakításokkal.

– A tulajdonosoknak nem éri meg, hogy többet fordítsanak a tűzbiztonságra?

– Ez rendkívül drága beruházás, inkább csak a multinacionális nagy cégek engedhetik meg maguknak. Itt nem egy-egy eszköz beszerzéséről van szó, hanem komplett beépíthető biztonsági rendszereket kell hozatni Nyugatról – többnyire az Egyesült Államokból.

– És ez a Geiger-féle épület biztosítva volt?

– Nem, ez is súlyos tízmilliókba kerülne évente, a tulajdonos úgy vélte, hogy nem tudná kigazdálkodni, így nemcsak a saját kárát kell viselnie teljes egészében, hanem a földszinten levő bútorraktár birtokosának a veszteségét is, mert az oltásnál lecsurgott habos víz tönkretette az ott tárolt árukat is.)

Visszatérve az események leírásához, a lezárt bejáratot később a kiérkező Roham I. nyitotta fel motoros gyorsdarabolóval és más kézi eszközök segítségével. Ennél a műveletnél nem voltam jelen, de egy videofelvételről láttam az eseményeket. Előbb a rácsokat távolították el, aztán kezdtek hozzá az Ytong építőelemek áttöréséhez. Az ütések nyomán a fal beszakadt, és mögötte feltűnt az égő padlástér, a lángok fehéren lobogtak – ez magas hőmérsékletet jelez, a tűz minél forróbb, annál világosabb színű. A fal áttörése még nem jelentette az akció kezdetét; az előírások szerint a tüzet csak közvetlen közelről, vele azonos szinten elhelyezkedve kell oltani, az itt kialakult helyzet ezt egyelőre nem tette lehetővé.

Az elsőként bevetett IX. kerületi fecskendők legénysége közben folytatta az útját a lépcsőházban, szellőzőt vagy más behatolási pontot kerestek. Egy szinttel feljebb hatoltak, itt is egy fémajtó zárta le a bejáratot. Levágták róla a lakatot; egy füsttel teli légtechnikai helyiségbe jutottak.

„A hőkamera a légcsatornában 700 Celsius-fok körüli hőmérsékletet jelzett – írja a tűzoltási és mentési tanulmány szerzője. – A légelvezető egészen a földszint és az első emelet közötti álmennyezetig nyúlt le... A faajtó kerete égett, az ajtónyíláson keresztül megkezdték az oltást.”

A raktár tulajdonosa a helyszínen tartózkodott, sürgette a tűzoltókat, hogy ne a bejáratok keresésével foglalkozzanak, hanem az épületen kívülről kezdjék meg az oltást, mert a késedelem beláthatatlan kárt okozhat neki.

– Ugyanakkor mindvégig nem kaptunk választ arra a kérdésre, hogy valójában mi is ég – mondja Balázs alezredes –, nem zárhattuk ki, hogy a raktárban veszélyes vegyi anyagokat tárolnak, melyek akár fel is robbanhatnak. Meg kellett kezdenünk a felderítést, mekkora területet borítanak a lángok, milyen távolságra fekszik a tűzfészek.

A parancsnok a raktárépület déli lépcsőházán keresztül egyedül hatolt be a térségbe. Légzőkészüléket vett fel, mozgását mentőkötél és egy, a testére irányított kísérő vízsugár biztosította – ez utóbbi nélkül aligha bírta volna ki az irtózatosságot. Balázs hőkamerával próbálta behatárolni az égő területet – ennek nagysága szabja meg a követendő taktikát. Bár mélyen előrehaladt, csak sűrű füstöt észlelt, és mindinkább fokozódó hőmérsékletet. Ebből arra következtetett, hogy a tűz beljebb kiterjedt felületen ég, és különféle nemű-halmazállapotú vegyi anyagok táplálják. A rossz látási viszonyok és a polcokról folyamatosan leomló árukészlet lehetetlenné tette a magányos akciót.

A kiindulási pontra visszatérve, a parancsnok a felderítés folytatása és kiterjesztése mellett döntött, ő állt a beavatkozó állomány élére. Mikor a behatolás mélysége már meghaladta három egymáshoz rögzített mentőkötél hosszát – mintegy hatvan métert –, Balázs úgy ítélte meg, hogy ez a vállalkozás egy több ezer négyzetméteres, ismeretlen vegyi anyagokkal égő raktárban túlságosan is nagy kockázatot jelent a csapata számára, a lezuhanással fenyegető tető körbezárhatja, ezért visszarendelte a rajt, és átszervezte a felderítés egész rendszerét. Elrendelte, hogy 15-20 méterenként 6-6 légzőkészülékkel felszerelt tűzoltó álljon készenlétben, biztosítsa az előttük elhelyezkedő, beavatkozásra készülő két rajt. A közvetlen akció egyelőre nem látszott keresztülvihetőnek.

Időközben a Roham I. megnyitotta a ráccsal lezárt és befalazott északi bejáratot, és megkezdte a lángok leküzdését.

A nagy tűzterhelés következményeként az alumínium trapézlemezes szerkezetű tető beomlott – ez kezelhetőbbé tette a helyzetet. „Megoldódott a hő- és füstelvezetés, csökkent a hőmérséklet, javultak a látási viszonyok. Meg lehetett állapítani a terjedési irányt” – nyilatkozta Balázs alezredes.

Újra változtatni kellett a taktikán: a folyamatos omlás- és robbanásveszély miatt a parancsnok kivonta az épület mellől a sugarakkal dolgozó embereit, és az emelőszerkezeteken elhelyezett tömlőkkel folytatta a beavatkozást.

Többórás összefogott küzdelemmel sikerült körülhatárolni a tűz centrumát. Egy második alapvezeték és öt sugár kiépítésével lelassították a lángok továbbterjedését. A raktár területének méreteire és a bent tárolt éghető anyagok tömegére jellemző, hogy a küzdelem még 22 óra hosszat folytatódott, az utolsó szer csak másnap 17 óra 35 perckor vonult el a helyszínről, egy biztosító egység továbbra is ott maradt.

Összefoglalva: 34 szerrel 111 fő vett részt a tényleges oltásban és az utómunkálatokban.

Mint már említettem, este kilenc óra felé értem ki a Soroksári útra. A lángok elleni küzdelem már az ötödik órában járt, a tűz fészket már felszámolták, de az épület belsejében még fel-fellobbanó fények villództak, jelezve, hogy tart még a harc az elszigetelt gócok ellen.

Mindenképpen körül akartam nézni a lépcsőházban és magán a padláson. Ehhez be kellett öltöznöm, fölvettem a védőruhámat. Átbotorkáltam az udvaron álló szerek között, az egyik fecskendő végében már kihűlt teát iszogattak a tűzoltók, engem is megkínáltak egy bögrével. Arcukra kiült a tompa fáradtság, bár két-három óránként leváltották őket a felállítási helyükön, és pihenhettek egy keveset, az erőfeszítés és a benti hőség megviselte őket. A rájuk fagyott ruhát nem tudták lecserélni, mert nem állt rendelkezésre megfelelő tartalék.

(A tűzoltók egyébként is elégedetlenek az új beszerzésű védőruhákkal, a szabását túl bőnek találják, ha vészhelyzetben menekülni kell, könnyen beleakad a bútorok, falszögletek kiálló sarkaiba, az ujjja is rövid, a becsapódó lángok elérhetik a bőrüket.

A felszerelések beszerzésénél gyakran mutatkozik megengedhetetlen gondatlanság. Egy szakszervezeti tisztségviselő említette: az illetékesek olyan védőálarcokat kívántak vásárolni, mely

torzított, ha a tűzoltó ezt viselve lefelé pillantott, mellélépett a lépcsőnek.)

A polgári védelem, melynek az állomány pihentetését kellett volna biztosítani, kivonult ugyan a helyszínre egy kocsival, de nem tapasztaltam, hogy érdemleges munkát végeztek volna. Belestem a kocs ablakán: egy jovialis középkorú férfi különböző takarókat és lepedőket rakosgatott. A tűzoltók, úgy tűnt, magukra maradtak a vészhelyzetben.

Azon túl, hogy az időjárás végletes nehézségek elé állította őket: lefagyott, megrepedt csapokkal, használhatatlan zárókupakkal, kilyukadt tömlőkkel küszködtek többször is, alig rejtett életveszély fenyegette őket.

„... .Leginkább egy robbanástól féltettem őket – nyilatkozta a tűzoltószaklapban Mohi Attila főhadnagy, háttérparancsnok, Balázs alezredes közvetlen segítője. – A szerek felállítási helyét úgy próbálta megválasztani, hogy a lehető legtávolabb essenek a tűztől, de elégséges legyen a beavatkozás biztosítására. Vállalnia kellett annak a kockázatát is, hogy néhány gépjárművet a romhatáron belül működtetnek [vagyis azon a területen, ahol a lezuhanó faldarabok veszélyeztethetik őket – M. GY.]. Nem volt más választása, mert a romhatáron kívüli felállítás jelentős időveszteséget jelentett volna, egyben a hatékonyság csökkenését...”

(Vajon a háttérparancsnok túllépte-e a megengedett határokat, és egyáltalán, hol húzódnak ezek? Többször is hallottam olyan kijelentéseket, hogy a parancsnoknak jogában áll beosztottjainak életét kockáztatni. Még egy magas rangú tiszt is úgy idézte tanulmányában a tűzoltóeszkü idevágó passzusát, hogy „feladatomat az életem feláldozásával is végrehajtom!” Nos, ez a hivatkozás pontatlan, a szövegben „az életem kockáztatásával is” kifejezés szerepel, mely nem ugyanazt jelenti, bár a köztük húzódó határvonalat meglehetősen nehéz megvonni. Én a magam részéről azt hiszem, hogy a veszélyhelyzetekben sok tűzoltót inkább visszafogni kell, mint serkenteni, a veszélyes helyzetekben mindig akadnak önkéntes vállalkozók.)

Újra jelentkeztem Balázs alezredesnél, barátságosan vette tudomásul, hogy közelebbről is meg akarom nézni a helyszínt:

– Kár, hogy nem hamarabb jött, de hát azt mondják, hogy a jó tanácsok és a tűzoltók mindig későn érkeznek.

Rábízott egy beosztottjára, akivel elindultunk az épület belseje felé. A lépcsőházban bokán fölül érő vízben haladtunk, a magasabb szintekről zúdult lefelé. A folyam tetején szürkés hab úszott, a sugarak három-, illetve hatszázalékos habanyag keveréssel teszik hatékonyabbá az oltást. A tüzekhez kivonuló fecskendők mindig magukkal viszik az előírt mennyiséget, többnyire elégségesnek bizonyul, de itt a kiküldött utánpótlást is fel kellett használni.

Fent a padlástérben folyamatosan csipogtak a légzőkészülékek, jelezve, mennyire fogyott el bennük a sűrített levegő, egy bizonyos szintnél viselőjének kötelező elhagynia a tűz színhelyét. A műegyetemi tűz három halálos áldozata óta nem bízzák a tűzoltókra a helyzetük megítélését, a parancsnok egy központi berendezés segítségével ellenőrizni tudja mindegyik beosztottjának állapotát, és ha veszélyt lát, visszarendeli őket.

Bent a padlástérben is nehezen haladtunk, mert néhány árutároló polc megingott és ledőléssel fenyegetett, a belső közlekedési útvonalak tovább szűkültek, szinte áthatolhatatlanná váltak.

– Megvizsgálták, hogy a fémdobozok mit tartalmaznak?

– Nem áll jogunkban felnyitni őket – mondja a kísérem.

– Előfordulhat-e, legalábbis elméletileg, hogy valamelyik tüzesetnél félrevezetik magukat, és egészen más árukat tárolnak a helyszínen, mint amiket a kíséző papírokon megjelöltek?

– Konkrét esetekről nem tudok, de nem lehet kizárni ezt a lehetőséget. A mérgező, a robbanószer és a többi hasonló áru a világ legnagyobb üzletei közé tartozik, a szállítása, tárolása megér egy kis kockázatot. Nyugaton keményebb a kontroll, ellenőrizetlen kamion nem juthat beljebb a városszéli benzinkutak vonalánál.

Ahogy beljebb érünk, egyre sűrűbb korom és füst szállong a levegőben, a tűzoltók kérik, hogy forduljunk vissza. Az elemlámpák fényében nem tudok felismerni újabb meghatározó jeleket, elfogadom a tanácsot.

Visszatérve, megkeresem a parancsnokot, épp arra készül, hogy két beosztottjával beszálljon az emelő kosarába, és felülről tekintse át a terepet. Rám néz:

– Nincs kedve feljönni velünk?

Nem hagyhatom ki ezt a lehetőséget, csatlakozom hozzájuk. Nem tudom pontosan felmérni, hogy milyen magasra emelkedünk, talán 25-30 méterre, a padlásraktár szintje fölé. Lenézek: az udvaron lelassult a

különböző egységek mozgása, a katasztrófaveszély csökkenni látszik. A tetőhéj alól azonban lángok csapnak fel. Az épületet kátránnyal bevont bádoglemez fedi, a tető megnyílásánál a felület egy része még megmaradt, az újabb hőhatásokra most ezek is felrobbannak, és egy-két négyzetméteres darabokban a levegőbe repülnek. Bár ez nem jár közvetlen sérülés veszéllyel, a parancsnok néhány embert hátrább rendel felállítási helyéről.

– Vannak külföldi tapasztalatai is, parancsnok úr?

– Igen, többfelé jártam, néhol dolgoztam is.

– Ehhez hasonló akcióknál ott mekkora kockázatot vállalnak fel a tűzoltók?

– Változó a felfogás. Ha ez a tűz Amerikában tört volna ki, valószínűleg hagyták volna leégni a tárolt anyagok nagy részét – úgyis kifizeti a biztosító –, aztán ha a veszély elmúlt, kívülről létrákat támasztottak volna a falnak, úgy hatolnak be. Biztos, hogy kevesebbet kockáztatnak.

Lent még elbeszélgettem néhány tűzoltóval, arról panaszkodtak, hogy az egymás közötti kommunikációban több esetben is érthetőségi problémák léptek fel, gyakran volt tapasztalható visszahangosodás.

A tűzoltóság rendkívüli felelősséggel tartozik tevékenységének minden egyes mozzanataért, ezért különös gonddal rögzíti és elemzi őket. A tűzoltási-mentési szakterület itt is megvizsgálta a résztvevők döntéseit, javaslatot tett a hiányosságok kiküszöbölésére. Ajánlotta a helyszín megközelítésére vonatkozó információk alaposabb felderítését, a volt „nagyvállalatok” területén végzendő rendszeres helyismereti foglalkozásokat, ezek során kiemelt fontosságúnak minősítette a tűzoltói beavatkozás feltételeinek biztosítását.

A vizsgálati jelentés elismerő hangnemben zárul: „A beavatkozás során a bevetett állomány a kapott feladatokat, utasításokat nagy igyekezettel és fegyelmezetten hajtotta végre, ennek köszönhetően az oltás és az utómunkálatok során személyi sérülés nem történt.”

Valamikor éjjel két óra felé mentem haza, feljegyzéseimet becsúsztattam a polcaimon halmozódó blokkrengetegbe – ahol egy részük szerencsésen el is kallódott. Néhány töredéken kívül csak a jelentésekre, a videó- és hangfelvételekre hagyatkozhattam.

Majd egy fél évvel később láttam csak neki, hogy papírra vessem a raktártűzzel kapcsolatos eseményeket, az anyagban jelentős rések

mutatkoztak. Elsőnek a helyszín képével akadtak gondjaim: annak idején az éjszakai sötétségben nem tudtam felmérni a környéket, ezt a leírást okvetlenül pótolni akartam, kíséremmel kimentünk a helyszínre.

Az egykori Hazai Fésűsfonó és Szövőgyár becslésem szerint 10-15 hektáros területen feküdt. A szocializmus éveiben a textilipar nagyüzemei közé tartozott jelentős termelési mutatókkal és nagy létszámú munkásgárdával, Kubából érkezett asszonyok is dolgoztak a gépek mellett. Úgy tudom, 1948-ban államosították, majd a rendszerváltás után a Budapest Bank közreműködésével privatizálták. Mintegy 50-60 vállalat létesített itt telephelyet, lerakatot, többek között az Opel, de építőanyag-depóniák és szerelő-javító kócerájok is. A tágas üzemudvaron most munkaidőben is alig mutatkozik mozgás, a sikertelen üzletmenetre vallanak a néhány részleg fölé kifüggesztett táblák: „eladó”!

Az egykori textilgyár testéből a legnagyobb részt Geiger szakította ki, a 9. és 10. számú épülettel. Vállalkozása nem veheti fel a versenyt a kozmetikai cikkekkel foglalkozó multinacionális cégekkel, sőt még a szállítóik közé sem tudott bekerülni. Világhírű márkákra nem telik anyagi erejéből, nagyobb mennyiségű „lédig” árukat vásárol – körömlakkot, lakklemosót, más hasonlókat –, ezt kisebb adagokra lefejtve továbbítja, vásárlói főleg vidéki kiskereskedők közül kerülnek ki. Geiger tisztában van a lehetőségeivel:

– A Drogeriemarktnak vagy a Rossmannak talán 400 üzlete is van Magyarországon, mire jutnék ellenük?! Soha nem tartoztam a nagyok közé.

– És egy ilyen katasztrófa után érdemes tovább csinálnia?

– Két lányom van, meg kell élnünk valamiből. Geiger valóban nem adja fel a harcot, a tűz által nem érintett munkahelyeken most is folyik a munka, a vidéki kiskereskedők várnak az igényelt áruikra.

Körsétára indulunk, első pillantásra is megállapítható, hogy az eltelt négy-öt hónap alatt igyekeztek rendbe hozni az épületet. A homlokzati fal aljánál halomba rakták a megégett parkettákat és a bádogtető összeszedett maradványait. Fent a nagy padlásteret is kitakarították, a korommal ellepett tartóoszlopokat malterrel fedték le, a korom különben kiszívna belőlük a cementet.

A mostani állapotot figyelve képtelen vagyok felidézni azt a képet, melyet ez a helyiség a tűzvész idején mutatott. A benyúló oldalfalakat

eltávolították, így a padlás egyetlen osztatlan térré változott. Az egykori kiinduló tűzfészek, a kábelköteg helyén egy hulladékdomb emelkedik, targoncák hordják kifelé a sittet.

– Mekkora lehetett a kár? – kérdezem a kísérelőtől.

– Hatvan-hetven millió forint.

– Ez soknak számít?

– Nem kevés, de annak idején, mikor leégett a „Mikroelektronika” gyár, az sokmilliárdos veszteséget okozott. Nagyobb érték pusztult el annak idején a Körcsarnok égésénél is.

Lent még egyszer megállunk az épület előtt, felemelem a tekintetem; a tető oldalából egy két méter magas fűzfa nőtt ki.

– Ez hogy került oda?

– A takarításoknál a port és a szemetet odasöpörték a tetőhéj alá, abba a talajba hullott be a mag. Borzasztó erő van a fákban. Olyat is láttam már, hogy egy házhoz hozzáépítettek egy ikerépületet, a csatlakozást szorosan lefedték, és egy pár év múlva ott is felütötte a fejét egy fácska.

Az ipari park másik kapuján át, a Gubacsi út felé távozunk. A bejárat védtelenül ásít, senki sem örködik fölötte. Besorolunk az utcai forgalomba; ez az egykori „Dzsumbuj” környéke, a nyomortanyák egyike-másika már üresen tátong, lakói rég kiköltöztek. Kísérelőm tekintetében balsejtelemmel nézi a magára hagyott házakat:

– Van egy olyan érzésem, hogy egyszer majd ide is ki kell jönnünk oltani.

Úgy gondoltam: ezzel lezárult a Soroksári úti tűz története, nem sejtettem, hogy a legnyomasztóbb fejezet csak ezután következik.

Mint már említettem, az egykori Fésűsfonó területén nemcsak a Geiger Kft. finomkozmetikai raktára foglalt helyet, de néhány más cég különféle részlegei is működtek itt, sőt több régi szolgálati lakásban családok is éltek. Ezek a bérlők, bár kívül estek a fenyegetett körön, tanúi voltak a történeteknek. Közülük többen is megkeresték a raktár tulajdonosát, és közölték vele, hogy a tűzoltók különféle árukat elloptak, kezükben különféle dobozokkal szálltak fel távozásnál a fecskendőkre.

Geiger ezekre a bejelentésekre hivatkozva panaszt emelt. A vád hihetetlennek tűnt, sem szóban, sem írásban nem merült fel eddig hasonló eset. Csak egy nyugdíjas tűzoltónak rémlett úgy, hogy még

1994 áprilisában a Caola Vállalat készáruraktárában kitört tűzzel kapcsolatosan terjesztett hasonló híresztelés. Bár ott is hatalmas erőket, 123 tűzoltót vetettek be, a közbeavatkozás nem járt eredménnyel: a lángok megsemmisítettek mintegy százezer dezodorosüvegcsét, és számtalan, szappangyártáshoz használatos gázflakon is felrobbant. Ott is elhangzottak olyan feltételezések, hogy az áruk egy része nem a katasztrófa során semmisült meg, hanem a tűzoltók tulajdonították el. A vádaskodást semmi sem támasztotta alá, így az ügy hamarosan feledésbe merült.

Meg voltam győződve, hogy ez a Soroksári úti eset is hasonlóképpen zárul majd le, de a gyanúsítás ezúttal alaposnak bizonyult. A vizsgálat megállapította, hogy az utómunkálatok elvégzésére a ferencvárosi tűzörségről is érkezett egy fecskendő, ennek egyik beosztottja különböző kimentett és az épület elé kirakott tárgyakat: hajszárítót, samponosflakont vett magához. Zsákmányával felszállt a kocsira, és egy műanyag szatyorban az állomáshelyére vitte.

Engedélyt kértem, hogy részt vehessek az illető fegyelmi tárgyalásán – a parancsnokság nem emelt kifogást, ezzel is kinyilvánítva, hogy nincs takargatnivalója, de láthatólag mindenkinek rosszlesett, hogy ilyen ügyben kellett konzíliumot elrendelni.

A gyanúsított harminc év körüli, alacsony, vézna férfi volt. Tíz éve dolgozott a tűzoltóságnál, törzsőrmesteri rendfokozatot viselt, munkájával kapcsolatosan eddig nem merült fel panasz, nemrégiben kitüntetést is kapott. A meghallgatásra a fekete gyakorlóruha helyett civil öltözkében jelent meg – ez feltehetőleg előírásnak számít, a testület mindenféle azonosulást elhárító szándékát fejezheti ki – melegítőnadrágot, feltűnő mintákkal díszített pulóvert és kínai piacon vásárolt dzsekit viselt.

Egy pillanatig sem tagadta a felsorolt tényeket, sőt egy nejlonzacskóban magával hozott egy összeégett, használhatatlan hajszárítót. Nem látta be, hogy ezzel lopást követett volna el, a raktártűzre emlékeztető „szuvenír”-nek tekintette a tárgyat. Nem is kért jogi képviselőt a maga védelmére, mikor a szakszervezeti megbízottat ajánlották a teendők ellátására, egy bólintással elfogadta.

A tárgyaláson elnöklő parancsnok alig visszafogott indulattal fordult hozzá:

– Ismered a szabályokat: a tűzoltó semmit, még egy ceruzát sem hozhat el a kárhelyről. Esküt tettél rá, hogy a rendet és a biztonságot

minden törvényes eszközzel fenntartod, és nem engeded, hogy bárki is megzavarja. Neked is tapasztalnod kellett, hogy a lakosság bízik bennünk: beenged minket a lakásába, odaadja a kulcsokat, és te ennek a kapcsolatnak súlyosan ártottál.

– De én csak „szuvenír”-nek gondoltam. Vissza is hoztam, tessék – és a zacskót a parancsnok felé nyújtotta. A tiszt elhárító mozdulatot tett:

– Nekem nem kell.

A gyanúsított megnyomta a kapcsolót:

– Nem is működik.

A parancsnok kinyitott egy füzetet, és idézett az ide vonatkozó rendelkezésekből:

– „Fegyelemsértést követ el a hivatásos állomány tagja, ha szolgálati tevékenysége során a szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelemét megszegi.” Te ezt elkövetted, mivel tudtad, hogy a kárhelyről más tulajdonát jogtalanul magadhoz venni szabálysértésnek számít – és további hasonló cselekmények elkövetésének lehetőségére utal.

Itt tartottunk, mikor a jegyzőkönyv szövegét rögzítő komputer elromlott, a szomszédos irodából kellett áthívni valakit, aki meg tudja javítani. A beálló szünetben a parancsnok tovább háborgott:

– Tönkretetted száz és száz társad munkáját!

A mindig fegyelmezett, bár korántsem nyugodt kísérőm, Majer ezredes, a tények tisztázására törekedett. A kárértéket igyekezett felmérni, volt-e tanúja a cselekménynek. A gyanúsított a fejét rázta:

– Nem látta senki!

– Akkor ki dobta be a nevedet?

– Nem tudom – mondta a gyanúsított dacosan –, de ha ezt mondták, akkor biztosan ezt is tettem.

A számítógépet nem sikerült megjavítani, így a kihallgatást elnapolták, az „eljárás alá vont személy” eltávozott.

A későbbi vizsgálatok során tucatnyi tűzoltót idéztek be, akik a jelzett időben a raktári tűz utómunkálatainál dolgoztak. Egyetlenegy sem tett olyan értelmű vallomást, hogy látta volna, amint a gyanúsított magához veszi a hajszárítót, a samponosflakonokat, és felszáll vele a kocsiba.

Ültem néhányszor a fecskendő hátsó padján a vonulósok között, tapasztaltam: a hely itt olyan szűkre szabott, hogy a tűzoltók válla

összeér, térdük pedig a sofőrülést elválasztó falnak nyomódik. Ilyen körülmények között okvetlenül észre kellett venniük, ha valamelyikük egy csomagot hoz fel magával. Tudták, hogy az ügyet kivizsgáló bizottság nem hisz majd nekik, mégis egyöntetűen „összezártak” társuk védelmében, „falaztak” neki. Kihallgatásuk során megizzadtak, dadogtak idegességükben, a gépkocsivezető keze úgy reszketett, hogy alig volt képes aláírni a vallomását.

Tisztában vagyok vele, hogy a rendvédelmi testületeknél az efféle szolidaritás bevett alapállás, az önbiztosítás egyik formája, hiszen bárki bármikor kerülhet hasonló helyzetbe.

Azt hiszem, ez a konfliktus egy láncszemet képez a vezetés és az állomány egy része között kialakuló alig rejtett ellenségeskedésben – sajnos a folyamat tovább bonyolódik. A látszólag másodlagos történések is majdnem kenyértöréshez vezetnek; például mikor kitudódott, hogy egy főosztályvezető 300 ezer forint fölötti nyugdíjra számíthat, egy tűzoltó felháborodottan verte az asztalt:

– Ez több mint a duplája az én bruttó fizetésemnek!

Ehelyt nem kívánok foglalkozni az úgynevezett pálinkabotránnyal, melynek során néhány részeg „rohamos” állítólag bántalmazta egyik bajtársát – az újságok amúgy is túlságosan sokat írtak erről az ügyről, csak egy mozzanatot szeretnék kiemelni. Több tűzörségen is gyűjtést kezdeményeztek a gyanúsítottak javára, befőttesüvegekben adták át nekik az összeszedett pénzt, állítólag több százezer forintot. Ami korábban aligha lett volna elképzelhető, a sajtó is sokáig folyamatosan felszínen tartotta a témát, a beosztásukból felfüggesztett tűzoltók szabadon és teli szájjal szidhatták a parancsnokság vezetőit.

Visszatérve a raktártűznél vétséget elkövetett törzsőrmester ügyére, az ügyében kiszabandó büntetés mértéke nem lehetett kétséges. –

Később láttam is a feljegyzést, hogy „mivel a cselekmény rendkívül súlyos kárt okozott a tűzoltóság működésébe vetett közbizalom fenntartásában, ezért a legsúlyosabb fegyelmi büntetést, a lefokozást [és a vele járó eltávolítást a testülettől – M. Gy] rótták ki”.

Egy korábbi esetnél már meggyőződhettem, hogy egy ilyen ítélet derékba töri a bűnelkövető egész életútját, ez a történet a következőképpen alakult. „Az egyik tűzörség állománya uszodai sportfoglalkozásra távozott, ezért a területvédelem biztosítása érdekében más tűzörségről irányítottak át ide egy fecskendőt. A sportfoglalkozásról visszatérő egység állományába tartozó egyik

beosztott azt tapasztalta, hogy az étkezőszekrényéből eltűnt egy tízezerforintos bankjegy. A helyettesítést végző raj parancsnoka az eredeti szolgálati helyére való visszaérkezéskor az eljárás alá vont személy furcsa viselkedését észlelte, és erről azonnal jelentést tett előljárójának. A károsult közben arról tett jelentést, hogy az illető korábban tízezer forintos összeget kért tőle kölcsön, de ő a kérést nem teljesítette. A tűzörségre visszarendelt – helyettesítő – fecskendővel az eljárás alá vont is visszaért eredeti állomáshelyére, itt bement a WC-helyiségbe és igen rövid idő múlva ki is jött. A gyanús körülmények miatt megnézték a helyiséget, és az egyik WC-csészében találtak egy összetépett tízezerforintos bankjegyet. A károsult időközben jelentést tett arról, hogy az eljárás alá vont SMS-ben és telefonon is közölte vele, hogy a pénzt ő vette el, és vissza fogja adni, csak ne csináljon balhét. Jelentésében és az elkezdett fegyelmi vizsgálat során is elismerte a pénz jogtalan eltulajdonítását. Cselekményére elfogadható magyarázatot adni nem tudott... A bajtársi lopás az egyik legsúlyosabb fegyelemsértés, ezért a legsúlyosabb fegyelmi büntetés, a lefokozás került kiszabásra...”

A komolyabb polgári büntetést csak a viszonylag alacsony kárérték miatt tudta elkerülni.

Az egyik tárgyaláson beszélhettem az elkövetővel, tettének indítékáról kérdeztem. A lakását hozatta rendbe, kifestetett, szerelvényeket cseréltetett ki, a munkák végeztével az iparos benyújtotta az elszámolást, neki tízezer forintja hiányzott a feltüntetett összeghez. Több ismerőstől is próbált kölcsön kérni – de mindegyikük elutasította. Nem talált más megoldást, mint a lopást.

Mikor az ügy lezárult, nemcsak az állását vesztette el, de a felesége is elköltözött tőle, a gyerekeket is magával vitte.

– Most mihez kezd? – kérdeztem tőle.

– Jelentkeztem egy tengeri hajózási cégnél, ott ígértek munkát. Szeretnék minél távolabb elkerülni innen.

Ez a szándéka nem valósult meg, akkor felkereste egykori parancsnokát, és az iránt érdeklődött, hogy beállhatna-e hivatásos katonának. Felvilágosították, hogy a hasonló bűncselekmények elkövetőit egyetlen más rendvédelmi szervnél sem veszik fel. Többé nem hallatott magáról.

Más, nem főbenjáró vétségek esetében azt tapasztaltam, hogy a parancsnokok messzemenően kiállnak beosztottaik védelmében.

Egy sofőr a buszsávban haladt a mikrobuszával, sem fény-, sem hangjelzést nem adott – azon egyszerű oknál fogva, hogy a kocsija ezekkel nem volt ellátva, feladatköre nem igényelte használatukat. Az adott alkalommal egy, a vonulásból visszatérő rajt vitt ebédelni, dugóba kerülve egy meggondolatlan manőverbe kezdett, ennek következtében belehajtott egy Mercedesbe, és megrongálta annak jobb oldalát. A hatóság tízezer forintos büntetést szabott ki rá – majd visszautalták az ügyet a tűzoltó-parancsnokság fegyelmi jogkörébe. Én is jelen voltam a meghallgatáson, megkérdeztem a sofőrt:

– Mennyit keres?

– Kilencvenezer nettót. A tízezer forintot most a szüleim fizették ki helyettem, én nem tudtam volna.

– Mióta szolgál a tűzoltóságnál?

– Hat éve, a jelenlegi rendfokozatom törzsőrmester.

– Mi váltotta ki a balesetet?

– Hatan ültek mögöttem, ebédelni akartak. Nem szerettem volna, ha kihűlt ételt kell fogasztaniuk.

– Ez már a harmadik olyan sávváltásod volt, amelyből baj lett – mondja a tárgyalásvezető, és átnyújt egy iratcsomót –, olvasd el.

Míg a tűzoltó az ujjnyi vastagságú papírköteget nézegeti és írogatja alá sorban a lap alján, felettese jelzi, hogy kérdezni kíván.

– Pontosan mikor történt az eset?

– Tizenkét óra után néhány perccel.

– A mögöttes ülő hat ember mikor evett utoljára?

– Reggel fél hat-hat óra felé, még váltás előtt. Az is lehet, hogy még otthon.

– Sürgettek, hogy siess velük?

– Igen.

A parancsnok int a fegyelmi bizottság vezetőjének:

– Ezt is írd be pótlólag!

Hasonló szándékot éreztem amögött is, mikor a „terheltet” nem kérdezik meg, kapott-e korábban fegyelmi büntetést, holott néha volna mit feljegyezni. A segítő szándék abban is megnyilvánult, hogy a kívülálló hatóság által kiszabott büntetés összegét megpróbálják visszaszerezni, mivel más formában nem sikerült, a következő évi adóalapból vonták le.

A tárgyalások többnyire feddéssel vagy megrovással zárulnak. A feddés nem jár érdemi következményekkel, a megrovás azt vonja

maga után, hogy az elmarasztalt tűzoltó hat hónapig nem részesülhet jutalomban. Ez utóbbi sem jelent többet formális szankciónál. Más évekhez hasonlóan idén egy fillérnyi összeg sem jutott ilyen célra.

A jegyzőkönyvekben lapozgatva egy látszólag apró, de nem minden jelentőség nélküli esetre találtam. Egy alkalommal egy teljes szolgálati csoport megtagadta egy, a tűzoltói szolgálattal nem közvetlenül összefüggő feladat végrehajtását – egy ügyintéző személygépkocsi lemosásáról volt szó. A parancsnok eltekintett a csoportos fenytől, mivel úgy vélte, hogy ez esetben a csoport tagjai nem érzik át a büntetés negatív hatását. A többiekkel együtt „véd- és dacszövetség” alakul ki, ami mögé bújva felmentést éreznek a nyilvánvalóan szabálytalan cselekedetük alól.

Nem vagyok meggyőződve arról, hogy ez volt-e a legszerencsésebb megoldás – bár elismerem: kívülállóként könnyebben alkothatok véleményt. A kívánt hatás így elmaradt, a rossz magatartási forma helyett a belső gátak épültek le, ez magában hordozza a súlyosabb fegyelemsértés lehetőségét, a közvetlen szolgálati kötelezettségek teljesítése alóli kibúvást. Az adott helyzetben a megoldást valamennyi emberrel való személyes elbeszélgetés, a hangadók meggyőzése jelentett.

Az ilyenén való enyhe kezelésmód keményen megbosszulja magát, ha az ügyek civil bíróság előtt folytatódnak. Akadnak olyan igazságügyi tisztségviselők, akik a rájuk bízott feladatok súlyosságára való tekintettel fokozott mértékben elítélik a tűzoltók által elkövetett vétségeket és hibákat, magát a tökéletességet kérik számon rajtuk.

„Hatalmas – és jogos – társadalmi fölháborodás kísérné a tűzoltók tevékenységét, ha betartának minden olyan törvényi és munkavédelmi előírást, amely elvileg a munkájukat köti – írja Kiss A. János egykori parancsnok. – A baj az, hogy az állam és hű szolgálai nem határozzák meg egyértelműen: a tűzoltók mikor és mit kockáztathatnak, milyen szabályokat hághatnak át szükség esetén – ennek rögzítése ugyanis felelősségvállalást igényelne az állam részéről is. Így aztán, ha már bekövetkezett a baj, egy tekintélyes bizottság összeül, és hosszú hetek alatt kiokoskodik, hogy helyesen vagy helytelenül határozott valamiben egy tűzoltásvezető, akinek másodpercek alatt kellett meghoznia a döntését. S máris megvan a felelős... Ha a tűzoltók az abszolút szabályszerűségekre törekednének, többnyire már okafogyottan érkeznének ki a megadott helyszínre...

Az állam a füle botját sem mozdítja ezekre az évtizedek óta elhangzó felvetésekre. A bírók is lehetnek olyanok, mint az élet bármely más területén tevékenykedő hivatalnokok. Egyes bírók mentalitása olyan irányba görbült el, hogy megerősödött bennük a csalhatatlanság tudata, és elgondolkodásra sem készíti őket, hogy rossz döntéseik következmények nélkül maradnak. Csak egy példa: egy másodfokon ítélező bíró kifejtette, hogy nem olvas újságokat, nem néz televíziót, nem hallgat rádiót. Hogy miért? Azt mondta: nem akarja, hogy külső hatások befolyásolják őt. Beleborzong az ember, ha arra gondol, hogy az ő kezébe kerülhet sorsának meghatározása.

VI.

EGY NAP A TŰZŐRSÉGEN

Úgy gondoltam, hogy a tűzoltó-életforma közelebbi megismeréséhez hozzátartozik, hogy ne csak egy-két kiszakított órát, hanem egy egész napos szolgálatot is „teljesítsek” valamelyik tűzőrségen.

A hely kiválasztásában – bevallom – a kényelem vezérelt, a lakásunkhoz közel fekvő közép-budai laktanyába jelentkeztem be, reggelenként itt szoktam felszállni a 22-es autóbuszra.

A váltás hajnali fél hétkor történik, valamivel korábban csöngettem be a kapun; még az előző, „B” szolgálati csoporthoz tartozó híradós ült a pultja mögött. Ismertük egymást, néhányszor már belátogattam hozzájuk egy-egy rövid beszélgetésre. Kezet fogtunk:

– Hogy telt az éjszaka?

– Semmi különös, nem volt riasztás.

Az egyemeletes épület folyosóin már megélénkült a mozgás, a hálókahelyiségekből kitódulnak a tűzoltók. A nyugodtabb természetűek öt-hat órát alhattak, a zaklatottabbak cigarettázva, beszélgetve töltötték el a pihenőidőt. Néhányan menet közben csak úgy köröm közül esznek egy falatot: almát, csokoládés nápolyiszeletet.

Lesietnek a szertárba és a fecskendőkocsik előtti szabad sávon egymással szemben felsorakozik a lelépő és az új váltás. Ma, január 27-én, pénteken, a „C” csoport veszi át a szolgálatot, és holnap továbbadja az „A”-nak. A sorrendiség egész évre előre meg van határozva, a tűzoltónaptárban is feltüntetik.

A „C” csoport állománya a hatfős első fecskendőből és a négyfős másodikból tevődik össze. Ez utóbbiból most hiányzik egy sofőr, Óbudáról kértek helyettesítőt, de ő egyelőre még nem érkezett meg.

A két szolgálatparancsnok a sorok végén középre húzódva helyezkedik el, mintegy négyszöggé formálva a felálló alakzatot. Az egész aktus szinte katonás benyomást kelt. (B. alezredes, aki bejárta fél Európa tűzoltóságait, Svédországban is töltött néhány hetet, egyszer megjegyezte:

– Stockholmban az eligazításnál lezserek az emberek: nekitámaszkodnak a falnak, beszélgetnek, de kint a kárhelyen tökéletes a fegyelem. Nálunk, sajnos, néha fordítva van.)

Lezajlik az átadás-átvétel, közben kinyílik a szertár egyik kapuja, kigördül rajta az I. fecskendő, azt hiszem, máris bevetésre indul, de néhány méter megtétele után visszatolat, csak fékpróbát tartott. A sofőr mindent gondosan leellenőriz, ha később derül ki, hogy az elődje valamilyen rejtett hibát hagyott maga után, az átvétel után már ő felel érte.

Váltok néhány szót a távozó „B” szolgálati csoport parancsnokával. A harminc év körüli, magas termetű tiszt eredeti polgári foglalkozása szerint elektromérnök, egy tatabányai nagyvállalatnál villamos védőrendszereket tervezett, onnan jött át tűzoltónak.

– Mi vonzotta ide? A szakma romantikája?

– Az is, de az is számított, hogy a feleségem is itt dolgozik a parancsnokságon.

– Anyagilag megtalálta a számítását?

– Itt 350 ezer forint bruttót keresek, ha a versenyszférába helyezkednék el, legalább a duplája összejönne.

Be kell osztanunk a pénzt: két gyereket nevelünk, és egy húsz évre szóló lakáshitel részleteit is törleszteniünk kell – az órájára néz –, elnézést, de otthon várnak, ma én viszem óvodába a gyerekeket.

A lelépő csapat pillanatok alatt eloszlik. Valamennyien a másodállásukba igyekszenek, a 24 órás tűzoltószolgálat után átmenet, pihenés nélkül folytatják a munkát: sofőrként, szerelőként, ha jól értettem: még egy patkolókovács is akad köztük.

Már nem lep meg az a tény, hogy a „C” csoport parancsnoka is magasan kvalifikált szakember: repülőmérnöki diplomával rendelkezik, de elvégezte az Ybl Miklós Főiskolát is, a harmadik oklevél megszerzéséhez már csak a nyelvvizsga letétele hiányzik. Keresete ennek ellenére nem verdesi az egeket, önálló lakással nem rendelkezik, barátnőjével él annak otthonában.

(Az a bizonyos „túlképzettség” a készenléti állomány nagy részére jellemző. A szakmai ismeretek megszerzésén túl az 1361 főből 378-an rendelkeznek felsőfokú végzettséggel, 199-en érettségivel, és csak négyen rekedtek meg az általános iskola szintjén. A többség szakmunkás, technikus, iparos, de találni olyan különleges foglalkozásúakat is, mint például „díszítő szobrász”,

„művelődésszervező” vagy „terápiás kutyavezető”. Ehhez hasonlóan vegyes összetételű állomány talán csak a mentőknél jön össze, de ott lényegesen nagyobb a fluktuáció.)

A parancsnokkal megbeszéljük a nap során rám váró teendőket. Riasztás esetén a II. fecskendővel vonulok ki, itt a második sorban csak ketten ülnek, ezért akad üres hely a számomra.

– Majd a jobb oldalon kapaszkodjon fel, mert a bal ajtó néha nem nyílik. Főnt húzódjon középre, hogy a magától jobbra, illetve balra ülőt ne akadályozza a leszállásban.

A parancsnok egy pillantást vet a felszerelésemre, melyet a kísérem itt hagyott nekem. A sisakkal és a védőruhával nincs gond, de mivel a rüszöm túlságosan magas, a szűktorkú csizmát erőlködve is alig tudom felhúzni, engedélyt kérek, hogy helyette a saját, térdig érő lábbelimet használhassam. A parancsnok ellenőrzi: nincs-e rajta fém sarokvas, vagy más acélbetét, mely a káreset színhelyén szikrát húzhatna – ez gázzal borított környezetben tüzet okozhatna, nem talál ilyet, így engedélyezi a használatát.

A kezdeti élénkség után lelassul az élet ritmusa, a legtöbben már most, hajnalban fáradtnak látszanak. A többség evés nélkül jött el hazulról, most egy tűzoltó összegyűjti a reggeliigényeket és átmegy a közeli CBA boltba: tejet, péksüteményt, felvágottat hoz. Újságot csak én rendelek.

A parancsnokot várják a teendői – ma a szabadságon levő fölöttesét is helyettesítenie kell, az egyik beosztottjára bízva a további kalauzolásomat. Ez az új kísérem zászlósi rangjelzést visel, barna arcbőre, sötét szeme roma származásra vall, eredeti civil foglalkozása szerint szociális munkás, megemlíti, hogy a Wesley Jánosról elnevezett metodista lelkészképző főiskolába jár.

(A Fővárosi Tűzoltó-parancsnokságnál alig néhány roma szolgál, hivatalos nyilvántartást nem vezetnek, számukat négy-öt főre becsülik. A testületnél való jelentkezésnél eleve hátrányos helyzetből indulnak: az előírások szerint a felvételhez érettségivel vagy szakmunkás-igazolvánnyal kell rendelkezniük, és ezt a nehéz sorsú néprétegben csak kevesen tudják megszerezni. Amellett az is valószínűtlennek tűnik, hogy az egész Magyarországot elborító cigányellenes fenntartások csak épp a tűzoltóságnál ne mutatkoznának meg. Vidéki parancsnokságokon gyakran hallottam panaszt rájuk:

– Néha jelentkeznek nálunk, és érdeklődnek az anyagi körülményekről, de mikor meghallják, hogy kezdőként csak nyolcvanezer forint körül kereshetnek, elmaradnak.

Másutt azt említették, valaha indult egy mozgalom, hogy minél több cigányembert vegyenek fel a tűzoltók közé. Hatvan jelentkezőt is toboroztak, de közülük csak egy felelt meg a feltételeknek. Olyan is akad, aki meg sem kísérelte például az előírt 2000 méteres futás teljesítését, az illető állítólag később a „C” rádió munkatársa lett. Még egy különös jelenségről hallottam, azt mondták, hogy sok cigány fél a vértől, és a tűzoltóknál gyakran véres eszközöket is meg kell fogni.)

Kísérőm nem beszélt a szakmai karrierje alakulásáról, később másoktól hallottam, hogy a jelenlegi törzsszászlósi rendfokozatából nem tud tisztté előlépni – jóllehet a saját megítélése szerint teljesítette a váltáshoz szükséges feltételeket. Háromszor is panaszt emelt ezzel kapcsolatban, de minden alkalommal elhárították. Otthon a családjának mind nehezebben tudja elmagyarázni az anyagi hátránnyal is járó sikertelenség okait. (A teljes igazsághoz hozzátartozik, hogy ellenkező példák is akadnak: egy Erdei Mihály nevű cigányember vonulós tűzoltóból kemény és fegyelmezett munkával ezredessé küzdötte fel magát.) Mikor elváltunk, társaitól rákérdeztem a zászlós közösségben elfoglalt helyére, általában rokonszenvvel, de bizonyos fenntartással nyilatkoztak róla, az sem véletlen, hogy egész nap egyetlen kártyázgató, cigarettázó kompániában sem láttam feltűnni, valahová félrehúzódhatott.

Visszatérek az előtérbe, pár szót váltok a híradóssal, a Dologház utcai törzstől egyelőre nem jeleztek semmiféle riasztást:

– Lehet, hogy így múlik el az egész nap. Előfordul ilyen, tegnap sem vonultunk ki sehová.

Sétára indulok a folyosókon, az egyik irodában elkérem a tavalyi évről szóló beszámolót, már megszokott módon az építkezésekkel kapcsolatos fejezetben lapozok. A 2009-es évben felújítási és beruházási keretbe tartozó munkákat nem végeztek az épületen. Elmaradt a szertár és a kihajtó tér betonjának rendbetétele, bár sok helyen felrepedezett. A mosdóhelyiségek pissoirjai sora eltömődtek a vizeletből kiürülő sótól, néhány használója lusta lehúzni maga után a vizet, a meglevő csapokat automata rendszerűre kellene kicserélni, melyek gombnyomás nélkül is felhígítják az urinát. Erre a közeljövőben is aligha jut pénz. Mint Magyarországon általában

szokás: a rendvédelmi szerveknél, így a tűzoltóságnál is csak akkor szokott komolyabb fejlesztésekre sor kerülni, mikor egy-egy látványos terv luftballonját engedik fel, például 1994-ben a Budapesten rendezendő világkiállítását, vagy a közelmúltban a magyar olimpiáét.

A közép-budai tűzország épületében egy fél emeletet kitevő szárnyat foglal el a Fővárosi Tűzoltó-parancsnokság Pszichológiai Osztálya. Tevékenységét a testületi vezetés rendkívül fontosnak ítéli, ezt alátámasztandó különféle példákat szoktak felhozni.

– Az amerikai hadseregnél a II. világháborús normandiai partraszállásnál minden egyes osztaghoz egy-egy pszichológust is beosztottak a lelki egyensúly megőrzése végett.

– Világszerte megfigyelhető, hogy a nagyvállalatok a „humán tőké”-re úgy tekintenek, mint a cégek tőzsdei értékét is befolyásoló tényezőre, ugyanis a vállalatok humán erőforrása meghatározza a szervezet teljesítőképességét, hatékonyságát.

A Pszichológiai Osztály tevékenységét három minisztérium közösen megfogalmazott rendelete, valamint az FTP első emberének külön e tárgyba vágó intézkedése szabályozza. Működése számos területet foglalt, kiterjed az előzetes, időszakos, soron kívüli pszichológiai vizsgálatokra, mentálhigiénés ellátásra. A feladatkörébe tartozik a munkahelyi légkör felmérése és értékelése, a vezetők pszichológiai elemzése, a nekik nyújtott személyes tanácsadás, de foglalkoznak feszültségoldó, úgynevezett autogén tréningekkel is. Valószínűleg a tűzoltóságra is kiterjedő gazdasági válságból következik, hogy a tevékenységüket tükröző jelzőszámok lassú, de határozott esést mutatnak, a 2008-as évhez képest tízszázalékos csökkenés tapasztalható. A létszámukat nagyjából állandónak tekinthetjük: öt-hat szakképzett pszichológus mellett egy-két fős segédszemélyzet dolgozik napi nyolcórás munkarendben.

Már korábban is tettem náluk egy futólagos látogatást. Néhány akciójuk őszinte elismerésre késztetett, tanúja voltam, milyen odaadással igyekeztek helyreállítani egy olyan házaspár lelki egyensúlyát, mely a közelmúltban két gyermekét is elvesztette balesetben. Azt is fontos szolgáltatnak ítéltam, hogy megjelennek egy-egy véres katasztrófa színhelyén, és lelki támaszt nyújtanak a tartásukban megingott tűzoltóknak.

Most, a második alkalommal a különböző tesztek, párbeszédes felméréseket figyeltem, melyek szakmailag feltehetőleg korrektek és

elfogadottak voltak, mégis úgy tűnt nekem, hogy az adott helyen és körülmények között nem érik el a céljukat.

Épp egy hatalmas termetű sofőr próbálja végrehajtani az úgynevezett Szondi-tesztet – ez szükséges a szakmai minősítéséhez –, töprengő mosollyal válogat a fotók között. (Később, az állomáshelyén találkoztam az illetővel, nevetve idézte fel a próbatételt:

– Az egésznek nincs sok teteje, mert az ember mindig aszerint csoportosít, hogy aznap éppen milyen hangulatban van. Például, ha reggel az autóbuszon egy öregasszony rárakott a lábamra három teli szatyrot, biztos, hogy minden öregasszonyt ábrázoló képet ki fogok szórni a pakliból! És mondok magának még valami érdekeset: egy pszichológusnőt, aki vizsgáztatott egyszer egy országúti balesetem után, én szedtem ki a kocsijából, fészítő-vágóval, akár egy szardíniát a konzervdobozból. És ő dönti el, hogy én alkalmas vagyok-e sofőrnek.)

A tűzoltók egymást tájékoztatják, hogy a vizsgálatnál milyen feladatok várnak rájuk, és hogy járhatnak el a legcélszerűbben:

– Ha a pszichológus azt mondja neked: rajzolj egy fát, ne feledkezz meg arról, hogy gyökeret is biggyessz hozzá, mert különben azt állapítják meg, hogy kiszakadtál a világból, elveszítetted az emberi kapcsolataidat.

(Néhányan egyenesen tréfát űznek a hasonló felmérésekből. Állítólag a XIII. kerületi tűzörségen egy elvont teszttel próbálták kielemezni a munkahelyi közérzet valamelyik összetevőjét, mikor is az egyik tűzoltó válasz helyett a paprikás krumpli elkészítésének receptjét írta rá a lapra.)

A vizsgálatok módszerét, a belőlük levont következtetéseket nem kívánom elemezni, csak néhány, úgylehet szubjektív szót ejtenék róluk. Annak idején bejártam Kardos Lajos professzor előadásaira, és a főiskolán is foglakoztunk pszichológiával – ennek ellenére sem tartom magam szakértőnek –, de a mögöttem álló hetvenhat életév feljogosíthat arra, hogy kifejtsem személyes véleményemet. Meggyőződésem szerint: egy bajba jutott, netán lelki válságba sodródott embernek csak az adhat tanácsot, sőt az állapotát is csak az tudja hitelesen felmérni, aki életismeret tekintetében legalább olyan szinten áll, mint a páciense.

„A tűzoltói munka, amely köztudomásúlag túl gyakori, túl intenzív veszélyeket hordoz magában, vagy rossz munkakörülmények között hosszan elhúzódó mentést jelent, a 24-48 órás munkarend, a túlmunka,

a munkával járó utazás, a kimerültség, a túlterheltség, a fokozott felelősség, a folyamatos készenléti állapot, a sérültekkel, károsultakkal, halottakkal történő folytonos szembesülés is traumatizációt okozhat – állapítja meg egy belső használatra szánt elemzés, majd így folytatja. – A gazdasági válságnak köszönhetően az anyagi problémák is egyre inkább előtérbe kerülnek, amely igen komoly pszichés megterheléssel jár az egyénre, a dolgozóra nézve. A kilátástalanság, az anyagi lecsúszás veszélye is fenyegeti a tűzoltókat, és emiatt nőtt a feszültség, sőt az elkeseredettség.”

A fizikailag és idegileg túlterhelt tűzoltók gondjain aligha segítenek az egyetemen tanult bármely elmés intellektuális pepecselések, ezeken túllépett a nyomor, melyet az életkörülmények süllyedése hozott magával. Hatékonyságuk már nem több, mint egy hangyáé, mely körbesétál egy feltöretlen kemény tojás héján, és úgy próbál következtetéseket levonni a tojás belső állapotáról.

(Úgy tapasztaltam, hogy a lélekbúvárok nem mindig törekednek arra, hogy megismerjék a potenciális betegállományuk életmódját, körülményeit. Ebben a tekintetben jellemzőnek éreztem azt a beszélgetést, melyet a parancsnokság Dologház utcai épületében levő orvosi rendelőben működő pszichiáterrel folytattam. Alig három éve, hogy elfoglalta a helyét, de már távozni készül, Franciaországban helyezkedik el egy klinikán. Diskurzusunk során kiderül, hogy egyszer sem csatlakozott oltásra-mentésre kivonuló tűzoltókhoz, tapasztalatai inkább csak közvetett megfigyelésből erednek.

– Milyennek látta a tipikus tűzoltói karaktert?

– „A férfi legyen erős és ne panaszkodjon!” – mentalitás jellemzi őket. Konfliktusaik, bajaik nagy részét magukban tartják, nem oldják fel a feszültséget – ennek aztán megvannak a maga következményei: alvászavarok, gyomorfekély, magas vérnyomás. Ennek ellenére kézből tudják tartani magukat, veszélyhelyzetben is viszonylag kevés hibát követnek el. Persze idővel nemcsak a hangulati feltöltöttség, de a koncentrációs készség is erodálódik náluk. Általában hamar jelentkezik náluk a bajok – konkrétak és képzeltek egyaránt. A sok betegség a szervezet vézscsengőjét jelenti, érzik, hogy elhasználódtak. Gondolataikban mindig az forog: mit érek, ha nem tudok teljesíteni?!

– Az idegi terhelést lehet csillapító tablettákkal elfogadható szinten tartani?

– Megkísérelhetjük, de ez a módszer állandó lelki-idegi robbanással fenyeget. Egy pozitív helyi tényezőt azonban meg kell említenünk; más munkahelyeken az emberek nem mernek táppénzbe-kórházba menni, mert attól tartanak: kirúgják, nem fogadják vissza őket. Itt, a tűzoltóknál viszont hosszú ideig visszavárják, ha egyszer bekerült a fészekbe, igyekeznek megtartani, keresnek valami helyet neki. Néha létszámfölöttiként. Ez old valamennyit a bennük élő feszültségen.

– A családi életükre hogy hat ez a terhelés?

– Nem tengerész, hanem inkább halász alapállásúak, nem egy-egy hosszú útra mennek el, hanem amikor lehet, igyekeznek haza a családjukhoz.)

Itt, a Pszichológiai Osztályon is felvettem, hogy véleményem szerint nem ismerik kellő mélységben a tűzoltók élet- és munkakörülményeit, az egyik pszichológus így válaszolt:

– Nem kell kokainistának lenni ahhoz, hogy valaki kokainistákat gyógyítson!

Ezt az összehasonlítást ide nem illőnek és a tűzoltókra nézve mélyen sértőnek találtam, de nem vitatkoztam, felhajtottam a kávémat, és eltávoztam. Nem lett volna értelme egy olyan visszavágásnak, hogy a tűzoltóságon 130 évig nem volt pszichológiai osztály, mégis megfelelően működött.

Dél felé átmentem a szűkös dohányzóhelyiségbe, és leültem egy négy-öt tagú társaság mellé. Több mint ötvenéves riporter pályám során talán már az ezredik alkalommal próbálok beszélgetést kezdeményezni ismeretlen emberekkel, de még mindig nem szabadultam meg a gátlásaimtól. Attól tartok, hogy zavarom őket, netán feltételezik rólam, hogy visszaélek majd az általuk elmondottakkal, kifecsegem őket, és nekik bajuk lesz belőle. Általában ki szokott derülni, hogy indokolatlan volt az aggodalmam, és legalábbis jóindulatú közömbösséggel fogadnak.

Most is hellyel kínálnak, aztán tovább fűjják a füstöt. Hiába dőlnek hátra széjükön látszólag fesztelen tartásban, érezhetően munkál bennük a folyamatos feszültség; reggel fél héttől a másnapi leváltásukig bármelyik pillanatban riaszthatják őket. Ez a vérükké vált, állítólag otthon is felrezzennek, ha a lakásukban hirtelen felgyullad egy lámpa.

A stresszt szinte folyamatos dohányzással próbálják levezetni, hamar megtelek csikkekkel az előttük fekvő hamutartó. A nikotint általános oldószerül használják; még az emberéletet követelő balesetek után is dohányfüsttel próbálják közömbösíteni a beszívott édeskés vérszagot.

A másik általános használati droghoz, az italhoz viszont nem nyúlnak. A tűzoltóságnál töltött hosszú hónapok alatt még véletlenül sem tapasztaltam, hogy valaki is alkoholt fogyasztott volna.

(Valaha, évtizedekkel ezelőtt, más szokások uralkodtak. Jókai Oszkár egykori országos főparancsnok így emlékszik vissza ezekre az időkre:

„...A vonulós tűzoltó a saját és mások életét, testi épségét veszélyeztette, ha részegen állt szolgálatba. Akkoriban még oxigénes légzőkészüléket használtunk, melyben a kilehelt levegőt szemcsés lúg szűrte meg, ez az alkoholgőz hatására megolvadt. Az is előfordult, hogy a mentést végző tűzoltó az elfogyasztott alkohol hatására elejtette a mentendő személyt...

...Divat volt az ivás, nem tartozhatott a vezetői körbe az, aki nem fogyasztott szeszt. Ellenőrzéseim során megállapítottam, hogy például Dunaújvárosban vagy Salgótarjánban a városi parancsnok, illetve az ügyeletes tiszt is alkoholos állapotban teljesített szolgálatot.

Ha az évi munkaértekezleten egy kerületi PB-titkár, netán az első titkár megjelent, mindig »fehér asztalos« beszélgetés következett, előkerült a pálinka, a konyak, a bor és a szendvicsek. Ezek a beszélgetések általában egy-két óráig tartottak. Sok dolgot el lehetett ilyenkor intézni, mivel a társszervezetek vezetői – a rendőrkapitány, a munkásörparancsnok, a bíróság elnöke, az OTP-fiókigazgató – is jelen voltak. Elég volt pár szó, és a közlekedési szabálysértési büntetéseket elengedték, nagyobb összegű kölcsönhöz juthatott a kérelmező, kitüntetési javaslatok hangzottak el. Ilyenkor a parancsnokok nemcsak magukra gondoltak, hanem a beosztottaik számára is kihajtottak bizonyos kedvezményeket. Az egész úgy működött, mint egy juttatási rendszer, és minél jobb volt a kapcsolat, annál többet lehetett elérni...”)

Az alkoholizálás szokása – ismétlem, mára nyomtalanul eltűnt. Az egy csoportbeliek a szolgálat végeztével nem állnak be egy kocsmába, hogy megigyanak egy „rundó”-t, mindenki siet a másodállású

munkahelyére, a többség autót is vezet, nem kockáztatja meg, hogy egy rendőr lebuktassa.

A dohányzóasztal mellett most egy alacsony, kissé elhízott sofőr viszi a szót, a szakmában oly gyakran felmerülő panaszokat sorolja:

– Itt a tűzörségen hat sofőr van öt helyre, ha ketten megbetegszenek, vagy kiveszik a kompenzációs szabadnapjukat [ez a túlórákból adódik össze, pénz ritkán jut rá, hogy anyagiakkal megváltsák – M. Gy.], már kölcsön kell kérnünk valakit egy másik tűzörségtől. Láthatta: ma reggel is így történt a II. fecskendőnél.

A parancsnokság hiábavaló kísérleteket tesz a feltöltésre. Megpróbálták továbbképezni azokat a vonulós állományból, akik A-B kategóriájú jogosítvánnyal rendelkeznek. Hatvan-nyolcvan emberre számítottak, de ennek a töredéke sem jelentkezett, így fel kellett adni a tanfolyam tervét.

– Isten tudja, hány év „hűséget” kellett volna aláírni érte.

– Magántanfolyamokon nem próbálnak hivatásos jogosítványt szerezni?

– Ma már nem úgy van, mint régen. A Magyar Szabadságharcos Szövetségben [a szocialista idők félkatonai szervezete – M. Gy.] 1600 forintért végig lehetett csinálni a képzést, a seregben ingyen is, most 200 ezer forintba kerül.

A sofőr elnyomja a cigarettáját, de rögtön rágyújt egy másikra.

– A szolgálatban többet szívnak, mint otthon? – kérdezem.

– Sokkal. Egy éjszakai riasztásnál a sofőrnek rögtön száz százalékot kell hoznia, a hátul ülő vonulósoknak jut egy pár percnyi idejük, amíg kiérünk a tűzhöz vagy a kárhelyre, addig magukhoz térhetnek, rajtunk csak a bagó segít.

– Mi szabja meg a vezetési stílusukat?

– Minden attól függ, hová megyünk. Egy veszélybe került gyerekekhez jobban sietünk, mint egy kuka tűzhöz.

– Kapnak elegendő üzemanyagot?

– Üzemanyaghiány miatt még soha nem maradt el mentés.

Egy fiatal asszony nyit be a helyiségbe, először azt hiszem, hogy a személyzethez tartozik, aztán kiderül, hogy egy Pest környéki kisvárosból érkezett, a tűzörségen szolgáló férjét jött meglátogatni. Az illető folyamatosan dolgozik fő- és mellékállásában, már harmadik napja nem jutott haza, az asszony tiszta fehérneműt és ételt hozott

neki. Egy műanyag dobozban almás pitét tesz ki az asztalra, a testes, alacsony sofőr sóhajtva vesz belőle:

– Nem volna szabad lisztes ételt fogyasztanom, ez hozza a kilókat az emberre, de nem tudok parancsolni magamnak. Otthon is, mikor a fusiból éjszaka hazamegyek, már alszik a család, egyedül ülök a konyhában, kirakok mindent magam elé, amit csak találok.

A tűzoltóknál nincs üzemi étkezés, vagy egy menüfélét hozatnak maguknak egy kifőzésből öt-hatszáz forintért, vagy négyen-öten összeállnak, és közösen főznek valamit – a tűzörség nyitott ablakai előtt elhaladók meglepetten szippantják be a kiáradó lecsószagot.

Tudom, hogy illetlenség, de néhol kinyitottam a frizsidert, és megnéztem, mit tartanak benne. Mivel az állomány többsége itt a Buda környéki falvakból jár be, azt hittem, házikolbászt, sonkát, szalonnát és más húsféléket hoznak be magukkal. Meglepődtem, mikor szinte mindegyik hűtőszekrényben ugyanazokat az olcsó bolti árukat láttam: kockasajtot, kenőmájast, kerek dobozos étkezési margarint, konzerveket.

– Nem szoktak disznót vágni?

– A faluban meg is köveznék azt, aki állatot nevel. Egy öregember lovakat tartott, fuvarozott velük, azt is feljelentették a szomszédai a trágyaszag miatt, abba is kellett hagynia.

A tűzoltók gondolnak azokra a bajtársaikra is, akik a fizetés előtti időszakban már szinte semmit sem tudnak magukkal hozni, néhol a tartózkodószoba asztalára egy halom kenyeret raknak ki, mellé egy üvegben zsírt, mindenki kenhet magának.

Ebéd után a tűzoltók visszavonulnak a hálókba, a napirend ilyenkor engedélyez nekik egy-másfél órás pihenőt, letudhatnak valamennyit a felgyülemlett alvásadósságukból. Én is átmegyek alkalmi szállásomra, nekiülök megírni a szokásos napi penzumomat. A szoba közel fekszik az előtérhez, behallatszik a híradós forgalmazása, de továbbra sem jön riasztás.

Ahogy alkonyodik, elunom magam, megkeresem „házigazdám”, a szolgálatparancsnokot, megkérem: nézzünk körül a szertárban. A tűzörség kocsiparkjának gerincét egy 1993-as és egy 1998-as évből származó Mercedes gépjárműfecskendő képezi. Néhány, már említett tűzörséggel ellentétben itt gondosan letisztították a szereket, igaz, a majd kétnapos riasztási szünetben jutott rá idő. Elálldogálunk egy

Renault-Kerax vízszállító mellett, ez is közbeszerzési pályázattal került ide. Öszvér jármű, csak az alváza eredeti francia gyártmány, a felépítményt itt szerelték rá. Hatvanmillió forintba került, ha a szakemberektől hallott értesüléseim hitelesek, ez jelentős túlfizetésnek számít, a valós ára tizenötmillió forint körül járhat.

A gépjárműsor vége felé áll egy magasból mentő jármű, szaknyelven meghatározva egy Bronto-Skylift F42 LRX emelő. Kísérőm nem kívánja részletesebben ismertetni, csak annyit jegyez meg, hogy 150-160 millió forintos áron szerezték be mintegy két éve, ezen idő alatt többet állt, mint amennyit működött. Ez a jellemzés felkeltette a figyelmemet, megszereztem a szer történetét tartalmazó leírást, gyomorforgató borzongással iktatom ide:

„2008. 02. 12. Első forgalomba helyezése Magyarországon.

2008. 02. 20. A Közép-budai Tűzörségre megérkezett, a szertárban elhelyezték.

2008. 02. 27-28. Gyakorlás miatt a KOK-ra szállítva.

2008. 03. 03. Ultrahangos érzékelők felszerelése.

2008. 03. 08. Gyakorlás közben a végálláskapcsolója eltört.

2008. 03.11. A végálláskapcsoló javítása.

2008. 03. 20. Üzemanyagkártyája megérkezett.

2008. 03. 24. A mászóöveinek próbáján kiderült, hogy 5-ből 2 felelt meg. Mentőálarcok és mentőkötél érkezett a szer felszereléséhez.

2008. 05. 05. Pótkulcs érkezett.

2008. 05. 29. 2 db szimeringet cseréltek a szerelők.

2008. 08. 07. Bronto-szerelők a karbantartási munkákat elvégezték. A Táblás utcai szervizbe kellett vinni a szert.

2008. 09.12. A szer üzemképesen vonulásra beállítva. Az első szolgálati napja. [Csak úgy mellékesen jegyzem meg: több mint egy fél év telt el azóta, hogy a tűzörség szertárába elhelyezték – M. Gy.]

2008. 09. 26. A kosáron levő csonk sérült.

2008. 09. 29. A »Heros« szervizben volt szemrevételezésen.

2008.10. 08. A szakszerviz a munkaszélességen állított.

2008.10.10. Balesetet szenvedett a tükörtartó és a szélvédője is sérült. A »Heros« szervizben volt.

2008.10.11. A jobb oldali ajtónyitó csak kívülről nyitható.

2008.10.13. Szerkarbantartáskor észlelték, hogy a beépített légzésvédelmi rendszer tömítetlenség miatt ereszti a levegőt.

2008.10.14. A szervizben megjavították az alváz hibáit (sárvédőkivágás, kilógó csavarok levágása).

2008.10.15. Vecsésen revízió volt.

2008.10.17. Málhatér visszajelzője meghibásodott. FTP nem tudta javítani.

2008.10. 22. Tanfolyamon vett részt a KOK-n. [Katasztrófavédelmi Oktatási Központ – M. Gy]

2008.10. 28. A „B” tengely jobb oldali légrugója nem áll vissza a helyére. A szerviz szerint esztétikai hiba.

2008.10. 29. Izzócsere megtörtént (málhatér).

2008.11. 04. 3-as gém visszaesett, kosárszintezés megszűnt.

2008.11. 05. A szerviz szemrevételezte, üzemképtelen.

2008.11.12. A szerelő megjavította.

2008.11.13. Az »esztétikai hibás« légrugó felrobbant.

2008.11.19. Légrugó javítva.

2008.11. 20. Szemle a »Heros«-ban.

2008.11. 29. A »Heros«-ból elhoztuk, szerelő átvizsgálta, riasztható.

2009. 01. 07. FTP-nél Ubrankovics úr szemrevételezte a tömlő kidörzsölődését, amit esztétikai hibának minősített.

2009. 01.12. Váltás közben a hátsó kezelő monitorja elsötétült, használhatatlan.

2009. 01. 20. Átvételi próbán hibajelzést adott, nem vettük át.

2009. 01. 22. A szerelő átnézte, újabb alkatrészeket rendeltek.

2009. 01. 26. Alkatrészek megérkeztek, beszerelték.

2009. 01. 28. A KOK-n vizsgázott.

2009. 02. 09. Emelő vonulásra beállítva, Diós u. káresetnél megtörve.

2009. 02.10. Megszemlézték a törést az FTP-n.

2009. 02. 24. Kezelőmonitort megjavították.

2009. 06. 07. Tolatás közben jobb hátulja megsérült.

2009. 06.10. Szemlén volt az FTP-n, akkumulátort cseréltek benne.

2009. 06.13. Kék lámpa, sziréna nem működik (bemondva).

2009. 06.15. Kék lámpa, sziréna megjavítva.

2009. 06. 22. Bronto-szerelők jöttek átvizsgálásra, csak utána lehet szervizbe vinni.

2009. 06. 23. Szakszervizben a javítást megkezdték.

2009. 06. 24. Nem tudják a javítást elvégezni alkatrészhiány miatt.

2009. 06. 25. Az alkatrészhiány még mindig fennáll.

2009. 06. 29. A Skyliftet a szigetszentmiklósi műhelybe vittük.
2009. 07. 07. A Skylift üzemképes.
2009. 07.12. Ablakmosótartály fedele hiányzik.
2009. 09. 02. Az emelő felülvizsgálata megtörtént.
2009. 09. 03. Gyakorlás közben a bal első támláb oldali jelzője eltörött. Alkatrészt kell rendelni hozzá.
2009. 09. 29. Hidraulika olajfolyást észleltünk, szerviz értesítve.
2009. 09. 30. Emelő megjavítva.
2009.10. 04. Emelő igénybevétel közben kezelési problémákat mutat (vezérléskor nem áll meg a gémszerkezet, attól függetlenül, hogy már nem irányítják).
2009.10. 05. A szerelők a hibát nem észlelték.
2009.10. 09. Renault-szervizben. Légszűrő patront, váltóolajat cseréltek és megállapították, hogy a magasnyomású hidraulikacsövek kidörzsölődtek.
2010. 01. 25. A »Heros« szervizbe leadva javításra. 2010. 01. 26. Szervizből elhozva, emelőgép felülvizsgálata nem történt meg.
2010. 01. 27. Az emelő felülvizsgálata megtörtént, vonulóképes.
A 2009-es évben összesen 99 napot töltött üzemképtelenség miatt használaton kívül a Bronto Skylift F42 LRX.”
A felsorolás itt egyelőre véget ér, de kevés kétségünk van afelől, hogy a hibák listája folytatódni fog. Úgy hallottam, hogy a gép azóta már az ausztriai szervizeket is megjárta.

Néhány hét múlva találkoztam dr. Mélykúti Sándorral, a „Heros” tűzoltó járműveket gyártó és javító zrt. vezérigazgatójával. Áttekintést kértem tőle a szakmai szervizszolgáltatban uralkodó viszonyokról.

– A gyártó cég – természetesen külföldi vállalkozásokra gondolok – a kötelezettség alapján reá háruló kiadást szeretné megtakarítani, ezért a következő megoldást választja. Vagy nem is hoz létre szervizt, csak papíron működteti azt, és külföldről javít. Ha javít, hosszú átfutási időkkel és drágán teszi, vagy minden költséget ráterhel egy „mafla” hazai szervizre. Miért tudja megtenni ezt? Mert egy gazdasági társaságként valódi piaci alapokon működő szerviz megtérülési számításokat végez arra nézve, hogy a képzés, a célszerszámok, az infrastruktúra fenntartási költsége stb. mikor térül meg. Ha azt neki kell kifizetnie a gyártó helyett, nem vállalja el a szervizelést, mert ráfizetéses. Addig a „mafla” szerviz másként gondolkodik. Ő örül

annak, hogy milyen jót tesz vele a külföldi gyártó, mert neki is ad szervizjogot. Tisztelem a megyei javítóműhelyek és egyes városi műhelyek erőfeszítéseit, de többnyire ebbe a kategóriába kell sorolnom őket. Örülnek, amikor egy-egy külföldi gyártó kiképezi néhány szakmunkásukat, bíznak abban, hogy ez a túlélésüket szolgálja. Ugyanakkor sem ők, sem a gazdasági vagy szakmai vezetőjük nem gondol bele abba, hogy ezzel a húzással a külföldi gyártó elegánsan áthárított minden, egyébként a tender során általa vállalt akár több millió forintos költségterhet a szóban forgó szervizre.

A vezérigazgató – maga is egykori tűzoltótiszt – komoran bólogat:

– Ez a jelenség, bár napjainkra általánossá vált, szót sem érdemelne, ha privát szerviz volna az, amely ilyen gazdaságtalan kondíciók mellett, a saját nyereséges működését veszélyeztetve vállal kötelezettségeket. A baj csupán az, hogy a megyei és tűzoltósági javítóműhelyek adóforintokból létrehozott és fenntartott intézmények. Amikor a megtérülést figyelmen kívül hagyva bevállalnak szakember-biztosítást, bér- és járulékfizetést, alkatrész-készletezést, épületfenntartást, fűtést, világítást, szemétszállítást, a szerszámok és műszerek beszerzéséről és amortizációjáról nem is beszélve, akkor az adófizetők pénzéből finanszírozzák, amit a tendernyertes gyártónak lenne kötelessége induláskor és éveken keresztül. Ugye milyen igaz, hogy néha tényleg „maflák” vagyunk, bár a helyesebb kifejezés inkább a „közvagyonnal hosszú távon ésszerűtlenül gazdálkodók” lenne.

Visszamegyek a dohányzóba, az asztal körül most is ott üldögél egy kompánia, a rádiót hallgatják, a híradások kemény havazást jósolnak. A tűzoltók rosszkedvűen tárgyalják a várható fejleményeket:

– Megint mehetünk leszedni a jégcsapokat a középületek ereszeiről. A gondnokok minket mozgósítanak, meg sem fordul a fejükben, hogy ezzel hat embert kötnek le, 18 tonnás szereket, melyekre ugyanakkor sokkal nagyobb bajoknál is szükség lehet.

– Minden aprósággal minket találhatnak meg. Ha egy macska felmegy a háztetőre, azt is nekünk kell lehozunk, pedig ha egy állat fel tudott mászni oda, akkor le is tud jönni onnan. Még soha nem láttunk fent éhen halt macskák koponyáját.

– Egyszer egy öregasszony hívott ki minket, hogy a házával szemben egy mókus valahogy felkeveredett egy magában álló fa

tetejére, és nem tud levergődni onnan. Ki kellett vonulnunk, mert az állatvédők fellármázták volna a sajtót. Az egyik fiú felmászott, meg is fogta a mókust, de az beleharapott a kezébe, akkor kínjában elejtette. Az állat lezuhant a magasból, és szétkenődött az aszfalton.

– De még az ilyen piti feladatok végzése is jobb annál, mint hogy tétlenül vesztegeljünk a laktanyában. Ha nincs tennivalónk, mindig több a veszekedés, az emberekben él a feszültség és nem tudják miben levezetni.

– Nem akarok beleszólni a dolgukba, de szinte sohasem láttam tankönyvet a tűzoltók kezében. Úgy gondolják, hogy nem érdemes továbbképezni magukat szakmailag?

– Nem éri meg. A mi alacsonyabb szintünkön egy plusz csillag, vagyis egy rendfokozattal való előrelépés legfeljebb 2000 forinttal emeli meg a havi fizetésünket.

– Egyébként sem támogatják, hogy tanuljunk, mintha arra törekednének, hogy minél egyszerűbbek maradjunk, mert így könnyebben tudnak kezelni minket.

Itt is elhangzik a már többször hallott panasz:

– Nem minket emelnek ki, hanem olyan 23-24 éves fiúkat neveznek ki például szerparancsnoknak, akiknek csak a papírjuk van meg hozzá, gyakorlatuk szinte semmi. Látni rajtuk, hogy félnek, mikor felszállnak a fecskendőre. Az volna a helyes, ha senki sem lehetne parancsnok, aki „nem ült hátul”, vagyis nem vonult ki.

– Sokat számít, hogy a tűzoltók kedvelik-e a parancsnokukat?

– Ez nem érdekes; vagy tiszteljék, vagy féljenek tőle. Ez nem szeretetotthon.

(Jókai Oszkár, az egykori országos tűzoltóparancsnok mondta nekem egy beszélgetésünk során.):

– Az nem is volt igazi parancsnok, akinek nem maradt fenn vadállat híre. Itt nincs demokrácia és nincsenek illemszabályok, a tűzoltó sohasem tehetette a lábait keresztbe, minden időt ki kellett tölteni vele sportfoglalkozással, gyakorlattal, helyismerettel. Egyszer kimentem ellenőrizni egy területre: 14 tűzcsap volt ott felszerelve, ők csak háromnak a helyét ismerték, éjszaka kiküldtem őket tanulni.

– Nekem mindig az életmentés volt a legfontosabb, nem érdekelt a korlátozó rendszabályok. A nagy csepeli HÉV-balesetnél, mikor a sérültek tucatjai feküdtek vérben a puszta aszfalton, mindenki tudomásul vette az elhelyezésüket, én kiadtam az utasítást, hogy

tépjék le a laticelpárnákat a HÉV-kocsik üléseiről, és azokra tegyék az embereket.

– Még most, öreg nyugdíjas koromban sem tudom elviselni a fegyelmezetlenséget. Egyszer látom, hogy a kivonulókon nincs sisak, szólok nekik, rögtön visszavágtak:

– Maga sem hord sisakot!

– Az igaz, de fölöttem nem ég kék lámpa, és nem szól a sziréna!

Egy parancsnoknak nem szabad attól félni, hogy a beosztottjai fellázadnak ellene, igaz, nem is szabad támadási felületet engedni magán. 1990-ben építettem a víkendházamat, sokan felajánlották a segítségüket, de én mindenről számlát kértem, csak a tetőért 250 ezer forintot fizettem. Most meg ismerek egy parancsnokot, aki a régi építési osztályvezetőjével kötött szerződést, az küldi neki a takarítónőket. Nem látok reményt a jövőben.)

A tűzoltóságnál valóban alig-alig észlelhető a testületen belüli felfelé áramlás. Előfordul, hogy valakit elküldenek iskolára, azt ígérik neki, ha elvégzi, magasabb beosztásba kerül. Tanul két-három évig, megszerzi a papírt, jelentkezik vele, és akkor kiderül, hogy a vezetők nem tartják be az adott szavukat. Arra hivatkoznak, hogy új rendelkezések jöttek, megváltozott az állománytábla, és így tovább. Néha még a parancsnok is elszégyelli magát, és próbál tenni valamit. Bende dr. egy ilyen ügyben egészen a miniszterig elment, de csak azt a választ kapta, hogy sok ilyen eset előfordul, ez sem tragédia.

– A mi színvonalunk így ahelyett, hogy emelkedne, egyre inkább süllyed. Lazul a fegyelem, mióta megszűnt a sorkatonai szolgálat. Sok az első munkahelyes is, aki még sehol sem tapasztalta meg a rendet.

– Mit kellene tenni?

– Versenyszférái normákat kellene kialakítani, de mi még mindig a szocializmus korában élünk. Nem tudnak fegyelmezni, nincs mód rá. Illetményben csak minimális kiemelés vagy visszavetést lehet alkalmazni, a szakszervezet a legtöbbször azt is megvétózza.

– És fentről nem próbálnak áttekinthetőbb és kezelhetőbb állapotokat kialakítani?

– Túl nagy a vízfej. Mikor Jókai Oszkár volt az országos parancsnok, akkor egy tábornok volt a tűzoltóságnál: ő maga. „Csizmás tábornok”-nak is hívták, mert vonulós tűzoltóként kezdte, úgy jutott el a legmagasabb beosztásig. Most pedig, ha az OKF-et is ide számítjuk, hatan viselnek piros lampaszos nadrágot.

(Jókai tábornok túl soknak találta az akkori csúcsszerven, a BM TOP-on [Belügyminisztériumi Tűzoltó Országos Parancsnokság – M. Gy.] működő osztályok számát. 1990-ben 117 ember dolgozott a testületnél, a vezetők azzal akarták igazolni a fontosságukat, hogy minél több ember dolgozzon a felügyeletük alatt, így persze egyre nőtt az adminisztrátorok száma.

Egy nap Jókai megunta ezt a túlterjeszkedést, berendelte az ügyintézőket, és mindegyiknek adott egy üres füzetlapot:

– Írják fel rá, hogy ma mit végeznek, és holnap reggel jelentkezzenek vele!

Másnap elolvasta a beszámolókat, 56 személy munkáját komolytalannak ítélte és leváltotta. Igaz, egyet sem rakott ki az utcára, alacsonyabb beosztást ajánlott fel nekik.

Egy katasztrófánál megkérte az egyik beosztottját, hogy vegye át tőle a tűzoltás irányítását. Az illető azt felelte:

– Én nem azért vagyok itt.

– Hanem miért?

– Hogy ha kölcsön kell kérnem a hadseregtől két tankot, azt megszerezzem.

Ezek után őt sem tűrte meg maga mellett.

Még a saját, ugyancsak a tűzoltóságnál szolgáló fiával is összeveszett, mikor az ifjabb Jókai azt kifogásolta, hogy miért kell neki reggel nyolc órára bejönnie, elég volna kilencre.

– Vedd tudomásul, hogy az egyenruha miatt jársz be időre!

Egy beszélgetésünkön megkérdeztem a tábornokot:

– Ha újra felállítanák a BM TOP-ot, kit javasolna parancsnoknak?

– Senkit, nincs rá megfelelő ember!)

Az FTP központjában most is elképesztő a zsúfoltság. Olvastam róla, hogy a szerbiai börtönökben egy-egy rab számára nyolc négyzetméternyi területet kell biztosítani, itt egy hivatalnokra a fele sem jut. Az előszobából csípnek le egy sarkot az étkezőasztalnak, mosogatónak, hűtőszekrénynek.

A folyosókon is alig lehet közlekedni, a Humán Főosztály irodái előtt két egymásra rakott sorban torlódnak az irattároló szekrények. Egy-egy, már rég nyugdíjba vonult tűzoltóra vonatkozó hivatalos feljegyzést is évtizedekig meg kell őrizni, tilos leselejtezni, mert hátha valamikor és valamiért szükség lesz rá. Arra feltehetőleg nincs mód, hogy mindezt számítógépbe táplálják be.

– Nem a problémákat oldják meg – mondják a tűzoltók –, hanem az előírásokat igyekeznek betartani.

Olyan vezetőket neveznek ki, akik, ha alá kell írniuk egy papírt, azt kéri a titkárnőjüktől: rakd oda az ujjadat, ahová a szignót kell tennem.

Az meg már egyenesen viccnek számít, hogy a szolgálatparancsnoknak kell összeírni: hány ajándékcsomagot osszanak ki náluk Mikuláskor. Ez is a mi dolgunk.

Egyik társa leinti:

– A személyzetiseknek az előírásokból kell kiindulniuk, elő van írva, mikor mit tehet. Jobb is, hogy túl vannak szabályozva, mert így legalább tudhatják, hogy mit csináljanak, a saját fejük után haladva nem ismernék ki magukat.

(Ami a szakmai erkölcsöket illeti, a tűzoltó-emlékezet számon tartja a méltatlan magatartású parancsnokok tetteit. K. ezredes, egy tűzörség első embere nem engedte, hogy az ügynevezett ügyintézői kocsit rajta kívül más is használja, és az udvaron elhelyezett benzinkútból a saját tulajdonú Volkswagenbe tankolt. Több mint egy éven át csinálta, amíg valaki megszokálta, és feljelentette. K. próbálta menteni a menthetőt: az ellenőrző vizsgálat előtt tönkretette a kilométerórát az ügyintéző kocsiban, és utólag kitöltötte a menetlevelet – persze hasból vett adatokkal. A szellemi képességeire jellemző, hogy a májusi hónapot kétszer írta be. Lebukott, és rendfokozati visszavetéssel büntették, majd nyugdíjba küldték. Kapcsolatainak köszönhetőleg azonban elérte, hogy egy idő után magasabb beosztásba helyezték. Az illető most sikeres vállalkozóként működik.)

A megjegyzések személyeskedésbe csapnak át, egyre áttételesebb utalások hangzanak el, közelebbi ismeretek hiányában nem tudom követni a neveket és az eseményeket, ásítást tettetek, és elköszönök a társaságtól. Már fél tíz felé jár, meghagyom a híradósnak, hogy ha riasztást rendelnek el, és én nem hallanám, szóljon be nekem.

Visszavonulok alkalmi szállásomra, a védőruha vastag nadrágját és a pulóveremet magamon hagyom, hogy ne kelljen majd időt vesztegetnem az esetleges vonulásnál.

Nem tudom rászánni magam a lefekvésre, kavarnak bennem az imént lezajlott beszélgetés indulatos foszlányai. Mindig igyekeztem elkerülni, hogy csak egy forrásból merítsek, most is megfordul a fejemben a gondolat: talán egy különösen elfogult csapatot fogtam ki

partnerül, és az ő véleményük nem esik egybe a tűzörségek személyi állományának egészével.

Táskámból előveszek egy dokumentumot: egy felmérés eredményeit tartalmazza, melyet a fővárosi parancsnokság rendelt meg nemrégiben a Pszichológiai Osztálytól a munkahelyi légkör elemzésére és értékelésére. A felmérő lapokat 1333 fő töltötte ki, majdnem a teljes készenléti állomány, a statisztikai adatok mellett módjuk nyílt személyes véleményük írásbeli kifejtésére is. Szemezgetni próbálok belőlük, mintegy az általam tapasztaltak kontrollálására.

„Mit fejlesztene a Fővárosi Tűzoltó-parancsnokság működésén?” – hangzik a kérdés. Indulatos válaszok kommentálják többek között innen, a Közép-budai Tűzörségtől is, mind a három szolgálati csoport tagjaitól.

– Nem fejlesztenék, inkább leépítenék. Konkrétan: szolgálati csoportnál főnökcseré.

– Az állomány ritkán találkozik szemtől szembe a főosztályok vezetőivel, így telefonon beszélve nem ismeri fel, kivel van dolga.

– Lecsökkenteném a irodában dolgozó adminisztrátorok és főnökök számát, mert negyedannyi ember is el tudná látni ezt a feladatot.

– A kiszolgáló személyzet, a rengeteg főosztály mérhetetlen pénzpazarló (főtiszti, tiszti) fizetésének és titulusainak megszüntetését.

Jön a következő kérdés:

„Mit lát megoldatlan problémának a tűzoltók életében?”

A válaszok most is kemények:

– Az anyagi megbecsülés hiányából adódó másod-, harmadállások következtében a szolgálat során fellépő kimerültséget.

– A 48 óra nem a pihenést szolgálja, hanem mindenki a megélhetésért dolgozik.

– Az arcpirítóan alacsony fizetést! Egy kukásautó vezetője többet keres. A szakszervezet nem áll ki értünk!

Egyéb észrevételek, javaslatok következnek:

– Rekreációt a vonulósoknak! (Csak!)

– A felső vezetés hataloméhes, a vonulós állományt semmibe vevő magatartása sértő. Az a fontos, hogy elvágólag legyen a cipzár a zubbonyon.

– Ami engem a legjobban irritál, az a túlmunka intézménye, a szolgálati érdekre való hivatkozással... A kompenzáció nem megoldás. A többség szeret dolgozni, fizessék meg.

A válaszokat egy lakonikus hozzászólás zárja le:

– Ez az egész fölösleges. Amíg általunk megfogalmazott, névvel és rendfokozatokkal felvállalt hozzászólások tűnnek el a Tűzoltó Rádióból, addig az egész csak színjáték.

És még egy kérdés, melynek mellőzését nem vállalhatom:

„Mit tart különösen jónak a Fővárosi Tűzoltó-parancsnokság a saját szolgálati csoportja működésében?”

– Semmit.

Ennél kerekébb választ aligha lehetne adni – én is befejezem az olvasást. Lefekszem, nehezen alszom el, mert elfelejtettek takarót adni, állítólag a raktárosnak ment ki a fejéből, fázom, magamra dobom a védőruháim kabátját is. Éjfél előtt mintha a riasztásoknál felhangzó zenei motívumot hallanám, felugrok, felhúzem a csizmámat, és kimegyek az előtérbe.

– Melyik fecskendőrt riasztják? – kérdezem a híradóst.

– Az egyest, maguk maradnak, Gyuri bácsi.

– Lehet tudni, hogy mi történt?

– A Bimbó utcában működik egy kisebb Tesco bolt, ott kapcsolt be a tűzjelző. Közel van, a fecskendő hat percen belül kiér oda.

A pult mellett állva várom ki, amíg az egység visszajelentkezik. Nincs komolyabb baj, kiderül, hogy az üzletben éjszakába áthúzódó renoválás folyik, a munkások hegesztenek, a füst léptette működésbe a jelzőrendszert, tűz nem keletkezett. A híradós dohog:

– Visszaszólhattak volna az ottaniak, hogy nincs baj. Illene, de nem szoktak.

Éjfél után tíz perccel az I. fecskendő bevonul, az állománya szétoszlik és elvonul a hálókörzetek felé. Én is visszafekszem, hat órákor ébredek, kinézek az ablakon: az éjjel legalább öt centi hó esett, a tűzoltók már nekiálltak, hogy megtisztítsák a laktanya környékét, úgy illik átadni a következő szolgálati csoportnak.

A teljesség kedvéért meg kellene várnom a váltást, de a társasházunkban ezen a héten én vagyok soros a hókotrásban, így sietve elkészönök és elindulok hazafelé.

Több más tűzörségen is leültem hasonló csoportos beszélgetésre az állománnyal. A résztvevők mindenütt megtisztelték a bizalmukkal, igaz: ezzel keveset kockáztattak, aligha juthattam olyan tények birtokába, melyekről feljebbvalóiknak ne lett volna tudomásuk.

Szinte mindenütt ugyanaz a kép bontakozott ki, szinte találomra idézek fel egy újpesti diskurzust. A panaszok itt is a mind nehezebb megélhetési körülmények körül forogtak. Nemcsak a fizetésük csökkent a már említett szuperbruttósítás és más hivatalos megszorítások következtében, de a másod- és harmadállásban elérhető jövedelmük is megcsappant.

– Állnak az építkezések, kinek van szüksége lakatosokra, kőművesekre, liftszerelőkre?! Egyre ritkábban hívnak minket, pedig a többségünk tudja a szakmáját. Előfordult, hogy a tűzoltók mellékmunkában segítettek felépíteni egy ötvenmillió forintos sportcsarnokot.

Egy magas, kopaszra nyírtan is ritkuló hajú férfi veszi át a szót:

– Egy tűzoltó, bárhol is éljen a világon, minden munkát el tud végezni. Én valaha evezősedző voltam, a csapatommal egyszer részt vettünk egy németországi Európa-bajnokságon – egy kisváros melletti tavi pályán rendezték. Nem hívtak profi sportszervezőket, minden feladatot a helyi önkéntes tűzoltókra bízta – az induló versenyzők meghívásától egészen az eredményhirdetésig, és még nagyítóval sem lehetett hibát találni abban, ahogy a dolgokat intézték. Duhajban egy nemzetközi kiállítást is tűzoltók bonyolítottak le.

– Itthon pedig betanított segédmunkásnak vagyunk besorolva, és mostanában még annak sem kellünk.

– Ha ennyi bajjal jár, miért jöttek ide, és most miért nem mennek el?

Hosszú csönd után egy húsz év körüli fiú jelentkezik az első széksorból:

– Mikor leérettségiztem, megpróbáltam elhelyezkedni, de sehol sem kaptam állást. Nem igaz az, amit mondogatnak, hogy aki igazán akar dolgozni, az talál munkát.

– Továbbtanulásra nem gondolt?

– Mire megyek azzal, ha elvégzem az egyetemet? Az ország tele van diplomás újságkézbesítőkkel, és az áruházakban is mindenféle doktorok töltik fel a „gondolákat”. Mi maradt? A rendőrség vagy a tűzoltóság.

A mögötte ülő, mintegy a hivatásuk nevében, elszégyelli magát a folyamatos panaszkodásért, próbálja menteni a mundér becsületét:

– Mindenki tudja, hogy miért jött ide, és miért maradt itt, megtaláljuk a munkánkban a magunk örömét. Olyan közösségben élünk, amit máshol hiába keresnénk, ismerjük egymás gondolatait is, hiszünk az egyenruhánkban, a parancsnokainkban. Ha a szolgálati csoportvezetőnk egy tűznél ki sem szállna a kocsiból, csak intene, akkor is megoldanánk a feladatot.

Az említett elhárítja magától a dicséretet:

– Kár ezt külön mondani; a parancsnok azért van, hogy teljesítsék az utasításait. Itt nem lehet azt mondani, hogy „nem”, csak egy válasz létezik: „értettem!” Ha azt mondja, hogy: oda kell még egy sugár, nem kérdezhetik meg tőle, hogy miért.

– És ha mégis megkérdezik magát, mit válaszol?

– Azért, mert oda kell! Nekem kell felelnem az emberek biztonságáért, a taktikáért, a bajba jutottak életéért, a vagyonukért. Ezzel nincs is semmi baj, tudtam, mit vállalok – csak hagynának dolgozni –, de túlterhelnek az állandó statisztikákkal. A felvételnél minden adatot feljegyeznek mindenkiről, mégis az idén már négyszer kellett újra jelentéseket küldenem. Az íróasztal munkát keres magának, és mindig talál is. Napközben nincs időm rá, este kilenctől négyig ezeket rakosgatom össze – mutat egy darabokból összeragasztott hosszú „papírslejfnit”.

– Ami mégis a legnyomasztóbb, hogy nem tudok elég megbecsülést szerezni az embereimnek. A rendőrök a „hűségpénz” mellett közterületi pótlékot is kapnak – mi nem. Ha szólunk, kész a válasz: maguk nem a szabad ég alatt dolgoznak, mint a járőrök, hanem gyakran épületek belsejében, maguknak nem jár. Arról meg szoktak feledkezni, hogy az adott épület éppen lángokban áll.

– Jutalmat nem szoktak kapni?

– A kerületi önkormányzat próbál nyújtani valamit, tavaly is megszavazott 240 ezer forintot; osszuk szét prémiumként. Mind a három szolgálati csoportunkból válasszunk ki egy-egy embert, és adjunk nekik fejenként 80 ezret. Én ebbe nem mentem bele; a tüzet nem egy ember oltja el, hanem az egész csapat, mit szól az, aki nem kap egy fillért sem?! Próbáltam alkudozni: vigyük le az összeget személyenként harmincezerre, így már több embernek jutna, de nem

egyeztek bele. Akkor úgy döntöttem, hogy nem osztjuk szét a pénzt, hanem veszünk belőle egy új televíziót a szállásunkra.

– Magánszemélyek nem küldenek ajándékot?

– El tudja képzelni, hogy egy öregasszony, akit az utolsó pillanatban mentettünk ki a tűzből, benyúl a pongyolája zsebébe, és borravalót vesz elő? Legföljebb pár nap múlva hoz egy tortát.

Vége az első kötetnek

Képmelléklet

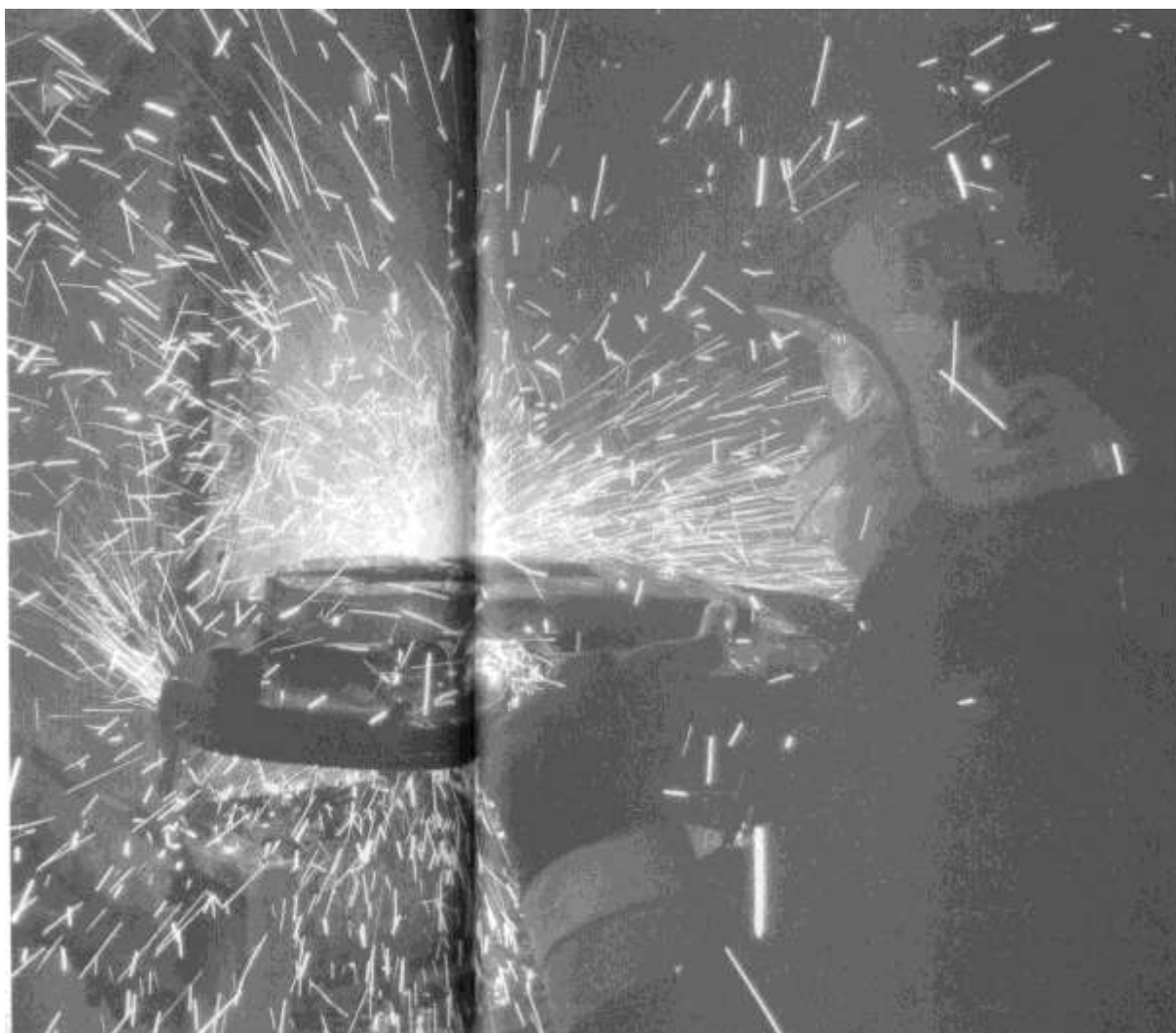
Induljunk!

Bajban van a messze város!

Harcolni kell!

Vizit egy idegen lakásban

Ennyi maradt

Melyik a következő?

Hátha segíthetünk

ISBN 978 963 9706 78 1
ISBN 978 963 9706 79 8

Első kötet

Urbis Könyvkiadó,
Budapest

A kiadásért felel a
Kiadó igazgatója

Műszaki vezető:
Jordán Gusztáv

A kiadvány a debreceni könyvnyomtatás
több mint négy évszázados hagyományait őrző
Alföldi Nyomda ZRT.-ben készült a 2010. évben

Felelős vezető:
György Géza vezérigazgató

A nyomdai megrendelés törzsszáma:
8941.49.01